

Gouverneur
Provincie Antwerpen
Cathy Berx

Vlaamse
overheid

Jaarverslag 2021

Coördinatieopdracht gouverneur Cathy Berx

Inhoud

1. Woord vooraf	3
2. Getuigenis – Coördinatie Kleine Nete	7
3. Activiteiten 2021	16
3.1 Inleiding	16
3.2 COVID-19	16
3.2.1 Overlegmomenten	16
3.2.2 Vaccinatiecentra	20
3.2.3 Communicatie	21
3.3 Overlegplatform Vlaamse Buitendiensten	21
3.4 Gebiedsgericht en thematisch overleg	21
3.5 Coördinatie dossiers	22
3.5.1 Hernieuwbare energie	22
3.5.2 Gebiedsgerichte werking	30
3.5.3 Mobiliteit en Verkeersveiligheid	48
3.5.4 Integraal waterbeleid en droogte	63
3.5.5 Diverse	70
3.6 Jacht	76
3.7 Regiovorming	79
3.8 Machtiging gebruik explosieven	79
4. Openingsrede 2021	80
5. Bijlagen	83

Contactpersonen:

Cathy Berx, cathy.berx@provincieantwerpen.be
Gouverneur

Bram Abrams, bram.abrams@provincieantwerpen.be
Arrondissementscommissaris

1. Woord vooraf

COVID

Helaas stond 2021, net als 2020, nog steeds grotendeels in het teken van COVID-19. Het crisisbeheer dat in maart 2020 in allerijl in werking trad, werd voortgezet – en verder uitgebreid – in 2021. Toch was 2021 anders dan 2020. Terwijl we in 2020 zochten naar houvast en structuur, was 2021 het jaar waarin we op georganiseerde wijze terugvochten tegen het virus. Zo werd, op 28 december 2020, de 96-jarige Jos Hermans uit Puurs als allereerste Belg gevaccineerd tegen het coronavirus. Zo eindigde een ellendig en moeilijk jaar als 2020 evenwel met een positieve noot, waarbij de ganse bevolking met veel hoop en vernieuwde moed de pijlen richtte op 2021. Het jaar waarin we het virus zouden terugdringen door middel van wetenschappelijke innovatie, beleidscoördinatie en gemeenschapszin.

In 2021 zette de Vlaamse overheid zeer sterk in op een brede en sterke vaccinatiecampagne. Er werden in korte tijd veel positieve beslissingen genomen om de burger op een adequate manier door de crisis te loodsen. Zonder mijn rol te overschatten, was ik – zeker in het begin – behoorlijk nauw betrokken bij de opstart, de randvoorwaarden en communicatie m.b.t. de vlotte uitvoering van het vaccinatiebeleid. We ondersteunden de eerstelijnszones met de keuze voor de sites voor de vaccinatiecentrum (16 in totaal). Naarmate het jaar vorderde, werd er in onze provincie steeds sneller en efficiënter gevaccineerd. De 1e prik, de 2e prik en vervolgens de booster, wie ze wilde, werd redelijk snel geprikt. Eind 2021 zette het vaccinatiecentrum Antwerp Expo maar liefst 21.000 prikken op één dag. Het maakte ook internationaal indruk. Dit alles is bovenal te danken aan de vele vrijwilligers en de schitterende organisatie op verschillende bestuursniveaus én de weergaloze inzet van de eerstelijnszones.

Om de vinger blijvend aan de lokale pols te houden, en dit alles – en nog veel meer – mee in goede banen te leiden, participeerden we actief aan zeer veel overlegmomenten met die verschillende beleids- en bestuursniveaus. De opdrachten waren even talrijk als divers: 1) een up-to-date zicht houden op de situatie; 2) een goede uitwisseling van kennis en inzichten faciliteren; 3) problemen naar best vermogen decentraal helpen oplossen; 4) problemen en acute vragen escaleren naar de hogere overheden; 5) beslissingen van die hogere overheden communiceren en waar nodig helpen implementeren; 6) met de lokale partners antwoorden formuleren op de vele vragen van de hogere niveaus en zo nodig al dan niet via de diverse mediakanalen de brede bevolking informeren... Door middel van transparantie en actieve communicatie via de website en de media, droegen mijn team en ik sterk bij aan correcte informatievoorziening. Op deze manier probeerden we bij te dragen aan een groter draagvlak voor en naleving van de maatregelen.

Maar er blijft meer...

Hernieuwbare energie

Één van mijn belangrijkste taken als gouverneur blijft het coördineren van verschillende hernieuwbare energiedossiers en -projecten. Ook in 2021 werkten we intensief op deze dossiers. Het effectief en liefst binnen redelijke termijn vergund krijgen van nieuwe windenergieprojecten die voldoen aan alle regelgeving, was ook in 2021 de belangrijkste uitdaging.

In 1986 speelde Vlaanderen reeds een pioniersrol inzake windenergie met de aanleg van 21 windturbines, goed voor een totaal vermogen van 4,2 MW. Helaas bouwden we onvoldoende door op dat elan. Ook vele jaren later staan we nog steeds maar aan het begin van een substantiële energietransitie, weg van fossiele brandstoffen. Zeker in het licht van de hoop dat op een moment de dag aanbreekt dat in de provincie Antwerpen evenveel hernieuwbare energie (zon, wind, warmte, reststromen) wordt geproduceerd als de vraag naar energie groot is. Wachten is immers geen optie. Dit was één van de belangrijkste conclusies waarmee ik mijn openingsrede in 2016 besloot. Nu, 5 jaar later, blijven de klimaatuitdagingen nog steeds immens. Gemeten aan de te leveren inspanning is de tijd die ons rest om onder het kritieke punt van 1,5

tot max. 2 graden opwarming van de aarde te blijven daarentegen erg beperkt. Als we de ambitie van 100% hernieuwbare energie tegen 2050 willen realiseren, verliezen we beter geen tijd meer.

In 2019 kende de federale overheid nog 11,2 miljard € directe subsidies en 2,1 miljard € indirecte subsidies toe aan de sector van de fossiele brandstoffen. Samengeteld komt dit neer op bijna 3% van het BNP. Beeldt u zich even in dat we vandaag beslissen om 3% van ons BNP te investeren in duurzame energie...

Ook Vlaanderen en België worstelen met de opdracht om uitdagingen op langere termijn op een alomvattende, volgehouden en duurzaam gedragen manier aan te pakken. De lange termijn mag dan al de meest urgente zijn, de korte termijn antwoorden die ze veronderstelt zijn even noodzakelijk als lastig. Dit geldt des te meer voor de omslag naar 100% duurzame energie. Temeer omdat deze transitie veronderstelt dat alle stakeholders en betrokkenen fundamenteel ingrijpen in onze economie, in de industrie, in de manier waarop we ons verplaatsen, wonen en werken.

Het enthousiasme voor groene energie in bovendien niet zelden omgekeerd evenredig met het draagvlak dat wenselijk of noodzakelijk is voor ingrepen met een impact op de onmiddellijke leefomgeving. In theorie is nagenoeg iedereen gewonnen voor windenergie. In de praktijk lijkt haast iedereen even kritisch voor windturbines in de spreekwoordelijke achtertuin... En dus raken de windturbines, al dienen ze het algemeen belang, nog amper vergund. Waren vroegere generaties even streng geweest voor de negatieve gezondheidsimpact van fossiele brandstoffen, dan viel World overshoot day allicht samen met het einde van het kalenderjaar en niet langer midden juli.

Eind 2021 berichtte de Vlaamse WindEnergie Associatie (VWEA) vol optimisme dat er in 2021 in Vlaanderen 57 nieuwe windturbines waren gebouwd, waarvan 17 in provincie Antwerpen. Daarmee toonde de windsector zich veerkrachtig in moeilijke tijden. Helaas is er een 'maar'. Van tientallen voorgestelde windturbineprojecten die mijn team en ik het voorbije jaar behandelden, werden er uiteindelijk amper 4 voorgelegd aan de Antwerpse deputatie. Amper 1 project werd uiteindelijk goedgekeurd. Dat is een historisch dieptepunt. Ter vergelijking: in 2019 werden er nog 32 aanvragen ingediend. Daarvan werden er maar liefst 29 goedgekeurd. En het lijkt een vicieuze cirkel: jaar na jaar neemt het aantal vergunningsaanvragen voor windturbines af. Steeds minder aanvragen halen de meet, steeds minder turbines raken vergund. Ook de toenemende nood aan hernieuwbare energie kan niet beletten dat het aantal dossiers en projecten daalt, naarmate de kansen op succes slinken. De hoge kosten voor de uitwerking van een goed dossier en vergunningsaanvraag zijn daar niet vreemd aan. 17 nieuwe windturbines in 2021... het ziet er niet naar uit dat we deze cijfers in de komende jaren zullen evenaren, tenzij de oorlog in Oekraïne en de peperdure energiekost alsnog leiden tot een kentering.

De uitdagingen voor de sector van de hernieuwbare energie zijn niet min, maar toch staat de wind gunstig. De technologische vooruitgang inzake duurzame energie oogt ronduit indrukwekkend. En als de subsidie- en investeringsstromen zich nog meer verleggen naar hernieuwbare energie, dan mogen we ons zonder twijfel aan spectaculaire innovaties verwachten. De bedrijfswereld is er klaar voor om de duurzame energietransitie in goede banen te leiden. Het belang hiervan kan onmogelijk worden overschat. Tegelijk moeten we goed begrijpen dat de noodzakelijke snelle maatschappelijke transitie slechts dan zal lukken, voor zover en in de mate bedrijven connecteren én samenwerken met kennisinstellingen, met het lokale en bovenlokale beleid én met (burger)coöperaties.

De strategische doelstellingen zijn er. De European Green Deal jaagt de klimaattransitie stevig aan. Op Vlaams niveau liggen de plannen voor meer zonne- en windenergie, én voor warmte op tafel. Overgaan van plannen naar daden en realisaties op het terrein, veronderstelt concrete taakstellingen met duidelijke verantwoordelijkheden, deadlines én verantwoording.

En, last but not least, ook het lokale niveau krijgt een unieke kans om zich in de markt te zetten. Net als zowat alle wereldproblemen ligt ook de energieomslag op het multilevel, en dus finaal op het lokale bord. De data voor de energieomslag zijn voorhanden: warmtezoneringsskaarten, inplantingszones voor windturbines, opportuniteitskaarten voor zonne-energie, geothermische kaarten... aan instrumenten geen gebrek. Met het project energielandschappen ondersteunt de provincie Antwerpen de lokale besturen in deze uiterst complexe materie. Dat de gemeenten zich met duurzame energie op de kaart kunnen zetten voor ondernemers, burgers en toeristen, triggert hopelijk de competitiezucht: welke gemeente, welke provincie spant de kroon als eerste klimaatneutrale gemeente, als klimaatneutrale provincie van Vlaanderen, van het land, rekening houdend met de morfologie en industrialiseringsgraad?

We weten wát we moeten doen. We weten waar we het moeten doen. We weten op welke schaal we het moeten doen. En we geven ons scherper dan ooit rekenschap van de sociale rechtvaardigheid waarmee de complexe transitie moet worden gerealiseerd.

Gebiedsgerichte werking / Kleine Nete

Op 20 juli 2012 besliste de Vlaamse Regering om me een coördinatieopdracht toe te vertrouwen in de vallei van de Kleine Nete. De opdracht was duidelijk: zorg voor afstemming, zowel inhoudelijk als op vlak van communicatie, creëer en behoud draagvlak en draag bij tot de voortgang en uitvoering.

Via tal van processen en projecten in de vallei wilde en wil de Vlaamse overheid minstens volgende beleidsdoelstellingen realiseren:

- het Sigmaphan uitvoeren met inzet op veiligheid en natuur;
- de Europese instandhoudingsdoelstellingen halen;
- overstromingsgebieden inrichten zoals afgebakend in de toenmalige bekkenbeheerplannen;
- het buitengebied (AGNAS) afbakenen;
- én, het landschap en erfgoed optimaal beschermen.

Stuk voor stuk meer dan noodzakelijke ruimte-vragende projecten en processen die zeer veel vragen van de huidige gebruikers van de vallei. Net als vorige jaren, wil ik ook in dit jaarverslag een lans breken voor meer gebiedsgerichte (samen)werking. Concrete taakstellingen en de uitvoering ervan op het terrein via gebiedsgerichte werking en volgehouden samenwerking zijn en blijven dé sleutel tot effectieve realisaties op het terrein. Mede dankzij de blue deal nemen veel middelen dan wel toe, ze blijven te schaars met het oog op bijv. de noodzakelijke grondposities. Ronduit zorgelijk blijft de te beperkte menselijke capaciteit om de beschikbare middelen gericht en met het oog op het beoogde effect ook daadwerkelijk en volgehouden uit te voeren. Net daarom ook is het van het grootste belang om middelen en mensen bijeen te brengen en te houden met het oog op een gedeeld, ambitieus en helder doel.

De strategie is behoorlijk eenvoudig: expertise delen en de krachten van de verschillende (lokale) actoren bundelen, in alle openheid samen werken en alle troeven van de vallei optimaal, maar zorgzaam benutten. Daarbij moet ook aandacht zijn om de verschillende versnipperde delen samen te ontwikkelen tot een mooier geheel, zodat de verschillende functies elkaar versterken, en de spreekwoordelijke 1+1 meer wordt dan 2. Dit alles gekoppeld aan een vertrouwenwekkend en waarachtig flankerend beleid om recht te doen aan de rechten en legitieme belangen van de landbouwers.

Op 19 april 2021 lanceerde Vlaams Minister van Omgeving Zuhail Demir een oproep voor kandidaat-Nationale Parken en kandidaat-Landschapsparken. Als we spreken over versnipperde delen samenvoegen, leek ons dit een uitgelezen kans. Zo konden we bijvoorbeeld ook de werking en dynamiek in de vallei op een structurele manier en voor de langere termijn verankeren. Samen met gedeputeerde Jan De Haes diende ik in naam van de gebiedscoalitie (het provinciebestuur Antwerpen, 21 Antwerpse steden en gemeenten en niet minder dan 37 private en publieke steunende partners actief in de valleien) een kandidatuur in voor een

Landschapspark in de valleien van de Kleine en de Grote Nete. Een initiatief dat de steun kreeg van vele partners, waaronder Boerenbond en Natuurpunt. Onze ambitie en ieders inspanningen waren groot en sterk om onze droom voor de Netes waar te maken. De concurrentie bleek helaas sterker. Van de jury kregen we onvoldoende steun. Onze kandidatuur voor een Landschapspark Kleine en Grote Nete haalde de fase van het vervoltraject (net) niet.

Vlaanderen ambieert Landschapsparken met internationale uitstraling. Volgens de jury miste ons voorstel net die internationale dimensie. De langgerekte hoefijzervorm bood *“te weinig mogelijkheden voor de beleving van het gebied en om het als een samenhangend geheel internationaal op de kaart te zetten”*. De jury benadrukte dat ze veel waardering heeft voor de inspanningen die nu al geleverd worden om de landschapskwaliteit te behouden of te verhogen. De jury hoopt (en is daar ook van overtuigd) dat dit wordt verdergezet. En dat is uiteraard wat we zullen doen. Mede in het licht van de nood aan natuur-gebaseerde oplossingen voor een klimaatrobuust en -weerbaar waterland dat periodes van te veel en een te kort aan water kan opvangen zonder al te grote schade, is de nood aan structurele en financiële steun voor gebieden als de Kleine en Grote Nete des te groter. Met die ambitie in het achterhoofd gaan we door op ons elan.

Of nog: landschapspark of niet, we blijven met veel gedrevenheid en enthousiasme verder werken aan de vallei. We blijven zoeken naar nieuwe evenwichten, die zich opdringen in een tijdsgewricht van voortschrijdende klimaatverstooring met o.m. de weersextremen die ze veroorzaakt.

De zomer van 2021 is getekend en zullen we ons collectief blijven herinneren door de extreme overstromingen in Wallonië. De provincie Antwerpen bleef grotendeels gespaard. In de voorgaande zomers braken we vooral droogte- en hittestructuren. Ook 2022 dreigt één van de droogste jaren ooit te worden. Nooit eerder drukten de natuur en weersomstandigheden ons zo met de neus op de klimaatverstooring en de weersextremen die er het gevolg van zijn. Vooral ook daarom is het werk in en aan de vallei zo belangrijk. De ruimtelijke ingrepen en de beslissingen over wat onder welke voorwaarden wel of niet meer (op dezelfde manier) kan, zullen immers een wezenlijke impact hebben op de gevolgen van de weersextremen door de klimaatverstooring en op de klimaatverstooring zelf. Immers, naarmate de natuur verder verdroogt, komen er steeds meer broeikasgassen vrij wat op zijn beurt leidt tot een verdere opwarming van de aarde....

De inzichten staan: de klimaatverstooring en de extreme gevolgen ervan – de ecologische en economische schade door overstromingen en droogte – dwingen ons tot andere keuzes, tot structurele verandering, tot een behoorlijk radicale paradigmashift. Het zal niet gemakkelijk zijn. Het goede nieuws blijft dat een faire en waarachtige win-win-win door synergie en samenwerking mogelijk en zelfs noodzakelijk blijven. Met vereende krachten en een gedeelde ambitie zullen we – met open vizier – alle kansen grijpen. Alleen zo zal de vallei uitgroeien tot een prachtig, veerkrachtig en aantrekkelijk gebied. En de aanpak zelf zal inspirerend zijn voor identieke en vergelijkbare opdrachten elders in de provincie.

Antwerpen, 01/08/2022

Cathy Berx
GOUVERNEUR
PROVINCIE ANTWERPEN

Cathy Berx
Gouverneur Provincie Antwerpen

2. Getuigenis – Coördinatie Kleine Nete

Het jaarverslag coördinatieopdracht start stevast met een getuigenis uit het veld. Voor het eerst gaat deze getuigenis over één van de grotere dossiers waarvoor ik een uitdrukkelijke coördinatieopdracht kreeg, die bovendien nog (lang) niet is afgerond: m.n. de coördinatie van de projecten in de vallei van de Kleine Nete, en haar omgeving. Het is gepast om er in dit verslag uitvoeriger bij stil te staan.

Ter inleiding schets ik graag de context en historiek.

De ambities voor de vallei van de Kleine Nete zijn altijd al hoog geweest. Al in 1966 gingen visionaire stemmen op om het gebied te erkennen als één van de elf – en meteen het grootste- natuurparken die de ruggengraat zouden vormen van onze Vlaamse natuur. Dít Vlaamse natuurparken kwamen er helaas nooit. (Nu liggen kaarten gunstiger, zij het – helaas niet- voor de Grote en Klein Nete.)

Sindsdien werden in tal van (Vlaamse) beleidsplannen ambitieuze doelstellingen geformuleerd voor de vallei. Dit hoeft niet te verwonderen: de vallei van de Kleine Nete was, is en blijft ontegensprekelijk een kerngebied binnen de Vlaamse natuurlijke structuur. Net omdat het gebied als het ware een *hotspot* is voor vele, soms botsende, beleidsdoelen gekoppeld aan het buitengebied (natuur, water, landschap, landbouw ...), is de realisatie van elk van deze –vaak botsende- doelstellingen, verwachtingen en ambities een zeer complexe opgave. Voortdoen als voorheen is geen optie, waardoor lastige keuzes in een aangescherpt Europees en Vlaams kader noodzakelijk zijn.

Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen en de daaruit voortvloeiende afbakening van het buitengebied en bijhorende ruimtelijke uitvoeringsplannen maakten dat erg tastbaar. Jaren werd gewerkt aan een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan dat in het centrale deel van de vallei de verschillende beleidsdoelen ruimtelijk moest vertalen. Op de plenaire vergadering van 2 mei 2011 kwamen alle fundamentele meningsverschillen in alle scherpte naar boven. Het planningsproces werd stilgelegd. Het ongenoegen in de vallei bereikte een kookpunt. De meest gehoorde kritiek luidde: *“er zijn veel te veel parallelle en niet afgestemde processen (Sigma, bekkenbeheerplan, IHD, ...) met een te grote, ruimtelijke impact (hoofdzakelijk op de landbouwsector)”*.

Om deze patstelling te doorbreken besliste de Vlaamse Regering op 20 juli 2012 om mij als procesbegeleider in de vallei aan te stellen. Deze opdracht past binnen doorbraak 36 van de Interne Vlaamse Staatshervorming, waarbij provinciegouverneurs de opdracht krijgen om op permanente basis beleidsprocessen, controleopdrachten en de werking van gedeconcentreerde diensten van de Vlaamse overheid af te stemmen op die van de andere bestuursniveaus¹.

Samen met de betrokken Vlaamse administraties werkten we een concreet plan van aanpak uit waarbij het overleg gestroomlijnd werd in twee fora²:

- het Procesbeheercomité (PBC, een ambtelijk en voorbereidend overleg voorgezeten door de gouverneur) en;
- de Opvolgingscommissie (OC) Kleine Nete (een brede stuurgroep met daarin zowel ambtelijke vertegenwoordigers als vertegenwoordigers van de betrokken (lokale) besturen en het middenveld, eveneens voorgezeten door de gouverneur).

Op 27 februari 2023 vieren we de 10de verjaardag van de eerste bijeenkomst van de Opvolgingscommissie. Sinds haar oprichting vergadert de OC 2 à 3 keer per jaar. Tot eind 2021 overlegde de OC 21 keer³. De PBC vergaderde tegen datzelfde moment al 43 keer.

¹ <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/8816>

² [https://agnas.ruimteinfo.be/kleinenete/BVR_20120720/MVR%202012%2011%2023%20\(plan%20van%20aanpak\).pdf](https://agnas.ruimteinfo.be/kleinenete/BVR_20120720/MVR%202012%2011%2023%20(plan%20van%20aanpak).pdf)

³ Alle verslagen en presentaties van de Opvolgingscommissie zijn raadpleegbaar via <https://dekleinenete.be/projecten/documenten-opvolgingscommissie/>

De eerste maanden (en jaren) werd vooral ingezet op informeren, discussiëren, het herstellen van vertrouwen en het uitklaren van een aantal prangende inhoudelijke kwesties, zoals het zo duidelijk mogelijk in beeld brengen van de gecumuleerde impact van alle projecten op de landbouwsector. Voorts voerden we gerichte ruimtelijke discussies in enkele deelgebieden (Graafweide-Schupleer, Varenheuvel Abroek, ...). Een overkoepelende website (www.kleinenete.be) en een uniek aanspreekpunt voor alle projecten (info@kleinenete.be) stroomlijnde alle beschikbare informatie en communicatie.

Figuur 1: De Kleine Nete in de media (links: 2013, rechts: 2017, bron: GvA).

Met veelvuldig overleg (plenair en bilateraal) sloegen we de brug tussen enerzijds de initiatiefnemende Vlaamse overheid vertegenwoordigd door de betrokken Vlaamse administraties en anderzijds de lokale besturen, het middenveld en de ruimtegebruikers in de vallei anderzijds.

Voorbij het volgehouden werk aan de concrete dossiers, bogen we de coördinatieopdracht om in een co-creatief samenwerkingsverband dat collectief en waarachtig bouwt aan een klimaatrobuuste vallei. De weg was, en is nog lang. We zijn er nog lang niet. Maar vele belangrijke stappen zijn gezet, al blijven ze – in het licht van de klimaat- en droogteproblematiek – een spreekwoordelijke druppel op een zeer hete plaat: een zorgwekkend omgevingscontext en in het bijzonder door hitte en droogte steeds sterker bedreigde kwetsbare natuur gecombineerd met een gespannen sociaaleconomische realiteit die er – in combinatie met zeer hoge energiekosten – het gevolg van is.

Om een heel lang verhaal kort te maken. Het echte werk begon met een algemene **intentieverklaring**. (Dat het 3 jaar duurde alvorens we het eens raakten over de tekst, toont allicht genoegzaam aan dat het vertrouwen echt wel zoek was.) Daarop volgde de redactie van een zogenaamd **kansenrapport**. Kort daarna stoomden we samen een succesvolle aanvraag voor een eerste vallei-breed **strategisch project** (2018 – 2021) klaar. Dat gaf ons de ruimte, de middelen en de vrouwkracht om meer in de diepte te werken. Inmiddels geven we uitvoering aan een tweede, vallei-breed strategisch project (2021 – 2024). Mede dankzij beide strategisch projecten slaagden we erin geslaagd om de dynamiek te verbreden en te versterken.

Hieronder laten we enkele prominente getuigen aan het woord. Voor een uitgebreide, inhoudelijke verslaggeving verwijzen we naar hoofdstuk 3.5.2.1 van dit jaarverslag, alsook naar de rapportages over de coördinatieopdracht aan de Vlaamse Regering, de verslagen van de Opvolgingscommissies en de verslaggeving over de strategische projecten. Alles vindt u terug via [deze link](#).

Mien Van Olmen, burgemeester Herentals

Herentals is een bijzonder boeiende en mooie stad. Wij genieten van het unieke gegeven dat de Kempense Heuvelrug ons historisch centrum omarmt, terwijl de vallei van de Kleine Nete het historisch centrum dooradert. Het stadsbestuur is zich ten volle bewust dat we meer dan ooit

deze troeven moeten koesteren en verder versterken. We beseffen dat een sterke verwevenheid tussen stad en landschap troeven creëert om graag te wonen en graag samen te leven in onze stad, troeven creëert om kwalitatief werken aan te bieden en grote kansen voor aangename recreatie en bovendien een grote aantrekkingskracht creëert die momenteel nog sterk onderbenut wordt.

Er zijn echter niet enkel opportuniteiten te benutten, er is ook een grote noodzaak om de Kleine Nete meer ruimte te geven om de immense klimaatuitdagingen aan te gaan. Bovendien moeten we aan natuurversterking werken om de Europese instandhoudingsdoelstellingen te bereiken. Grote delen van de Vallei van de Kleine Nete rondom Herentals zijn immers aangeduid als speciale beschermingszones. Ten oosten van het stadscentrum betreft dit het gebied Hellekens – Langendonk, ten westen het gebied Vuilvoort – Roest, de doortocht van de Kleine Nete doorheen de stad heeft dus een belangrijke corridor-functie.

Er ligt dus nog een enorm potentieel en tevens grote uitdaging voor ons, maar het hoeft ook geen betoog dat dit voor een kleine centrumstad als Herentals bijzonder complex is. In de Kleine Nete en haar vallei dienen immers vele belangen verzoend te worden en lopen diverse projecten om deze ambities waar te maken. Het is voor Herentals een grote steun dat sinds 2012 de gouverneur een coördinerende rol opneemt.

Het GRUP van de vallei van de Kleine Nete en Aa heeft als voornaamste doel de ruimtelijke vrijwaring van waardevolle natuur en open ruimte in de valleigebieden. Het stadsbestuur is bereid een zeer grote bijdrage te leveren in de vergroening van de valleien op ons grondgebied, haar akkoord te geven voor de herbestemming van eigen patrimonium en mee te werken aan het nodige draagvlak bij de bevolking. Bijna 54 hectare eigendom van Stad en OCMW Herentals zal van een harde naar een zachte bestemming evolueren, 6 hectare eigendom verhardt naar recreatiegebied. PRUP Bruggenbeemd zoekt ruimte voor waterberging, herstel van de historische vesten en creatie van een vestenpark, een zone voor de toekomstige vestiging van een ziekenhuis en voor wonen in het signaalgebied gelegen aan de Olympiadelaan. In het huidige ontwerp zal opnieuw 8 ha eigendom van Stad en OCMW Herentals van een harde naar een zachte bestemming omgevormd worden. In het verlengde hiervan werkt de stad met diverse partners samen om de waardevolle site rondom kasteel Le Paige op te waarderen tot een attractieve hoofdpoot die als ontsluiting fungeert tussen de Kempische Heuvelrug en de historische stadskern, zoals reeds werd aangegeven in de landschapsbiografie van de Kempische Heuvelrug.

Deze ruimtelijke planningsprocessen zijn belangrijke beleidsinstrumenten, die tot stand komen door intensief overleg en afstemming tussen meerdere departementen en agentschappen van de Vlaamse overheid, Provinciale diensten, de betrokken lokale steden en gemeenten en met stakeholders als Natuurpunt en de landbouworganisaties. De coördinatie-opdracht van de gouverneur is in deze processen onontbeerlijk. Planprocessen tot een goed einde brengen blijft een huzarenwerk, de looptijd en het afgelegde parcours van beide planprocessen zijn beste getuigen hiervan.

Maar overgaan tot realisatie en uitvoering op terrein zijn mogelijks nog complexer. Grondverwervingen, herlocalisaties, investeringen in ontharding, bebossing en natuurherstel, uitbouw van gepaste recreatie... ook hier dienen alle betrokken partners ten volle mee verantwoordelijkheid te dragen. Ook in deze neemt de gouverneur en haar diensten een belangrijke rol op, op haar initiatief stapte in 2018 stad Herentals mee in het strategisch project Kleine Nete I 'Veerkracht in de vallei van de Kleine Nete', samen met alle andere betrokken actoren, steden en gemeenten. Dit zorgde voor bundeling van krachten en middelen om de effecten van klimaatverandering in de vallei op te vangen. Ondertussen zijn we in het vervolgproject gestapt, we engageerden ons in een strategisch project Kleine Nete II 'Meer veerkracht in de vallei van de Kleine Nete'. De ambities werden nog verder opgeschaald naar vier klimaatprogramma's voor de vallei: Aanpak verdroging en ontharden, Herstellen bodemsysteem, Bebossen en groenblauw dooraderen en Ontsluiten en verbinden. Deze coalitievorming in het strategisch project heeft duidelijk haar vruchten afgeworpen en een boost

gegeven aan visievorming en terreinrealisaties. Door de vergedreven samenwerking onder de coördinatieopdracht van de gouverneur, werden ook belangrijke financiële middelen voor onderzoek en investeringen bekomen via de bestaande subsidiekanalen. De rol van het regionale landschap Kleine en Grote Nete mag in deze ook wel eens in het licht gezet worden, dit team levert bijzonder knap en professioneel werk. De visievorming in de landschapsbiografie van de Kempense Heuvelrug en haar valleien is hiervan een mooi voorbeeld.

In het grote enthousiasme die hierdoor ontstaat, valt een tegenslag dan ook bijzonder zwaar. Het niet geselecteerd worden als landschapspark was een zware teleurstelling, het is een enorm gemiste kans op middelen voor de opmaak van een echte gebiedsvisie voor de vallei als landschapspark en op structurele ondersteuning en financiering. Maar ook hier slaagt gouverneur Cathy Berx er in om de partners te motiveren om door te gaan op eigen kracht.

Ook in Herentals zijn we steevast van plan om tot doelgerichte realisaties over te gaan en niet te blijven hangen in plannen en visievorming. Het ontbreekt een ambitieuze centrumstad als Herentals wel aan deskundigheid, gepaste instrumenten en financiële middelen om het gewenste beleid daadkrachtig in de praktijk om te zetten. Om dit echt mogelijk te maken, is een nog verregaandere samenwerking tussen partners en een consequente advisering en opvolging noodzakelijk. Ook zou het een wezenlijk verschil kunnen maken dat vanuit Vlaanderen middelen nog meer gebiedsgericht en doelgericht worden ingezet, dan afhankelijk te blijven van het binnenhalen van talrijke ad hoc subsidieoproepen. De rol van de coördinatieopdracht en de opdracht van de gouverneur in de Kleine Nete is dus nog bijlange niet uitgespeeld. Wij zijn haar alvast bijzonder dankbaar voor de onschatbare meerwaarde die ze de afgelopen 10 jaar heeft gebracht.

Figuur 2: Coördinatie Kleine Nete, een multifunctionele aanpak

{beekboerbodem}

in het afstroomgebied van de Aa

Samen werken aan
een klimaatrobuuste
landbouw

 Vlaanderen
is natuur

Natuurinrichting
GROEFWEIDE SCHUPLAER

Vlaamse
overheid

VLM.be
NATUURENBOS.be

Michiel Sels, regioconsulent Boerenbond en lid van de Opvolgingscommissie:

“De landbouwsector ligt mee aan de basis van de totstandkoming van de coördinatieopdracht rond de Kleine Nete. De regio omvat(te) heel wat ruimtelijke vraagstukken die telkens op de landbouwsector terecht kwamen. De afbakening van de IHD's, de realisatie van de erfgoedlandschappen, het SIGMA-project, het GRUP Kleine Nete en Aa en de uitvoering van de bekkenbeheerplannen. Allen oefende ze afzonderlijk druk uit op het landbouwgebied. Iedereen moest kosten wat het kost zijn eigen doelstellingen realiseren, wat allemaal als een lasagne op het bord van de landbouwers terecht kwam. De Boerenbond vroeg daarom destijds om coördinatie en afstemming van al deze projecten, wat er via de coördinatieopdracht gekomen is. We zijn dan ook zeer tevreden met de samenwerking die er is en blikken met opgeheven hoofd terug op enkele realisaties. Neem bijvoorbeeld het voorkeurscenario Graafweide-Schupleer. Hier werd een zware doelstelling opgelegd waar 100ha landbouwgrond omgevormd moest worden naar natte natuur. Hiervoor werd een gedragen plan opgemaakt vanuit de landbouwers in samenwerking met Vlaamse administraties en natuur. Dit scenario hield, in de mate van het mogelijke, rekening met de noden en bekommernissen van de sector. Dit maakte het hele gebeuren ook iets draaglijker voor de landbouwers.

Echter stellen we vast dat we de voorbije jaren meer dan ooit deze samenwerking nodig hebben. Niet in elk dossier verloopt het zoeken naar draagvlak en samenwerking even vlot. De roep naar ruimte voor water en natuur is groter dan ooit, terwijl de ruimte voor voedselproductie sterk ingekort wordt. De landbouwsector benadrukt dat het de taak is van de opvolgingscommissie om te blijven inzetten op een dialoog tussen de verschillende sectoren om de voedselvoorziening in de vallei te behouden. De sterkte van een gebiedsgericht beleid is om te starten vanuit de noden van de lokale actoren.”

Frederik Mollen, Beleidsmedewerker Natuurpunt vzw en lid van de Opvolgingscommissie:

10 Jaar Kleine Nete: een terug- en vooruitblik door Natuurpunt

Uitdagingen niet minder, ondanks inspanningen

Nergens in de wereld rukt de verstedelijking zo snel op als in Vlaanderen, de provincie Antwerpen aan kop. Ruimte wordt een almaar schaarser goed. Het omgevingsvergunningenbeleid erkent de grenzen van de planeet onvoldoende. Ecosysteemdiensten staan onder een enorme druk. Het verlies aan biodiversiteit zet zich onverminderd verder. En als dit nog niet genoeg is doet de klimaatverandering er een nieuwe schep bovenop. Lange periodes van droogte, afgewisseld met hevige regenval en overstromingen. Ons wapenen voor de toekomst vergt meer dan ooit een ambitieus omgevingsbeleid.

De vallei van de Kleine Nete vormt geen uitzondering, integendeel. Sinds de start van de coördinatieopdracht (2011/2012) zijn de uitdagingen divers en omvangrijk (o.a. twee overstromingsgebieden, SIGMA, Natura 2000, ...). De uitdagingen zijn er – alle lovenswaardige inspanningen ten spijt – tot op vandaag niet minder op geworden. Dit is geen vorm van kritiek, wel een belangrijke vaststelling. Laat ons niet blind zijn voor de uitdagingen waar we voor staan, en de ambitie hoog houden. De tijd vliegt, de urgentie wenkt, en ook hier vormt de coördinatieopdracht rond de Kleine Nete geen uitzondering. Een terugblik...

Wat doet coördinatie met het ambitieniveau?

Voorafgaand de coördinatieopdracht liepen in de vallei tal van projecten naast elkaar, elk getrokken door hun respectievelijke administratie (NV Zeekanaal, nu De Vlaamse Waterweg, VMM, ANB, Departement Omgeving, ...). Landbouwers werden gevat in meerdere projecten, en vroegen om een gecoördineerde aanpak. De vraag tot afstemming was legitiem. Maar gold dit ook voor de beweegredenen tot die vraag? Gaat het de vraagstellers louter om afstemming? Worden de doelen (stiekem) in vraag gesteld, of blijven de individuele ambities op vlak van water, natuur, landschap ... ook mét coördinatie dezelfde?

In theorie waren er drie mogelijke uitkomsten. Ofwel wijzigt er aan de ambitie niets, en blijft één plus één twee. Ofwel worden natuur- en andere doelen gestapeld, en daalt de ambitie: één plus één wordt in het beste geval anderhalf. Ofwel streven we naar schaalvoordelen van grotere, aaneengesloten natuurgebieden: één plus één wordt dan meer dan twee. Officieel ging het om het eerste scenario, achter de schermen - voor sommige partners - het tweede. Dat zou al snel blijken wanneer een voorstel tot Intentieverklaring aan bod kwam. Het derde scenario lag nooit echt op tafel. De vraag wat het geworden is behoeft een genuanceerd antwoord (zie verder).

Alleszins kunnen we er niet omheen dat het aanvoelt alsof we tot vandaag met de handrem op rijden. Veel heeft te maken met hoe lokale besturen invulling geven aan het 'algemeen belang' in een gebiedsproces. Gaat dit om het belang van de doorsnee inwoner, of om specifieke, betekenisvolle sectoren in dat gebied? Of gaat het om een nog groter maatschappelijk belang dat verder reikt dan dat? Dat laatste lijkt toch vooral van het Vlaamse Gewest te komen, en niet in het minst van de commissaris van de Vlaamse Regering, zijnde de provinciegouverneur die haar rol als voorzitter van de opvolgingscommissie voor de Kleine Nete meer dan waar maakt. In de komende jaren rekent Natuurpunt alleszins op meer ambitie, vooral dan ook van lokale besturen. Indien we daar niet in slagen, dreigen de (tussentijdse) uitkomsten van de coördinatieopdracht op los zand te verwijnen. Het moge dan ook niet verwonderen dat de Vlaamse Regering eenzijdig zou oordelen om er alsnog een schep bovenop te doen. Natuurpunt meent dat het eerste scenario de voorkeur verdient. Maar we moeten daar eerst nog in slagen.

Coördinatie viert 5de verjaardag met ... intentieverklaring

De opstart van de coördinatieopdracht was geen alledaagse opdracht. De samenstelling van de opvolgingscommissie, wat op zich geen gevoelig punt zou moeten zijn, werd dat achter de schermen wel. Op de eerste zitting(en) van de opvolgingscommissie voelde je dat de zenuwen strak gespannen stonden. Ook de opmaak en ondertekening van een intentieverklaring had meer voeten in de aarde dan gedacht. Nochtans bleef de tekst vrij algemeen in termen van evidente doelstellingen, en bleven de wegen ernaartoe open voor debat en dialoog. Achteraf bekeken ware het misschien beter geweest om voorafgaand de opstart van de opvolgingscommissie alle actoren te bevragen over hun bereidheid om de doelstellingen van het project te onderschrijven. Als de geschiedenis ons iets heeft geleerd dan is het wel dat door ontkenning van omgevingsproblematieken of urgenties niet enkel kostbare tijd verloren gaat, maar dat het ons nadien voor nog grotere uitdagingen en politiek moeilijkere beslissingen plaatst. Een concreet voorbeeld: vorig jaar nog kwam er op de opvolgingscommissie de opmerking dat de ecohydrologische studies rond het gebied De Zegge niet snel genoeg gaan. Anderzijds stellen we vast dat dezelfde betrokkenen geen gehoor gaven aan een veel eerdere oproep van Natuurpunt om naast Graafweide-Schupleer ook de ruime omgeving rond De Zegge als bijzonder aandachtsgebied mee te nemen in het proces voor de Kleine Nete. In deze is Natuurpunt nog steeds van mening dat de kar niet snel overladen kon worden.

Resultaten op papier versus praktijk

Wat bracht tien jaar coördinatieopdracht nu op? Wanneer we het voorstel van Gewestelijk Ruimtelijk Uitvoeringsplan (GRUP) dat vandaag voorligt⁴ vergelijken met het voorstel dat in 2011

⁴ <https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/e75d13bb-c01d-46ac-951b-d130e71b3cba>

op tafel lag⁵, dan kunnen we niets anders dan concluderen dat de ambitie op plekken sterk is gedaald. Heeft natuur dan verloren? Ja, althans op papier. De praktijk, ten minste op korte termijn, is echter anders. Een GRUP met bijhorende bestemmingen biedt (nog) geen perspectief op realisatie op het terrein. En laat het net op dat punt zijn dat de coördinatieopdracht toch een verschil voor natuur heeft weten te maken. Over de jaren slaagde de coördinatieopdracht er in om het belang van natuur op de kaart te zetten, om een aantal problemen te benoemen, concrete projecten en win-win's te initiëren en extra middelen naar het gebied te trekken.

Enkele concrete zaken

1) De opvolgingscommissie faciliteert een dialoog die absoluut nodig is om vooruitgang te boeken op het terrein. In die zin was de eerste Nete-dag (26 juni 2017) op de site van de kasteelhoeve te Grobbendonk een dag om nooit te vergeten. Het was stralend weer. Alle betrokkenen samen trokken te voet van het gemeentehuis van Grobbendonk naar de kasteelsite, dit door de Graafweide langsheen de oevers van de Kleine Nete die intussen verbreed en ingericht waren als overstromingsgebied (AOG Grobbendonk). Problemen zoals bijvoorbeeld de realisatie van een trage verbinding langs de (afgesloten) oever van de waterloop, werden door de deelnemers aan de levende lijve ondervonden. En daar waar de nieuwe, toegankelijke oevers een feit waren, groeide bij tal van deelnemers toch ook ergens het besef van een gemiste kans. De Kleine Nete was dan wel iets verbreed, ze zat/zit nog steeds in een strak keurslijf terwijl ruimte voor water onze toekomst is. Procedureel en ook infrastructuurueel had het weinig verschil gemaakt om de oevers wat verder weg te leggen. Politieke moed én een volwaardig flankerend beleid had daar het verschil kunnen maken. Ter hoogte van De Zegge staan we met de Kleine Nete voor eenzelfde keuze. Alleszins, de Nete-dag was een belangrijk moment van reflectie en netwerking. De goesting en wil om iets van de streek te maken voelde groots aan. Dit was wat het project nodig had, en nog steeds nodig heeft.

2) Sinds de opstart van de coördinatieopdracht deden er zich in het projectgebied verschillende aankoopopportunities voor. Belangrijk was de verwerving van +100 ha te Schupleer van de familie d'Ursel door Natuurpunt en VLM. Deze deal had politiek een stuk moeilijker gelegen mocht er op het terrein nog geen akkoord tot voorkeursscenario geweest zijn. Het instrument van gerichte aankoop is en blijft een efficiënte manier om op vrijwillige basis resultaat te boeken op het terrein. Natuurpunt pleit er voor om hier verder op in te zetten. Financieel opende de coördinatieopdracht ook nieuwe deuren, zoals de aankoopsubsidies voor lokale besturen in het kader van opeenvolgende strategische projecten.

3) Een ander, klein, doch tekenend voorbeeld waaruit het nut van de coördinatieopdracht blijkt: ter hoogte van de Mol-ter-Netebrug ligt/lag al jaren de verwaarloosde site Goormans. Alle betrokken actoren waren zich al jaren bewust van de groeiende problematiek, maar ingrijpen bleek niet vanzelfsprekend. Met de coördinatieopdracht veranderde dit. Er was plots niet veel meer nodig dan enkele mails van bezorgde burgers die de kwestie onder de aandacht brachten. Onder het voorzitterschap van de gouverneur werden de neuzen in dezelfde richting gezet en de krachten gebundeld. Intussen kocht de Vlaamse Waterweg de site op. Zij zullen de site ontharden, vervolgens inrichten als werfzone voor de vernieuwing van de Mol-ter-Netebrug, om tot slot de site in te zetten als groene poort tot de vallei van de Kleine Nete.

4) Ook andere projecten rond ontharding kregen een boost onder de coördinatieopdracht. In samenwerking met de provincie, lokale besturen (Lier, Ranst, Nijlen, Zandhoven) en anderen (Regionale Landschappen en Bekkenssecretariaat), kon Natuurpunt de vallei van de Kleine Nete verder herstellen. De afbraak van illegale en vervallen weekendhuisjes kende een stroomversnelling, en het 'Vlaanderen breekt uit'-project⁶ (link) gooide hoge ogen. Laten we op dit elan verder gaan.

⁵ https://agnas.ruimteinfo.be/kleinenete/OC_01_20130227/Kleine_Nete_overzichtsrapport_2013_1_OC20130227.pdf

⁶ <https://omgeving.vlaanderen.be/nl/projecten/ontharding-en-waterberging-in-de-vallei-van-de-kleine-nete>

Nogmaals, tien jaren vlogen voorbij. Dat zien we ook aan de samenstelling van de opvolgingscommissie. Zo gingen intussen bekende gezichten - zoals mijn collega Wout Opdekamp (Natuurpunt Beheer) - een andere professionele uitdaging aan. Ook bij provincie en gemeentebesturen wijzigde wel eens de vertegenwoordiging, zeker na verkiezingen. Een wissel van de wacht en het bijhorend verlies aan kennis is niet evident, zeker niet in processen die intussen een hele voorgeschiedenis kennen. Anderzijds biedt het kansen om met nieuwe, onbezonnen blikken naar de gebiedsopgaven en het proces te kijken. Een andere uitdaging die zich stelt is de deelname aan de vele (deel)werkgroepen die intussen werden opgestart, gaande van natuurinrichting tot recreatieve ontsluiting. In elk van deze hebben we zeker iets nuttigs te vertellen. Natuurpunt is op de eerste plaats een vereniging van vrijwilligers en rekent daarvoor grotendeels op hen. Dat is echter niet evident, zeker niet binnen kantooruren. Dialoog is belangrijk, maar soms kan het efficiënter zijn om (politiek) knopen door te hakken en stappen vooruit te zetten.

Over taboes, creativiteit en samenwerking

De droogte- en stikstofcrisis leggen de vinger op de wonde: schaalvergroting van landbouw - vaak gedreven vanuit een economische wetmatigheid, zelfs noodzaak - botst alsmaar vaker op de ecologische grenzen van de planeet. Een duurzame toekomstvisie op landbouw dringt zich meer dan ooit op. Een economisch haalbare oplossing bestaat onder meer in verbreding van landbouwactiviteiten en een kortere keten. Deze thematiek is nog al te vaak een taboe, doch slaagde de coördinatieopdracht erin dit bespreekbaar te maken met het PDPO project 'Vallei in verandering: duurzame kansen voor landbouw'. De inspiratiegids (2017) die eruit voortvloeide was écht inspirerend. Vandaag, vijf jaar later, neem ik hem nog geregeld ter hand, vooral dan in andere projecten. Alle leden van de opvolgingscommissie droegen destijds financieel hun steentje bij. Ook Natuurpunt. Enige en opvallende afwezige om mee deze 'out of the box' te financieren was de landbouwadministratie... net die administratie waarvan verwacht mag worden mee na te denken als het over de duurzame toekomst van landbouw in Vlaanderen gaat. Het is alleszins verfrissend te zien hoe sommige landbouwers in de praktijk aan de slag gingen met de inspiratiegids. Misschien kan die frisse wind op het terrein alsnog de administratie aansteken om er in de toekomst ook volop voor te gaan. Want als er een ideale weg zou bestaan om de coördinatieopdracht tot een goed einde te brengen, dan is het wel de weg waarbij natuur en landbouw samen de handen uit de mouwen steken om er een prachtig resultaat van te maken.

Bas Van der Veken, Coördinator Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete en lid van de Opvolgingscommissie:

10 jaar coördinatie door gouverneur Berx heeft gezorgd voor de omslag van het 'probleemdossier' Kleine Nete, met tal van schijnbaar onoplosbare uitdagingen vanuit verschillende beleidsdomeinen, naar een 'modelproject' waarin interbestuurlijke en intersectorale samenwerking intussen ruim buiten de regio erkend en gehonoreerd wordt. De laatste vijf jaar konden we vanuit Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete, een van de vier Antwerpse en 16 Vlaamse regionale landschappen, via twee Strategische Projecten '(Meer) veerkracht in de vallei van de Kleine Nete' en projectcoördinator Jef De Schutter bijdragen aan de uitvoeringsgerichte poot van het samenwerkingsverband. Uiteraard was dit enkel mogelijk nadat gebiedsvisies konden landen na jaren van onderbouwing, afstemming en overleg onder leiding van de gouverneur. Via gerichte focusgebieden en vier klimaatprogramma's (rond o.a. ontharding en droogte, bodemkwaliteit, groen-blauwe dooradering en bebossing, en tenslotte toerisme en ontsluiting) wordt momenteel door tal van partners gewerkt aan de opwaardering van de vallei. Door de onderbouwde en gedragen visie werden voor niet minder dan 16 miljoen euro investeringen in de vallei gerealiseerd, met tal van finaliteiten: waterberging, verhoging van de biodiversiteit, versterken van een duurzaam landbouwmodel in de vallei en uitbouwen van het toeristisch potentieel.

Op 19 april 2021 lanceerde Vlaams minister voor Omgeving Zuhal Demir een oproep voor kandidaat nationale parken en landschapsparken. De Vlaamse overheid werkte hiervoor, onder coördinatie van Natuur en Bos en de Vlaamse Landsmaatschappij, een beleidskader uit samen met het Agentschap Onroerend Erfgoed, het Departement Omgeving en Toerisme Vlaanderen. Geïnteresseerde regio's konden tot 15 september 2021 hun kandidatuur indienen. Binnen de coalitie van de Kleine Nete, de bakermat van natuur- en landschapszorg in Vlaanderen, ontstond meteen de ambitie om hiermee aan de slag te gaan. Zo konden we meer dan 10 jaar werking verzilveren, en de vaak projectmatige financiering verduurzamen in een structurele werking. Gezien de eigenheid van het gebied met veel verweving en betrokkenheid vanuit tal van bestuursniveaus, sectoren en toeristisch-economische actoren, werd gekozen voor de figuur van een Landschapspark. Omdat er onder impuls van de provincie Antwerpen en gedeputeerde De Haes intussen ook een start werd gemaakt met een gebiedsprogramma Grote Nete, werd de reeds 50 jaar oude droom (KVNS, 1969) van een Landschapspark Kleine en Grote Nete nieuw leven ingeblazen door een gezamenlijke kandidatuur, gesteund door het provinciebestuur, 21 gemeentebesturen en maar liefst 37 partners. Ondanks een sterk inhoudelijk dossier en een bevolgen verdediging door gouverneur Cathy Berx, gedeputeerde De Haes en RLKGN-coördinator Bas Van der Veken, haalde het dossier de selectie van 7 laureaten voor de volgende ronde (net) niet. Hoewel de niet-selectie de vrijheid blijft geven om los van een strak Vlaams kader en timing tot Landschapspark te evolueren, op maat en op tempo van de streek en haar stakeholders verder te werken aan de uitdagingen op het vlak van klimaat, biodiversiteit, droogte en wateroverlast, duurzame landbouw en voedselvoorziening, erfgoed en toerisme, ... blijft de uitdaging om ook in de toekomst duurzaam beheer en financiering te waarborgen voor het gebied. Mogelijk biedt een volgend regeerakkoord een nieuwe oproep voor Landschapsparken en staan we klaar met de geleerde lessen? Of kunnen de betrokken gemeenten de begrote middelen voor het eventuele Landschapspark structureel investeren in de verdere gebiedswerking? De deskundige coördinatie van gouverneur Berx blijft intussen van onschatbare waarde.

3. Activiteiten 2021

3.1 Inleiding

Ook in 2021 was de impact van de aanpak van de COVID-crisis immens. In het eerste hoofdstuk staan we er –node- uitvoerig bij stil.

In volgende hoofdstukken rapporteren we over de meer klassieke coördinatiedossiers. Deze dossiers zijn erg divers. Aan de hand van een thematische rapportage lichten we de thema's toe waar we sterk op inzetten :

- hernieuwbare energie
- gebiedsgerichte werking
- mobiliteit / verkeersveiligheid
- integraal waterbeleid en droogte
- jacht
- diverse

We maken een onderscheid tussen het generieke deel van de coördinatieopdracht (3.2) en het dossiergebonden luik (3.3 en 3.4).

Ook tijdens en naar aanleiding van de werkbezoeken van gouverneur en deputatie aan de gemeentebesturen werken we aan intra- en interbestuurlijke afstemming. Zo worden naast provinciale ook Vlaamse en federale administraties betrokken bij de voorbereiding van de agendapunten die de besturen aanbrengen. Deze werkbezoeken zijn – in normale tijden – niet zelden de aanleiding voor een nieuwe coördinatieopdracht. Helaas bleef COVID-19 hier ook in 2021 roet in het eten gooien, we konden slechts 1 werkbezoek organiseren (bezoek aan de gemeente Essen).

De federale opdrachten zijn niet opgenomen in dit verslag. De rapportage over bestuurlijk toezicht vindt u in een apart verslag (hier eveneens als bijlage 1).

3.2 COVID-19

COVID-19 was en is een crisis met een enorme impact op de ganse Belgische bevolking. Vanaf maart 2020 was ons land in de greep van het virus. Gelukkig anders dan bij het uitbreken van de pandemie toen alles nieuw en uit te zoeken was, houdt ze ons nog steeds bezig. Gedurende 2021 vonden en zochten we manieren om om te gaan met evoluerende maatregelen die het gewone (werk)leven behoorlijk drastisch veranderden.

Hoewel de COVID-19-crisis werd beheerd in de federale fase, hadden de maatregelen en de epidemiologische situatie ook een grote impact op de Vlaamse bevoegdheden, zoals onderwijs, sport en cultuur, en uiteraard ook welzijn en gezondheid. Zoals in andere dossiers nam ik vooral een faciliterende, ondersteunende en coördinerende rol op via regelmatig overleg met de lokale besturen, het provinciaal bestuur, de Vlaamse Overheid en verschillende Vlaamse instanties, alsook met de Nederlandse grensgemeenten, eerstelijnszones (ELZ), ziekenhuisnetwerken, experts en de federale overheid.

Vooraf bij de opstart was ik nauw betrokken bij de oprichting, organisatie en werking van de vaccinatiecentra in provincie Antwerpen. Door ondersteuning van de eerstelijnszones, die instonden voor de organisatie van de vaccinatiecentra, en de lokale besturen, streefde ik ernaar om waar nodig de uitvoering van het Vlaamse vaccinatiebeleid te faciliteren en eventueel problemen te helpen oplossen.

3.2.1 Overlegmomenten met de verschillende overheidsniveaus en stakeholders

We organiseerden wekelijks overlegmomenten met verschillende partners van alle beleidsniveaus om de COVID-19-crisis het hoofd te kunnen bieden.

Deze overlegmomenten werden georganiseerd met het oog op een duidelijke beeldvorming, om de beslissingen van de hogere overheden te delen met de lokale stakeholders en besturen en om de uiteenlopende problemen en zorgen van de lokale stakeholders te capteren en zo nodig te escaleren om vervolgens de antwoorden te delen, wanneer we ze niet zelf konden ontwikkelen of geven omdat beslissingen van hogere overheden noodzakelijk bleken. Van elk overleg werd bovendien een omstandig verslag met aandachtspunten en concrete vragen opgemaakt en aan de resp. regeringen overgemaakt in de hoop op structurele beleidsmatige antwoorden. Wat geregeld ook lukte.

Voorts was er een systematisch en constructief contact en overleg met het Agentschap Zorg en Gezondheid (AZG). De provinciale infectiearts hield en houdt ons systematisch op de hoogte van relevant wetenschappelijk onderzoek, tendensen en aandachtspunten en ging uiterst responsief aan de slag met de vele vragen en bezorgdheden en/of onderzocht clusters en uitbraken in het bijzonder in kwetsbare collectiviteiten: WZC, ziekenhuizen, instellingen voor personen met een handicap, zeelieden, seizoensarbeiders... In provincie Antwerpen vergaderden alle ziekenhuizen al naargelang de situatie 1 tot 2x/week. Voorts overlegden we met zwaar getroffen sectoren en collectiviteiten: scholen, koepels/groepen van WZC...

3.2.1.1 Burgemeestersoverleg COVID-19

Bijna maandelijks organiseerden we een burgemeestersoverleg specifiek over COVID-19. Dit overleg werd, in de mate van het mogelijke, gepland vlak na het Overlegcomité c.q. het overleg met het NCCN. Aan het overleg namen zowel de burgemeesters deel, als noodplancoördinatoren en vertegenwoordigers van de eerstelijnszones uit provincie Antwerpen. De doelstellingen waren dubbel: verdere verduidelijking geven bij de maatregelen en zo nodig bijkomende afspraken maken, zorgen capteren, deze beantwoorden en/of escaleren en een forum creëren voor kennis- en informatie-uitwisseling.

In eerste instantie werd de epidemiologische situatie in de provincie Antwerpen besproken met bijzondere aandacht voor het aantal besmettingen en de impact ervan op de capaciteit van de ziekenhuizen, de situatie in de woonzorgcentra en de druk op de eerstelijns. Naarmate de vaccinatiestrategie vorm kreeg, werd ook dit een weerkerend item op het overleg. Vanzelfsprekend kregen de lokale besturen ruim de gelegenheid om hun bezorgdheden, vragen en noden ook bespreekbaar maken. Er werd ook gesproken over de eventuele nood aan provinciale politiebepalingen, wanneer een bepaalde problematiek door verschillende lokale besturen ervaren werd. Omwille van de hoge druk op de ziekenhuizen en de bezorgdheid van verschillende burgemeesters, werd op 3 december 2021 bijvoorbeeld een politiebepaling genomen dat indoorevenementen met meer dan 3.500 toeschouwers tijdelijk verboden. Elke donderdag deelde ik het zogenaamde RAG-rapport voorzien van een korte synthese en de belangrijkste aandachtspunten m.b.t. de epidemiologische situatie met de burgemeesters en alle partners.

Maaïke Van Overloop nam als huisarts en coördinator van de testpost in Antwerpen Noord steevast deel aan de overlegmomenten, zoals blijkt uit haar verhaal:

“Op vrijdag 24 juli 2020 begon mijn vakantie met de laatste permanentie als coördinator voor de testpost van Antwerpen Noord. Eerder die dag hadden we met alle huisartsenkringen een meeting gehad over het gegeven dat we zelf Antwerpen als ‘rood gebied’ zouden uitroepen. Hoewel het in heel Vlaanderen rustig was, hadden we in Antwerpen een ongeziene druk met meer dan 300 besmettingen per dag, wat op dat moment veel was. Een offerfeest, een populatie die vakantie zoekt bij elkaar, een dichte behuizing... Een feestje voor COVID. Om half 10 verstoorde dit COVID-feestje mijn

vakantie. Alle beschikbare testplaatsen voor de komende 3 dagen waren ingenomen en de storm aan telefoons op de wachtpost was niet meer te overzien.

Als voormalig voorzitter Domus Medica had ik nogal wat toegang tot rechtstreekse lijnen zodat ik Pedro Facon, toen corona-commissaris, rechtstreeks kon bellen. Hij bracht me diezelfde nacht nog in contact met de gouverneur van Antwerpen om de oplossing lokaal te zoeken.

Diezelfde nacht kwam alles in beweging. De periode die volgde was uiterst intens. Wisten wij veel dat we op een bepaald ogenblik meer dan 2000 besmettingen per dag zouden krijgen.

De gouverneur was er. Voor alles. Ze luisterde, bracht mensen samen, zag synergiën... Ze verbond. Mensen en onze littekens van het intense werk. Ze luisterde. Naar onze problemen en naar onze noden. Ze was er. Voor onze problemen en voor ons. De intensiteit van samenwerking, het ongelooflijk vermogen dicht bij de realiteit te blijven en tegelijk de overheden duidelijk te maken dat er acties nodig waren (en die zo nodig zelf te nemen), was de grootste kracht om ons door deze periode te loodsen.

Antwerpen kent geen gelijken in Vlaanderen of België. De provinciehoofdstad alleen al herbergt 10% van Vlaanderen. Dat maakt de problemen complexer, groter en gewoon anders. De gouverneur zorgde ervoor dat elke stem, landelijk en stedelijk, grond van spreken kreeg en zorgde voor de verbondenheid tussen mensen die voor gelijkaardige uitdagingen stonden. Het team van de provincie was een steun door alle stormen heen.

Er was alleen gelijkwaardigheid.

Iets wat me enorm geraakt heeft, is de snelheid waarmee de gouverneur en haar team alle dossiers eigen maakte: WZC's, scholen, eerste lijn, tweede lijn, gezondheidszorg, ziekteverzekering, preventie, defederalisering...

De voormalig administrateur-generaal van het RIZIV vermeldde mij ooit dat er in dit land maar 5 mensen zijn die het gezondheidszorgsysteem in dit land begrijpen. Het kabinet van de gouverneur onder leiding van Cathy Berx was in tijden van COVID absoluut de zesde speler op dit terrein."

3.2.1.2 Provinciale Crisiscel

Behalve met de burgemeesters overlegde ik minstens 1x/week digitaal met de Provinciale Crisiscel (PCC) in zogenaamde 'covid'-samenstelling. Het PCC kon en kan gelukkig steeds steunen op de actieve inbreng en expertise van vertegenwoordigers van de hulp- en interventiediensten en van noodplancoördinatoren. Voor deze crisis werd de samenstelling uitgebreid met vertegenwoordigers van AZG, de ELZ uit provincie Antwerpen en het Crisiscentrum van de Vlaamse Overheid (CCVO).

Elk overleg werd gestart met een heldere beeldvorming, waarbij een stand van zaken van de epidemiologische situatie, de impact op de zorgsector en de voortgang van de vaccinatiecampagne werd opgemaakt. Ook de handhaving van de geldende regelgeving kwam daarbij aan bod, samen met de praktische knelpunten bij de toepassing van de regelgeving en de aandacht voor randvoorwaarden, zoals een noodzakelijke ventilatie.

Dankzij de deelname van het AZG en het CCVO aan dit overleg lagen verscheidene vragen en bezorgdheden onmiddellijk bij de juiste diensten. Voorts zorgden ze voor de noodzakelijke verduidelijking aan het PCC. Dat kwam zowel de onderlinge samenwerking, de onderlinge communicatie, alsook de communicatie met de lokale besturen, zeker ten goede.

Patrick Smits, arts infectieziekten bij AZG, werkte tijdens de COVID-19-crisis zeer nauw samen met het PCC en met de gouverneur:

“Op 16 september 2021, in volle coronacrisis, ben ik aangesteld als arts infectieziekten binnen de provincie Antwerpen bij het Agentschap Zorg en Gezondheid. Mijn hoofdtaak was grote uitbraken van COVID-19-besmettingen te inventariseren en te volgen.

Het was een hele uitdaging om met de verschillende gezondheidsactoren tot een gedragen gemeenschappelijke aanpak te komen. Ook het in contact komen met de juiste personen was belangrijk om snel te kunnen ageren.

De samenwerking met gouverneur Cathy Berx heeft een cruciale rol gespeeld bij de juiste aanpak van de COVID-19-crisis in de provincie Antwerpen. Cathy en haar team hebben de weg geëffend om de samenwerking tussen de verschillende actoren betrokken in deze nooit geziene gezondheids crisis naar een hoog en efficiënt niveau te tillen.

In het wekelijks provinciaal crisioverleg werden de verschillende actoren die dagdagelijks met COVID-19 werden geconfronteerd samengebracht om informatie en bezorgdheden te delen, alsook om beleid uit te voeren. De meetings waren wetenschappelijk en beleidsmatig zeer waardevol en nuttig. Dit forum bleek vaak de spreekwoordelijke kanariepiet in de koolmijn dankzij de kritische vraagstelling en scherpe analyse door de gouverneur.

Ook via intens mailverkeer heeft de gouverneur ons steeds goed geïnformeerd over de beslissingen die op overheidsniveau werden genomen, waardoor we een proactief beleid konden voeren en anticiperen waar nodig. In een gezondheids crisis van deze omvang is tijdige actie en coherentie tussen de beleidsdomeinen immers cruciaal.”

3.2.1.3 Provincieraad

Om de leden van de Provincieraad op een structurele manier op de hoogte te houden van de stand van zaken van de COVID-19-crisis in provincie Antwerpen, gaf ik bij de start van de Provincieraad een update van de epidemiologische situatie. Meer concreet bracht ik een zeer brede situatieschets met informatie over het aantal besmettingen, het aantal ziekenhuisopnames, het aantal overlijdens, de vaccinatiecijfers en de incidentie voor de hele provincie werden meegedeeld, alsook de verdeling van deze cijfers in de verschillende gemeentes en een overzicht van de voornaamste (aanpassingen aan) maatregelen die op dat ogenblik golden.

3.2.1.4 Grensoverschrijdend overleg

De COVID-19-crisis noch de impact van de maatregelen stopte aan de grenzen. Ook in Nederland was de gezondheids crisis ongezien en de impact navenant. Op verschillende vlakken waren de maatregelen in Nederland anders dan in ons land. Dit resulteerde regelmatig verwarring in de grensgemeenten of wanneer men de grens overstak. Voor alle Antwerpse grensgemeenten en in het bijzonder voor Baarle-Hertog leidde dit niet zelden tot een ingewikkelde situatie.

Om zoveel mogelijk in te spelen op deze problematiek organiseerden we overleg tussen de grensgemeenten van provincie Antwerpen en die van de Nederlandse provincie Noord-Brabant. Daarbij werd de epidemiologische situatie in beide landen toegelicht en werden ook de maatregelen die in beide landen van toepassing waren uiteengezet en geduid. Op deze manier waren de grensgemeenten goed op de hoogte van de situatie in de naburige gemeenten en konden ze op hun beurt hun inwoners correct informeren.

Naar aanleiding van de jaarwisseling werden er door de hogere overheden ook maatregelen genomen inzake het gebruik van vuurwerk. Het afsteken van vuurwerk zou namelijk veel mensen bij elkaar kunnen brengen, wat in contrast zou staan met de inspanningen om de verspreiding van het virus af te remmen. Omwille van de uitzonderlijke situatie en om duidelijkheid te scheppen rond de verkoop van vuurwerk, die vooral in de grensgemeenten van groot belang was, werd samen met Commissaris van de Koning, Ina Adema, een overleg georganiseerd.

Door de buitengewoon strenge maatregelen die Nederland nam in de strijd tegen de Omikronvariant, trokken zeer veel Nederlanders de grens over om in Antwerpen te winkelen met alle risico's en verkeersimpact van dien. Ook deze situatie gaf aanleiding tot veel overleg met de Nederlandse collega's en ambassadeur.

3.2.2 Vaccinatiecentra

De Vlaamse Overheid zette in 2021 zeer sterk in op een brede vaccinatie. Op korte tijd nam ze veel positieve beslissingen en lanceerde ze verschillende tools om de burger op een adequate manier door de crisis te loodsen.

Om de vaccinatiestrategie zo optimaal mogelijk te ondersteunen werden de gouverneurs nauw betrokken bij de algemene organisatie en communicatie rond de ontplooiing en uitvoering ervan. Dit werd met de verschillende partners ook behandeld tijdens de diverse overlegmomenten. De implementatie en uitvoering van het vaccinatiebeleid was een opportuniteit om de werking van de ELZ te testen en te optimaliseren. De gouverneur was hierbij zeer nauw betrokken, door structureel met hen in dialoog te gaan en aandachtspunten te melden aan de bevoegde minister en het AZG.

Figuur 3: Gouverneur Cathy Berx brengt een bezoek aan Vaccinatiecentrum Spoor Oost

3.2.3 Communicatie

Tijdens de COVID-19-crisis bleek dat motiverende communicatie één van de kernfactoren was om de crisis het hoofd te kunnen bieden. De bevolking zat met veel vragen waarop de gouverneur – met vallen en opstaan- een gepast antwoord trachtte te formuleren. Door zelf actief en transparant te communiceren via de website en de media, en door informatienoden van burgers en van lokale besturen te signaleren aan de regionale en federale overheden (of door te verwijzen naar de juiste instanties), probeerden we bij te dragen tot een correcte informatievoorziening en bevordering van het draagvlak voor de naleving van de maatregelen.

Figuur 4: aanpak COVID-19 in de pers.

3.3 Overlegplatform Vlaamse Buitendiensten

Omdat de aanpak van COVID-19 de agenda overheerste, organiseerden we in 2021 geen overlegplatform Vlaamse Buitendiensten. In 2022 hernemen we dat overleg.

3.4 Gebiedsgericht en thematisch overleg

De vraag naar **gebiedsgericht** en/of **thematisch afstemmend en coördinerend overleg** is veel groter dan die naar generiek overleg met alle Vlaamse entiteiten. Via de coördinatieopdracht spelen we maximaal in op de immer toenemende vraag naar coördinatie en afstemming. Dit resulteert in vele dossiers met elk een eigen overlegtraject. Verschillende van die dossiers resulteren in langlopende overlegplatformen, hetzij gebiedsgerichte, hetzij thematische. Enkele voorbeelden (van meer omvangrijke, Vlaamse dossiers):

- Hernieuwbare energie (zie 3.4.1):
 - o windturbines in Mechelen, E34, ...
 - o overleg warmtenetten
 - o ...
- Buitengebied:
 - o Kleine Nete (www.kleinenete.be) (zie 3.4.2.1)
 - o Liereman (zie 3.4.2.3)
 - o Mol – Postel (zie 3.4.2.2)
 - o ...
- Integraal Waterbeleid (bekkenwerking, droogte, ... zie 3.4.4)
- ...

3.5 Coördinatie dossiers

3.5.1 Hernieuwbare energie

3.5.1.1 Opinie

“57 nieuwe windturbines in 2021 – windsector toont zich veerkrachtig in moeilijke tijden”. Het persbericht van de Vlaamse WindEnergie Associatie (VWEA) bracht optimistisch nieuws. Vorig jaar werden in Vlaanderen 57 nieuwe windturbines gebouwd, samen goed voor een geïnstalleerd vermogen van 206MW. Met 17 nieuwe windturbines op het grondgebied, goed voor een bijkomende geïnstalleerd vermogen van 60MW, was provincie Antwerpen de sterkste stijger. In Vlaanderen staan momenteel 619 onshore windturbines met een totaal van 1544MW aan geïnstalleerd vermogen. In de provincie Antwerpen draaien 154 windturbines, goed voor een geïnstalleerd vermogen van 407MW. Daarmee benadert het geïnstalleerd vermogen het vermogen van kernreactor Doel I (of II) (m.n. 445MW).

Met de vooruitgang in 2021 haalt Vlaanderen nipt – zij het met één jaar vertraging – de doelstellingen voor windenergie 2020. ‘Om de groei-doelstelling van 2030 te behalen is vooral een stabiel juridisch kader nodig’, aldus VWEA. Dat is goed nieuws, maar volstaat allerminst. Overigens, het actueel juridisch kader is vrij robuust. Alleen in zijn toepassing sluit het minstens ogenschijnlijk wispelturige beslissingen niet uit. De vergunningen voor de realisaties in 2021 dateren van enkele jaren geleden. Wie alleen focust op de effectief gebouwde turbines zonder blik op de vergunde, geeft zich te weinig rekenschap van de ingezette substantiële daling van het aantal turbines dat in de nabije toekomst zal worden gerealiseerd.

In 2021 weigerde de Antwerpse deputatie 3 van de 4 aangevraagde windturbines. 1 turbine werd vergund (25%, en een historisch laag absoluut aantal). In 2019 kende ze nog 29 omgevingsvergunningen voor windturbines op 32 aanvragen toe (90% en een behoorlijk hoog absoluut aantal). In 2020 daalde de verhouding tot 14 vergunningen op 25 aanvragen (56% en een middelmatig aantal). Jaar na jaar worden – mede als gevolg van de geringe kans op slagen, een windturbineproject uitwerken kost veel geld – minder aanvragen ingediend en nog veel minder vergund...

Tegen alle van de deputatiebeslissingen werd beroep aangekend. Minister Zuhail Demir weigerde de eerder door de deputatie toegekende vergunning, bevestigde de weigeringsbeslissing voor 2 van de 3 turbines en vergunde 1 van de 3 turbines die eerder werd geweigerd op provinciaal niveau. Samengevat: in 2021 werd – voor zover we konden nagaan - voor welgeteld 1 nieuw te bouwen windturbine in provincie Antwerpen een uitvoerbare vergunning afgeleverd. (Op de vergunningen die in eerste aanleg rechtstreeks door de minister zelf zijn afgeleverd, hebben we helaas nog geen zicht.) Over enkele jaren zal het persbericht van VWEA, vrezende, minder optimistisch klinken.

Minister Demir weigert vergunning voor windmolens

ENERGIE Er komen dan toch geen zes windmolens op de grond van het Studiecentrum voor Kernenergie in Mol. ‘Vanwege een drogreden’, vindt Groen.

Een windmolenproject van 24 megawatt, goed voor 6 windmolens die samen energie moesten leveren voor 14.500 gezinnen. Windmolens die gebouwd moesten worden op een stuk grond dat eigendom is van het Studiecentrum voor Kernenergie (SCK) in Mol, dat vijf jaar geleden akkoord ging om Ecopower een vergunningsaanvraag te laten indienen.

Dat was de bedoeling op een bosrijk stuk grond naast het SCK in Mol. Sterker nog, in 2016 duidde het gemeentebestuur van Mol in zijn gemeentelijk kaderplan voor grootschalige windturbines de zone ook aan voor de ontwikkeling van windenergie. Maar ondanks een volledig gunstig advies van de gewestelijke commissie voor omgevingsvergunningen (GOVC), staat nu alles weer op de helling.

Minister van Energie Zuhail Demir (N-VA) weigerde de vergunning omdat de aangevraagde windmolens ‘niet verenigbaar zijn met de ruimtelijke ordening’. Volgens de motivatie van de minister moet eerst de hoofdbestemming van het projectgebied worden gerealiseerd, waarna pas kan worden onderzocht of binnen het gebied nog bijkomend windturbines kunnen worden ingeplant.

‘Absurd’

Het windmolenpark zou de ontwikkeling van nucleaire activiteiten op de site, zoals bepaald in het gewestplan van 1978, in het gedrang brengen. De site moet vrijgehouden worden om er ooit een nieuwe kerncentrale te bouwen of er andere nucleaire activiteiten plaats te geven, zoals onderzoekscentra of inrichtingen die gebruikmaken van radioactieve straling.

‘Absurd’, vindt Groen-parlementslid Staf Aerts. ‘Terwijl iedereen weet dat we investeringen in hernieuwbare energie moeten aanmoedigen, doet de Vlaamse regering niets anders dan ont-

Minister Zuhail Demir. © belga

‘De Vlaamse regering doet niets anders dan duurzame energie ontmoedigen’

Staf Aerts

Parlementslid Groen

moedigen. (...) Minister Demir houdt vergunningen én investeringen tegen vanwege een onbestaand project waarvoor geen business case is, noch een maatschappelijk draagvlak.’

Zelf wenste de minister niet te reageren. Haar woordvoerder benadrukte dat het gebied waar de zes windmolens moesten komen vandaag vooral gebruikt wordt als ‘zone voor natuur, bos en zachte recreatie’. Alvorens dat te wijzigen moet eerst duidelijk worden of de oorspronkelijke gewestbestemming (nucleaire activiteiten) ooit gerealiseerd zal worden. ‘De gemeente Mol (die bestuurd wordt door CD&V/N-VA, red.) wordt nu gevraagd om een toekomstgerichte ruimtelijke visie uit te werken voor het gebied.’

Nico Tanghe

Soms zijn de weigeringen terecht. Weigeringen zijn problematisch wanneer de, doorgaans eerder kritische, Provinciale Omgevingsvergunningen-commissie ze stevig onderbouwd positief adviseert. Dat was maar liefst het geval voor alle door de deputatie geweigerde vergunningen. Dat is problematisch, want een positief advies van de POVC betekent dat het voorgenomen project aan alle, behoorlijk strikte wettelijke normen voldoet. Of nog: juridisch-technisch is er zo goed als niets tegen in te brengen. Niet zelden zijn de projecten immers na veel overleg met alle stakeholders zo bijgestuurd dat de mogelijke of gevreesde hinder tot het absolute minimum is herleid. De systematische monitoring van de vooraf mogelijk niet volledig in te schatten impact is verankerd, met de verplichting om aanpassingen (geluidsdemping...) uit te voeren wanneer bepaalde normen in de praktijk toch niet worden gehaald. Er zijn/waren voor mens en omgeving hinderlijke activiteiten waarop minder scherp werd toegekeken, niettegenstaande hun geringe bijdrage tot het algemeen belang: om de productie van voeders met het oog op vergisting en de uitbreiding van veestallen niet te noemen...

Zo blijven we veel kansen missen om minder afhankelijk te zijn van buitenlandse, grijze stroom. Geen beter dossier om dit te illustreren dan de ambitie van het Studiecentrum voor Kernenergie (SCK) in Mol. Om tot inmiddels bijna 1 miljoen euro aan energiekosten te besparen, tracht het SCK nu al bijna 10 jaar een ambitieus windenergieproject te realiseren op de eigen site, om te voorzien in de eigen energiebehoefte en die van omwonenden, gekoppeld aan een systeem van burgerparticipatie. 10 jaar al brengen we alle partners bijeen, worden plannen bijgesteld, het project geoptimaliseerd. En toch, ondanks alle positieve adviezen, raakt het project maar niet vergund o.m. wegens het volgehouden verzet van het lokaal bestuur, nota bene tegen het eigen kaderplan Windenergie én het burgemeestersconvenant in. Protest van militante tegenstanders helpt al evenmin.

Gelukkig waren en zijn er – ook in provincie Antwerpen – besturen die hun nek volgehouden uitsteken voor windenergie: vooral in die gemeenten raken projecten vaak zonder – en soms ondanks – protest wel vergund. Een groeiend aantal gemeenten is sceptisch of ronduit tegen, in weerwil van de burgemeestersconvenanten die ze plechtig ondertekenden. Vandaar mijn vriendelijke suggestie aan de Vlaamse Regering: 1) leg een – aan deadlines en vermogen gekoppelde – zeer concrete taak- en doelstelling voor nieuwe windturbines op aan elke provincie resp. gemeente. Heb daarbij niet enkel oog voor het aantal nieuwgebouwde, maar vooral ook nieuw-vergunde turbines; 2) daag provincies en gemeenten alsook hun inwoners uit om een uitvoerbaar, alternatief en gemonitord plan van minstens een vergelijkbaar vermogen aan hernieuwbare energie op het eigen grondgebied voor te leggen, wanneer ze zich verzetten tegen een positief geadviseerd(e) windturbine(s).

De energiebehoefte systematisch blijven drukken en in eigen land en regio evenveel (hernieuwbare) energie produceren als de energiebehoefte (in afnemende mate) groot is... Met een slimme energiemix kon/kan het – volgens eerdere studies van VITO – tegen 2050 lukken. Het zal ons collectief behoeden voor immense schokken op de internationale energiemarkt, en veel minder kwetsbaar maken voor geopolitieke spanning. Een duurzame energiemix en smart grids in 2050... Wie vandaag worstelt met schier onbetaalbare energiefacturen heeft daar nu geen boodschap aan. Hopelijk zet dit inzicht wel aan tot doordachte keuzes met oog voor de impact van het gebrek daaraan. Zeker in tijden van peperdure energie staat de wind echt gunstig. Een context om de zeilen bij te zetten.

ENERGIE

Het is gemakkelijker om een windmolen vergund te krijgen in de haven van Antwerpen, dan in de rest van de provincie. FOTO RR

Provincie Antwerpen vergunt slechts één windmolen in 2021

De Antwerpse deputatie vergunde in 2021 de bouw van slechts één windmolen. Dat komt volgens Antwerps gedeputeerde van Omgevingsvergunningen Luk Lemmens (N-VA) door het snel afbrokkende draagvlak bij de bevolking voor windmolens. "De oorzaak is de ruimtelijke wanorde" in Vlaanderen", zegt hij.

Met het Plan Vandaag zet de provincie Antwerpen in op een langetermijnklimaatbeleid. Daarmee bereidt ze zich voor op een stijgend risico op hitte, droogte en overstromingen. De doelstelling is om tot 40% minder CO₂-uitstoot te komen tegen 2030. Daarvoor worden ruim tweehonderd acties op poten gezet. "We zetten in op alle domeinen waar we als provincie bevoegd voor zijn en het verschil in kunnen maken", zegt Jan De Haes (N-VA), gedeputeerde van Milieu.

De provincie wil maximaal inzetten op lokale en hernieuwbare energie. Alleen is het hier zeer moeilijk om windmolens vergund te krijgen. Dat ervaart gedeputeerde van Omgevingsvergunningen Lemmens. De afgelopen jaren was er een sterke terugval. In 2018 waren er 22 windmolens vergund, in 2019 steeg het licht naar 24 om vorig jaar dan terug te vallen naar 14. Uiteindelijk lukte het dit jaar slechts om één windmolen te vergunnen.

"Het draagvlak voor windmolens

Luk Lemmens
Antwerps
gedeputeerde

"Het draagvlak voor windmolens onder de bevolking brokkelt snel af."

onder de bevolking brokkelt snel af", zegt Lemmens. "In sommige gebieden is er zelfs geen draagvlak en worden we steeds geconfronteerd met veel beroepen tegen een vergunning voor een windmolen. We betalen de rekening voor de ruimtelijke wanorde. Je hebt dichtbevolkte gebieden en plaatsen waar al veel windmolens staan. Ik begrijp dan wel dat sommige gemeentebesturen zeggen dat het genoeg is."

Onenigheid

Ecopower kreeg in 2020 geen vergunning voor twee windmolens aan het Albertkanaal in Schoten. Er was onenigheid binnen de Antwerpse deputatie. De twee windmolens zouden de sanering van de oude stortplaats en de bouw van een nieuw recyclagepark in Schoten in het gedrang brengen.

De provincie zoekt wel naar alternatieven. Een optie is om windturbines te bouwen op bedrijfsterrainen. Daar is er minder weerstand. Dat blijkt ook aan het tempo waaraan windmolens verschijnen in de Antwerpse haven.

"Daarnaast kijken we naar andere manieren om duurzame energie op te wekken", zegt Lemmens. "Dat gaat van zonnepanelen tot geothermie of aardwarmte."

Warmtenetten

De uitrol van warmtenetten is een andere bron van duurzame energie. Daarbij wordt de restwarmte uit de industrie gebruikt om woningen te verwarmen. In de provincie komen er drie. Twee worden al volop uitgerold: de warmtenetten met restwarmte van de afvalverbrandingsinstallatie Isvag in Wilrijk en het bedrijf Agfa-Gévaert in Morsel. Ook op kleinschaliger niveau kan een bedrijf restwarmte delen, bijvoorbeeld met een buur. De provincie heeft een warmtemakelaar die daarbij helpt.

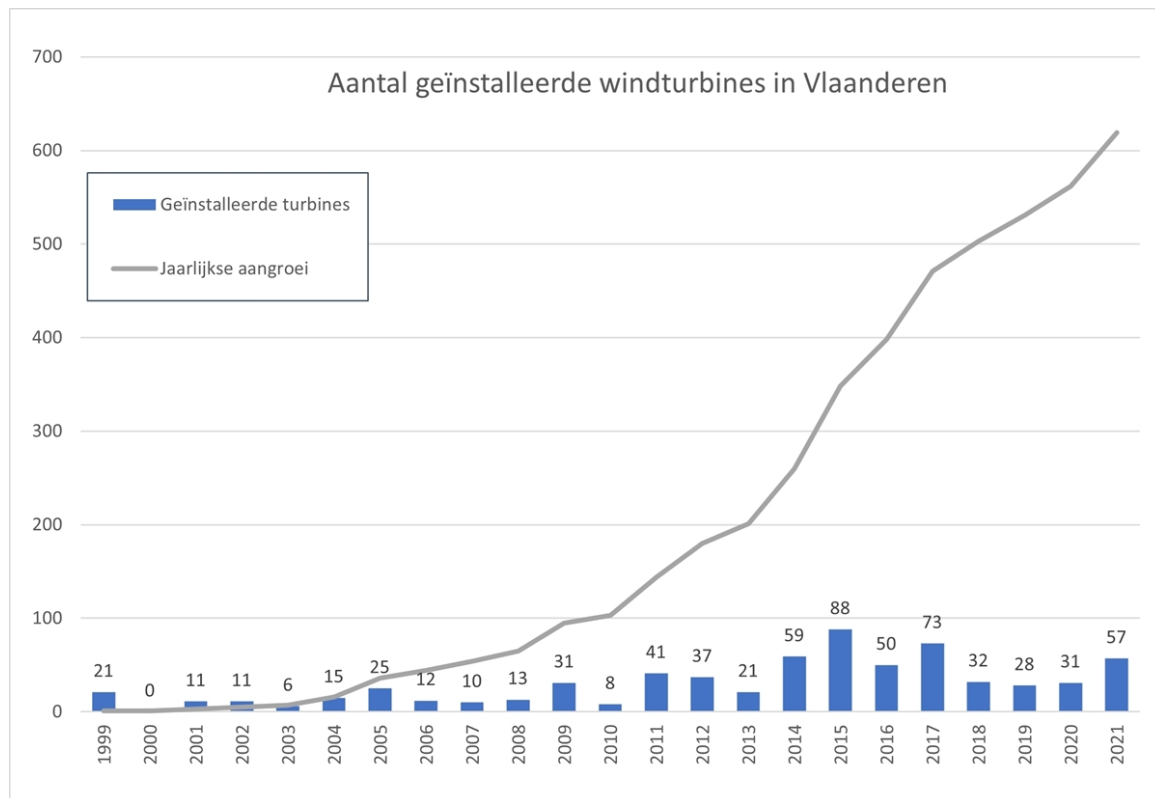
Het aanplanten van 150 hectare bos tegen 2024 is een ander punt in het klimaatplan. Ook hier is de uitdaging om ruimte te vinden. "Die grond hebben we nog niet gevonden", zegt De Haes. "We zoeken vooral plek aan onze eigen recreatie- en groengebieden. Je moet in overleg gaan met eigenaars en dat is een lang proces."

SACHA VAN WIELE

Figuur 5: Windturbines in de media (bron: de Standaard / GvA).

3.5.1.1 Windenergie

In 2021 werden in Vlaanderen dus 57 nieuwe windturbines gebouwd, samen goed voor een bijkomend vermogen van 206 MW. Dit brengt het totaal aantal operationele windturbines in Vlaanderen op 619, wat het totaal geïnstalleerd vermogen aan windenergie op 1544 MW brengt⁷.

Figuur 6: evolutie geïnstalleerd vermogen aan windenergie (onshore, Vlaanderen, bron: VWEA)

Hieronder vindt u een overzicht van de aangroei (2021) per provincie.

	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	VLAANDEREN
Bijkomend vermogen (MW) in 2021	60	30	50	4	62	206
Totaal geïnstalleerd vermogen (MW)	406,6	292,2	524,1	63,8	256,9	1543,5
Bijkomend aantal turbines in 2021	17	9	14	1	16	57
Totaal aantal turbines	154	125	204	26	110	619

Tabel 1: aantal bijkomend aantal / vermogen gerealiseerde windturbines per provincie (bron: VWEA)

In de provincie Antwerpen versnelt de aangroei opnieuw na een daling in de 4 jaren daarvoor:

- 2017: +79 WT (Vlaanderen) / +34 WT (provincie Antwerpen)
- 2018: +36 WT (Vlaanderen) / +13 WT (provincie Antwerpen)
- 2019: +25 WT (Vlaanderen) / +7 WT (provincie Antwerpen)

⁷ <https://wind.ode.be/nl/artikel/1177/57-nieuwe-windturbines-in-2021-windsector-toont-zich-veerkrachtig-in-moeilijke-tijden>

- 2020: +31 WT (Vlaanderen) / +5 WT (provincie Antwerpen)
- 2021: +57 WT (Vlaanderen) / +17 WT (provincie Antwerpen)

Hieronder vindt u een overzicht van het aantal windturbines per gemeente.

	Stad / gemeente	#
1	Antwerpen	45
2	Hoogstraten	17 ⁸
3	Wuustwezel	13
4	Geel	12
5	Olen	10
6	Turnhout	10
7	Meerhout	9
8	Puurs-Sint-Amands	8
9	Arendonk	7
10	Retie	5
11	Westerlo	5
12	Brecht	3
13	Dessel	3
14	Kalmthout	3
15	Mol	3
16	Schelle	3
17	Balen	2
18	Zwijndrecht	2
19	Bornem	1
20	Essen	1
21	Grobbendonk	1
22	Herentals	1
23	Laakdal	1
24	Oud-Turnhout	1
25	Willebroek	1
26	Zoersel	1
TOTAAL		168

Tabel 2: aantal WT's per gemeente (bron: VEKA, juli 2022, zie [hier](#))

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de windturbinedossiers die in 2021 in het raam van de coördinatieopdracht behandeld werden. Sommige dossiers werden globaal en intensief begeleid, in andere dossiers werd enkel gewerkt op één of meer specifieke knelpunten.

Met deze cijfers wordt best omzichtig omgesprongen. Ze geven enkel weer hoeveel projecten / voorstellen in de loop van 2020 werden behandeld. De tabel vermeldt ook projecten waarvan in een vroeg stadium werd aangetoond dat ze (op die locatie en/of op dit ogenblik) niet haalbaar lijken. Bovendien zijn er enkele windturbineprojecten die gerealiseerd worden zonder dat ze via

⁸ Volgens de Vlaamse WindEnergie Associatie (VWEA) stonden er in Hoogstraten eind december 2021 20 grootschalige windturbines.

de coördinatieopdracht behandeld worden. De cijfers doen met andere woorden geen enkele uitspraak over de te verwachten realisaties.

	gemeente1	gemeente2	gemeente3	# max	status	ontwikkelaar
1	Antwerpen			4	Engie (Atlas Copco)	in voorbereiding
2	Balen			2	Eneco	in voorbereiding
3	Beerse	Merksplas		3	Eneco - Campina Energie	in voorbereiding
4	Boom			2	Encon	in voorbereiding
5	Bornem			4	Luminus	in voorbereiding
6	Brecht			2	Invento	in voorbereiding
7	Brecht			1	Storm	in voorbereiding
8	Brecht	Wuustwezel		3	Elicio, Luminus, Mega Windy	in voorbereiding
9	Brecht	Wuustwezel	Hoogstraten	6	Aspiravi	in voorbereiding
10	Dessel	Kasterlee		2	Luminus	in voorbereiding
11	Herentals			3	Engie	in voorbereiding
12	Herselt			2	W Kracht	in voorbereiding
13	Hoogstraten			1	Aspiravi	vergunnings-aanvraag
14	Hoogstraten			1	Engie	in voorbereiding
15	Hoogstraten			1	Luminus	vergunnings-aanvraag
16	Hulshout	Westerlo		4	Luminus	vergunnings-aanvraag
17	Kasterlee			2	Storm	in voorbereiding
18	Kasterlee	Lille		2	Storm	in voorbereiding
19	Lille			4	Engie (E34)	in voorbereiding
20	Mechelen			3	Ecopower, Eoly, Eneco	in voorbereiding
21	Mechelen			5	Ecopower, Eoly, Eneco	in voorbereiding
22	Mechelen			1	Ecopower, Eoly, Eneco	in voorbereiding
23	Mechelen			3+2	Ecopower, Eoly, Eneco	in voorbereiding
24	Meerhout			4	Engie	in voorbereiding
25	Meerhout			1	Storm	in voorbereiding
26	Minderhout			1	Storm	in voorbereiding

27	Mol			6	Ecopower	in voorbereiding
28	Oud-Turnhout			1	Invento	in voorbereiding
29	Oud-Turnhout			2	Luminus	in voorbereiding
30	Oud-Turnhout			1	Storm	in voorbereiding
31	Puurs Sint-Amands			3	Engie	in voorbereiding
32	Puurs Sint-Amands			1	Luminus (Renewi)	in voorbereiding
33	Puurs Sint-Amands	Buggenhout		1 (+2)	Luminus	in voorbereiding
34	Ravels			9	Engie	in voorbereiding
35	Rumst	Duffel		3	Ecopower (Water-Link)	in voorbereiding
36	Wuustwezel			1	Invento	in voorbereiding
37	Zandvliet			2	Storm	in voorbereiding
38	Zwijndrecht			2	Engie	in voorbereiding

Tabel 3: Overzicht van WT-dossiers behandeld vanuit de coördinatieopdracht.

In al deze dossiers trachten we:

- overleg en afstemming tussen verschillende private ontwikkelaars te stimuleren;
- inter- en intra-bestuurlijke afstemming te realiseren;
- specifieke, dossiergebonden problemen op te lossen (luchtvaart, natuurcompensatie, interfererende vergunningsaanvragen, ...);
- zo nodig het gesprek aan te gaan met tegenstanders en te leren uit lokale conflicten waartoe windturbinedossiers aanleiding geven.
- ...

De realisatie op het terrein vertraagt. Tegelijk neemt de nood aan betaalbare, hernieuwbare energie toe. De uitgesproken doelstellingen zijn bovendien ambitieuzer dan de daadkracht en realisaties op het terrein. Onshore windenergie blijft een substantieel onderdeel van onze toekomstige hernieuwbare energiemix. In december 2020 keurde de Vlaamse Regering het windplan van Vlaams minister van Energie Zuhal Demir goed. Dit plan moet er voor zorgen dat we in 2025 een geïnstalleerd vermogen van 2500 MW bereiken.

We blijven meewerken aan het realiseren van deze doelstellingen maar er is meer nodig. Daarom verwijzen we opnieuw naar de aanbevelingen uit het jaarverslag 2019:

- zet (meer) ambtelijke capaciteit in om projecten inzake hernieuwbare energie actief te faciliteren, ondersteunen en helpen (cfr. werking VIP-cel en coördinatieopdracht gouverneurs);
- leg ook een verantwoordelijkheid binnen de verschillende, sectorale administraties (omgeving, landbouw, natuur, ...);
- verfijn de Vlaamse doelstellingen naar concrete doelstellingen op lokaal (provinciaal en gemeentelijk) niveau (cfr. het voornemen uit het plan Windkracht 2020 van de Vlaamse Regering, zie <https://www.energiesparen.be/windkracht2020>);
- start een out of the box denkoefening over ruimtelijk kader (quid 2de lijn, 3de lijn, quid grootschalige landbouwgebieden, ecologisch minder waardevolle productiebossen? Zie ook rede 2013, p. 100 e.v.).

3.5.1.2 Warmte

Warmtenetten zijn langzaamaan in opmars, eindelijk! In 2021 organiseerden we geen globaal afstemmend overleg met alle initiatiefnemers. Wel faciliteerden we enkele individuele dossiers, waarover we in het volgend jaarverslag zullen rapporteren.

3.5.1.3 Zon

In 2021 begeleidden we twee grootschalige PV-projecten (Umicore Olen en Campine Beerse). Over de voortgang ervan rapporteren we volgend jaar.

3.5.2 Gebiedsgerichte werking

In voorgaande jaarverslagen legde ik veel nadruk op (de nood aan en het belang van) gebiedsgerichte werking. Het is en blijft mijns inziens de sleutel tot effectieve realisaties op het terrein. Middelen worden schaarser, personele capaciteit ook. Het is net daarom van groot belang om middelen en mensen samen te brengen met het oog op de realisatie van gedeelde doelen van algemeen belang. Hieronder vindt u een beschrijving van enkele coördinatiedossiers die resulteerden in een volwaardige gebiedsgerichte werking.

3.5.2.1 Kleine Nete

Op 20 juli 2012 nam de Vlaamse Regering een principiële beslissing over de verdere voortgang van de gewestelijke planningsinitiatieven en projecten in de **vallei van de Kleine Nete** en Aa tussen Kasterlee en Lier. De regering besliste o.a. om de gouverneur aan te stellen als procesbegeleider. Ik kreeg hierbij de opdracht om een overkoepelende Opvolgingscommissie (OC) samen te stellen met vertegenwoordiging van de betrokken diensten van de Vlaamse overheid, de lokale besturen en middenveldorganisaties. Daarnaast bestond de opdracht ook uit de samenstelling van een ambtelijk procesbeheercomité (PBC). Vanuit het OC en PBC kon het geheel van de gewestelijke plannen en projecten in de vallei van de Kleine Nete tussen Kasterlee en Lier gecoördineerd worden. Het gaat om volgende plannen en projecten:

- de afbakening van de gebieden van de natuurlijke en agrarische structuur (AGNAS) in uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) (regio Neteland);
- het inrichten van overstromingsgebieden in uitvoering van de bindende bepalingen van het bekkenbeheerplan Nete;
- het herinrichten van gebieden ter uitvoering van de doelstellingen van het geactualiseerd Sigma-plan;
- het bepalen en implementeren van gebiedsspecifieke instandhoudingsdoelstellingen (S-IHD) voor habitatruchlijngedebied (SBZ-H) ("*Valleigebied van de Kleine Nete met brongebieden, moerassen en heiden*" (BE2100026) deelgebieden 1, 10 en 11);
- het aanduiden van ankerplaatsen en de ruimtelijke verankering ervan als erfgoedlandschappen in ruimtelijke uitvoeringsplannen (ankerplaats "*Samenvloeiingsgebied van de Kleine Nete en Aa met de westelijke uitlopers van de Kempische Heuvelrug*");
- compenserende maatregelen ivm de waterhuishouding in de vallei van de kleine Nete gekoppeld aan het realiseren van de Kempische Noord-Zuid-verbinding (N19g) tussen Kasterlee en Geel (maatregel 8A_022 van het stroomgebiedbeheerplan voor de Schelde).

Via de overkoepelende opvolgingscommissie (OC) en het ambtelijk procesbeheercomité (PBC) wordt de onderlinge afstemming en voortgang van deze gewestelijke initiatieven bewaakt, en de communicatie over het geheel van de projecten gestroomlijnd.

Voor een vlotte communicatie zijn een algemeen e-mailadres (info@kleinenete.be) en een overkoepelende website www.kleinenete.be in het leven geroepen. Alle relevante documenten, inclusief de rapportering aan de Vlaamse Regering en de verslagen van de Opvolgingscommissie zijn raadpleegbaar via deze website.

Aan de hand van een intentieverklaring, een kansenrapport, een eerste strategisch project ('*Veerkracht in de vallei van de Kleine Nete*' dat liep van 2018 tot en met april 2021), een tweede strategisch project ("*Méer veerkracht in de vallei van de Kleine Nete*" dat loopt van mei 2021 tot mei 2024) en de selectie als vlaggenschip binnen de Blue Deal van minister Zuhair Demir (zie verder), evolueerden we van een coördinatieopdracht over een aantal Vlaamse processen en projecten tot een heuse gebiedscoalitie. Een gebiedscoalitie die met vereende krachten en respect voor eenieders zorgen en belangen dagelijks werkt aan een veerkrachtige vallei.

Een gedetailleerde verslaggeving over het dossier de Kleine Nete is te omvangrijk voor dit jaarverslag. Voor alle verdere relevante info verwijs ik daarom door naar www.kleinenete.be ([hier](#)), in de rapportage die we periodiek voorleggen aan de Vlaamse Regering en in de rapportage over het eerste en het tweede strategisch project in de vallei van de Kleine Nete.

Het ambtelijk procesbeheercomité (PBC) kwam in 2021 vijfmaal samen op volgende data: 05/01, 03/03, 29/04, 19/05 en 07/09. De opvolgingscommissie (OC) kwam in 2021 samen op 12/01, op 28/04, 26/05 en op 21/10.

Het jaar 2021 was (opnieuw) een cruciaal maar ook bijzonder jaar voor de vallei. We beschrijven het aan de hand van volgende 5 mijlpalen:

- vlaggenschip Blue Deal
- herlancering GRUP
- afronding strategisch project Kleine Nete I
- start strategisch project Kleine Nete II
- kandidatuur Landschapspark Kleine Nete

3.5.2.1.a Vlaggenschip Blue Deal

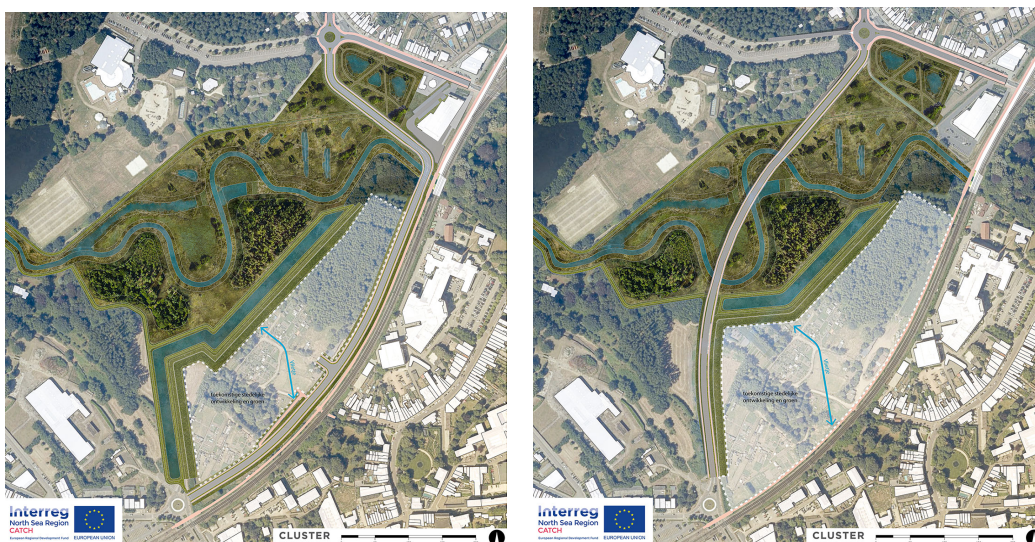
De vallei van de Kleine Nete werd geselecteerd als één van de vier vlaggenschepen van de Blue Deal. Zie o.a. [hier](#). Hierdoor komt een extra budget van ca. 5.75 miljoen EUR vrij voor de vallei. Het team van de gebiedswerking stelt voor om deze middelen in te zetten voor drie specifieke en uitzonderlijke initiatieven die binnen de reguliere werking moeilijk realiseerbaar zijn:

- Project 1. De Grote Opkuis (trekker VMM). De 13 betrokken Kleine Nete-gemeenten hebben zich in het kader van het strategisch project o.a. geëngageerd om op korte termijn (tegen 2024) elk minstens 1 ha netto ontharding en 13 ha bosuitbreiding te realiseren. Om deze ambitie inzake ontharding waar te maken en te faciliteren wordt vanuit het beleidsdomein Omgeving het initiatief genomen om, in één centrale aanbesteding voor werken, de concrete sloop van gebouwen en constructies, en het wegnemen van verhardingen, ophogingen, voormalige visvijvers en verontreinigingen (met het oog op valleitherstel, herstel natte natuur en herstel van de infiltratiecapaciteit) op te nemen. Op deze manier kunnen dergelijke werken op korte termijn effectief uitgevoerd worden op de terreinen van de betrokken gemeenten of andere partners binnen de gebiedswerking.

Figuur 7: op te kuisen constructies in functie van natuurherstel

- Project 2. Grondverweving signaalgebied Olympiadelaan (Bruggenbeemd) Herentals i.f.v. valleitherstel (trekker ANB). De Vlaamse Regering duidde het woonuitbreidingsgebied Olympiadelaan langs de Kleine Nete in Herentals aan als signaalgebied. Via een samenwerkingsverband tussen stad Herentals, provincie Antwerpen en de Vlaamse overheid is de afgelopen jaren een ambitieuze ontwikkelingsvisie uitgewerkt. Zo zal de Kleine Nete opnieuw ruimte krijgen om te meanderen. Daarnaast zal het gebied ook worden heringericht als valleigebied, met een groenblauwe ader van formaat doorheen het kleinstedelijk gebied Herentals als resultaat. Binnen het beleidsdomein Omgeving engageert VMM zich om de werken voor de herinrichting op korte termijn uit te voeren (via VV035 Groenblauwe infrastructuur – waterlopen). Echter, om dit te kunnen realiseren, is een specifieke grondbeleidsstrategie ontwikkeld waarbij het Agentschap voor Natuur en Bos deze gronden (bestemd als woonuitbreidingsgebied en woongebied) verwerft en het latere beheer van het nieuw te ontwikkelen stedelijk natuurgebied op zich neemt. Stad Herentals staat dan weer in voor de herlokalisatie van een aantal bestaande functies (zoals voetbalterreinen en delen van het recreatiepark Netepark) die binnen deze, als natte natuur te ontwikkelen zone, niet behouden kunnen blijven.

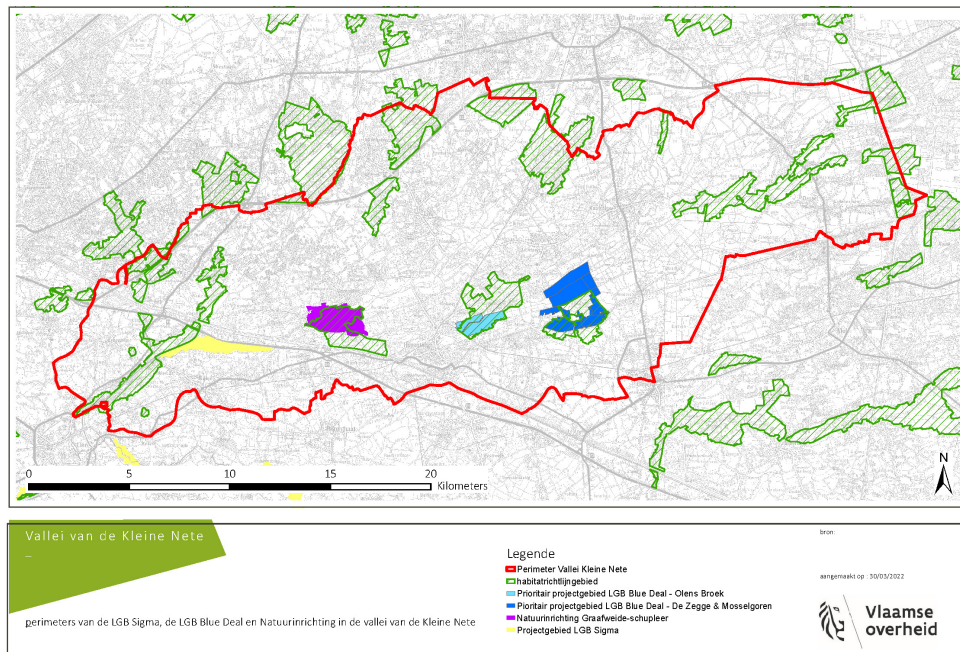

Figuur 8: Voorontwerp herstellende Netevallei tp Bruggenbeemd, twee varianten (VMM, 2020)

- Project 3. Versnellen grondmobiliteit i.f.v. de realisatie van de natte natuurkernen van Natura 2000 (trekker VLM). Binnen de vallei van de Kleine Nete dienen, in uitvoering van de door de Vlaamse Regering vastgestelde Europese natuurdoelen (IHD), een aantal grote natte natuurkernen ontwikkeld te worden. Het gaat specifiek om volgende gebieden:
 - (laagveen)moeras in de Zegge en de Mosselgoren (> 300 ha) (DG2)
 - een natte natuurkern (> 300 ha) in de Benedenloop van de Kleine Nete (Dg 11)
 - een natte natuurkern (> 150 ha) in de Graafweide/Schupleer (Dg 10)
 - een natte natuurkern (> 150 ha) in het Olens Broek/Langendonk (Dg 1)
 - een natte natuurkern (> 150 ha) in de vallei van de Witte -, Zwarte – en Desselse Nete (Dg 6)

Voor de realisatie van de natte natuur zijn grondverwevingen nodig. Zowel voor de verwerving van projectgronden in SBZ-H, als voor ruilgronden voor landbouwers die uitgeruild moeten worden. Grondaankopen kunnen o.a. via een aantal bestaande grondenbanken die daarvoor beschikbaar zijn, maar in de praktijk verlopen ze moeizaam. Om dit proces te kunnen versnellen wordt voorgesteld om aanvullend het

instrument 'vergoedingen bij lokale grondenbanken' uit het decreet landinrichting in te zetten.

Figuur 9: perimeter grondbeleid Kleine Nete

De Vlaamse Regering honoreerde inmiddels het voorstel besteding vlaggenschipmiddelen Blue Deal, dat nu verder uitgewerkt en uitgevoerd wordt, zie o.a. [deze link](#) voor meer uitleg en achtergrond.

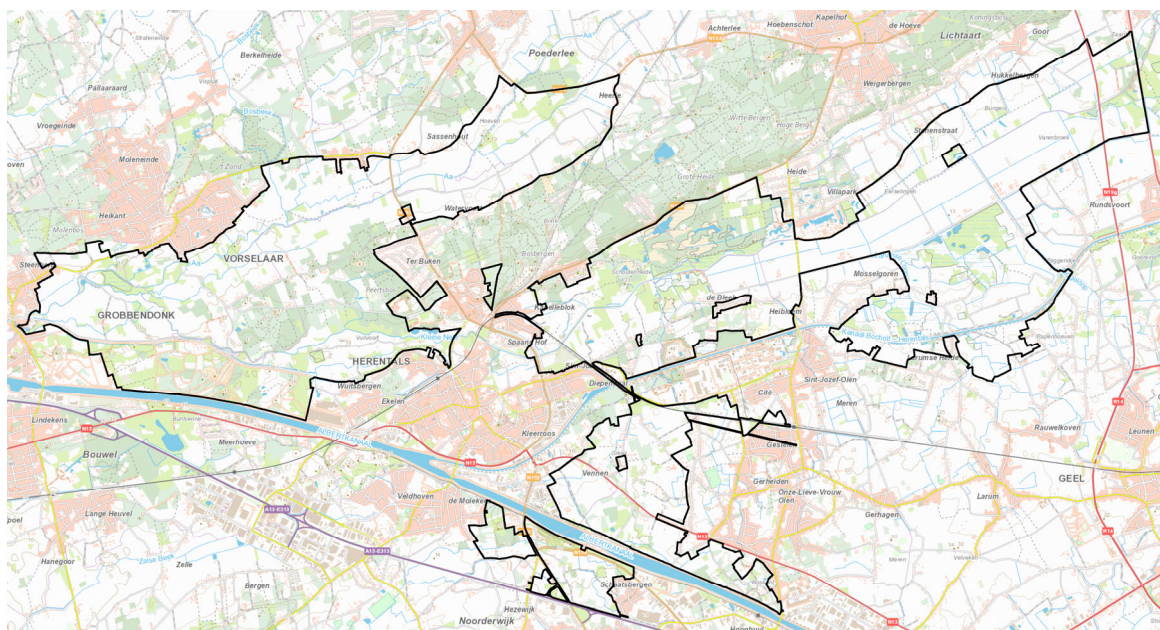
3.5.2.1.b Herlancering GRUP – plenaire vergadering

In 2010 startte de Vlaamse overheid met de opmaak van een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan voor de afbakening van landbouw-, natuur- en bosgebieden in de vallei van de Kleine Nete en Aa van N19 tot Grobbendonk. Dat plan moest onder meer een aantal projecten van het bekkenbeheersplan voor het Netebekken ([zie hier](#)) mogelijk maken. Daarvoor is een overlegproces opgestart met de lokale besturen en vertegenwoordigers van de natuur-, landbouw- en bosorganisaties. Op basis van de resultaten van dat vooroverleg is een voorontwerp van gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan opgemaakt. Over dat voorontwerp vond op 2 mei 2011 een plenaire vergadering plaats met de betrokken gemeenten, provincie en adviserende instanties. Er was echter onvoldoende overeenstemming over een aantal planopties. Dat was meteen één van de aanleidingen voor de coördinatieopdracht Kleine Nete die ik van de Vlaamse Regering kreeg.

Binnen de schoot van de Opgvolgingscommissie werden ruimtelijke compromissen gezocht en gevonden. In 2018 zijn de werkzaamheden voor het ruimtelijk uitvoeringsplan Vallei van de Kleine Nete en Aa heropgestart en is er een startnota opgemaakt voor een nieuw ruimtelijk uitvoeringsplan volgens de nieuwe procedure van het geïntegreerd planningsproces (waarbij de milieueffectrapportage geïntegreerd wordt in de procedure van het ruimtelijk uitvoeringsplan). Op vraag van de gemeente Olen is het plangebied ook uitgebreid met de open ruimte ten zuidoosten van Herentals. In 2019 keurde de Vlaamse Regering de startnota voor het RUP goed. Over de startnota werd een publieke consultatie georganiseerd van 30 april tot 28 juni 2019. Op 4, 6, 12 en 13 juni 2019 vonden vier publieke participatiemomenten plaats onder de vorm van infomarkten. Na de verwerking van de inspraakreacties is een scopingnota opgemaakt.

De **plenaire vergadering** over het voorontwerp van het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Vallei van de Kleine Nete en Aa van Kasterlee tot Grobbendonk' is gehouden op **5 oktober 2021**.

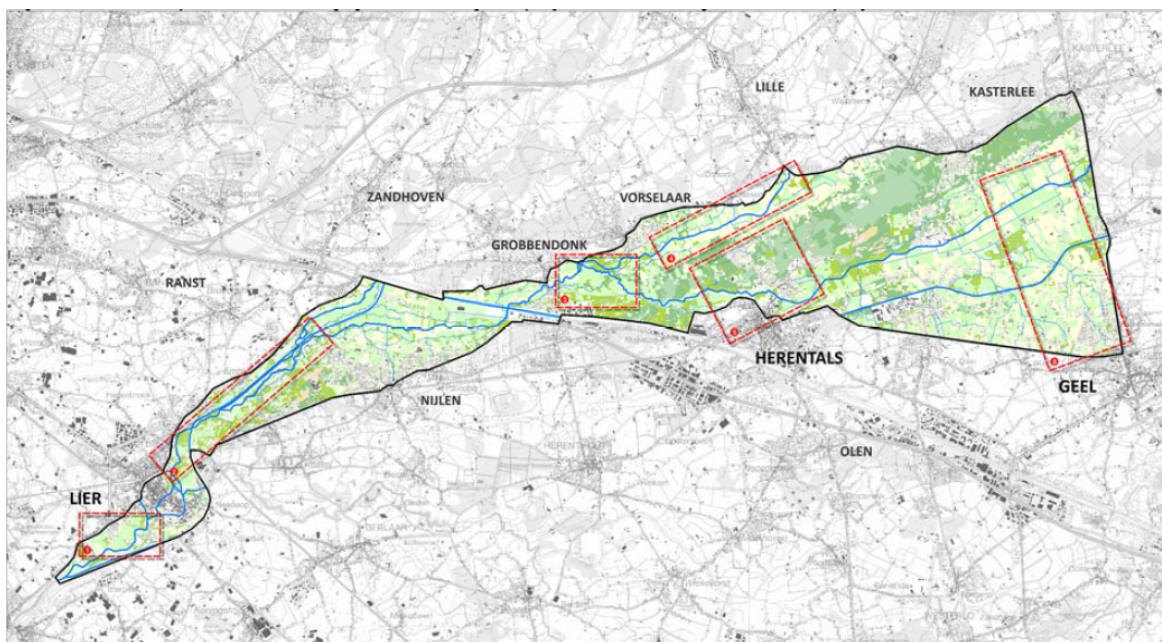
Het ontwerp-GRUP werd overgemaakt aan bevoegd minister Zuhal Demir om het voor voorlopige vaststelling op de agenda van de Vlaamse Regering te plaatsen. De hoop is dat dit spoedig gebeurt. Na de voorlopige vaststelling door de Vlaamse Regering wordt het ontwerp-GRUP onderworpen aan een 2de openbaar onderzoek waarna de Vlaamse Regering het GRUP definitief kan vaststellen.

Figuur 10: perimeter plangebied ontwerp-GRUP Kleine Nete & Aa

3.5.2.1.c Afronding strategisch project Kleine Nete I

In uitvoering van de intentieverklaring Kleine Nete bereidden de verschillende partners in 2017 een aanvraag tot erkenning en subsidiëring als strategisch project in uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen voor. Deze aanvraag leidde tot een eerste strategisch project in de vallei van de Kleine Nete ("Veerkracht in de vallei van de Kleine Nete", zie [hier](#)).

Figuur 11: perimeter Strategisch project Kleine Nete I.

Onderstaande infografiek toont de realisaties mede onder impuls van dit strategisch project.

Figuur 12: samenvattende infografiek strategisch project Kleine Nete I

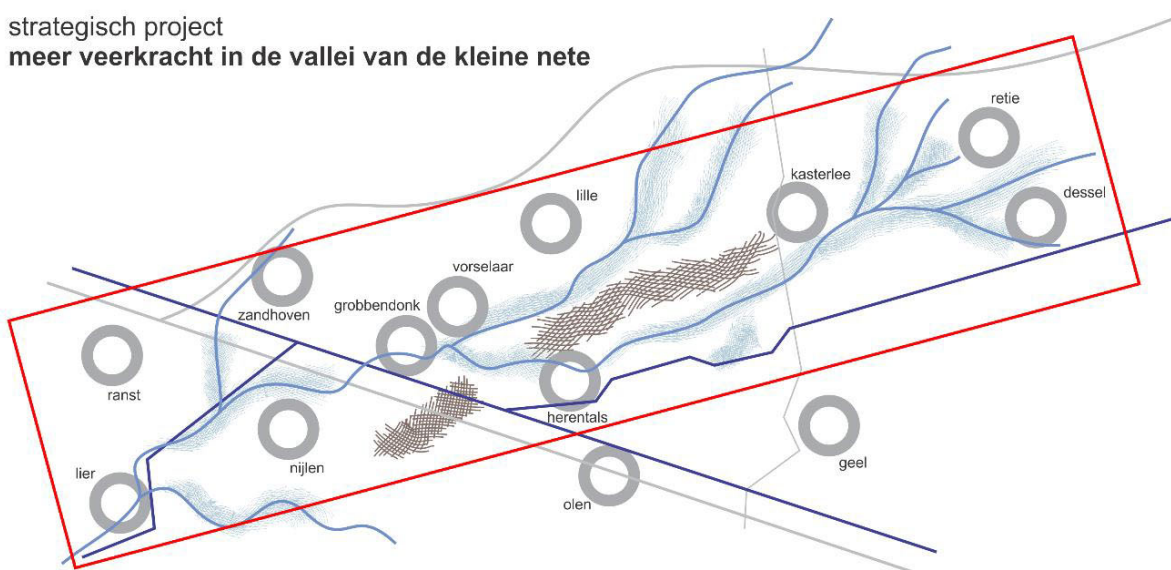
Het eerste strategisch project liep af in april 2021, de eindrapportage vindt u hier als bijlage 2.

3.5.2.1.d Start strategisch project Kleine Nete II

Om continuïteit van de huidige werking in de vallei te verzekeren en bijkomende uitdagingen op te nemen, diende het partnerschap Kleine Nete een aanvraag in voor een 2de strategisch project "Meer veerkracht in de vallei van de Kleine Nete". Het aanvraagdossier is raadpleegbaar via [deze link](#).

Op 19 december 2020 keurde bevoegd minister Zuhair Demir de erkenning en subsidiëring van het 2de strategisch project goed, waarmee de loon- en werkingskosten van de projectcoördinatie opnieuw voor 3 jaar mogelijk werden gemaakt. Tegelijk komen (opnieuw) middelen vrij voor ondersteuning van strategische aankopen in de vallei (500 000 EUR).

Met dit tweede Strategisch Project wordt verder gebouwd op de fundamenten van het eerste Strategisch Project. Visievormingen worden vertaald in concrete realisaties, waarbij de geleerde lessen uit de hefboomprojecten van het eerste Strategisch Project worden opgeschaald naar een vallei-breed programma.

Figuur 13: schematische weergave projectgebied SP KN II

De projectperimeter wordt uitgebreid met twee nieuwe gemeenten, Retie en Dessel, die zich aan de brongebieden van de Kleine Nete bevinden.

Nieuw is de aanpak via 4 vallei-brede klimaatprogramma's die een concreet antwoord moeten bieden op gedeelde uitdagingen en opgaves. Binnen die 4 klimaatprogramma's zijn telkens een aantal ambities gedefinieerd om, in nauwe samenwerking met de partners en lokale besturen, uitvoering te geven aan deze programma's. De 4 klimaatprogramma's zijn:

- klimaatprogramma 1: Aanpak verdroging en ontharden
- klimaatprogramma 2: Herstellen bodemsysteem
- klimaatprogramma 3: Bebossen en groenblauw dooraderen
- klimaatprogramma 4: Recreatief ontsluiten en verbinden

Verder zijn er binnen het Strategisch project 3 focusgebieden gedefinieerd. Elk van die 3 focusgebieden heeft een eigen dynamiek en kan als voorbeeld dienen voor de rest van het valleigebied:

- focusgebied 1: Bollaak

- focusgebied 2: Olens broek
- focusgebied 3: Bovennetes

2021 was het eerste werkingsjaar van dit 2^e strategisch project. U kan meer lezen over de resultaten via [deze link](#) en in de 2de voortgangsrapportage, die u hier vindt als bijlage 3.

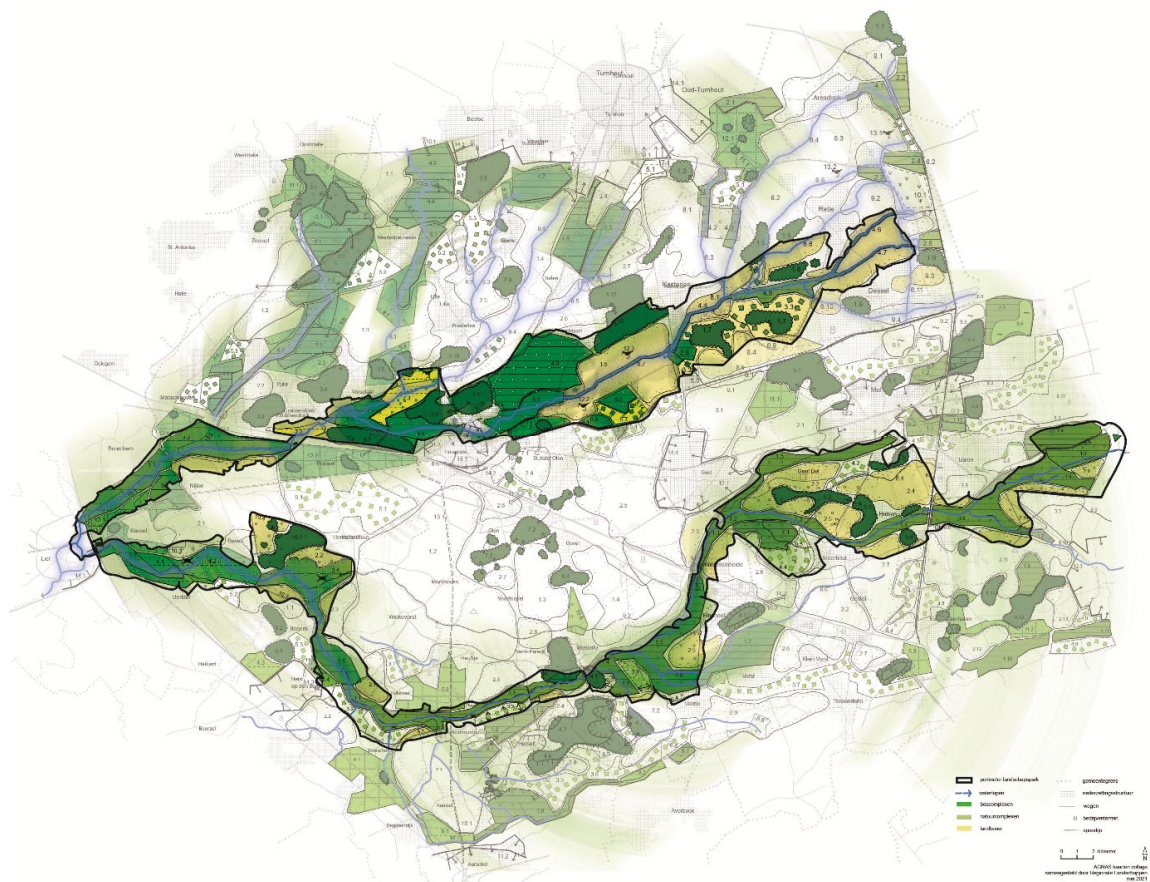
3.5.2.1 e kandidatuur Landschapspark Kleine Nete

Vlaams Minister van Omgeving Zuhair Demir lanceerde op 19 april 2021 een oproep voor kandidaat-Nationale Parken en kandidaat-Landschapsparken. Beide types vallen onder de koepel 'Vlaamse Parken'. De Vlaamse overheid werkte hiervoor een beleidskader uit. Geïnteresseerde regio's konden tot 15 september 2021 een aanvraagformulier en conceptnota indienen, waarna een onafhankelijke jury van experts uit binnen- en buitenland deze beoordeelden. Enkel de gebiedscoalities die in een conceptnota voldoende kwaliteit konden aantonen, konden instappen in een begeleidingstraject voor de opmaak van een masterplan en operationeel plan (toelage 100.000 EUR). Op het einde van het begeleidingstraject worden het masterplan en het operationeel plan beoordeeld door de jury. In een laatste stap, midden 2023, volgt de eigenlijke erkenning van een kandidaat als Nationaal Park Vlaanderen of Landschapspark.

Bij de Landschapsparken ligt de klemtoon op landschapskwaliteit en de verschillende functies van het gebied. In een Landschapspark gaan landschapsontwikkeling, recreatie, natuur, erfgoed, landbouw, wonen, bedrijvigheid en toerisme hand in hand. Bij de Nationale Parken Vlaanderen ligt de klemtoon op natuur en biodiversiteit. Vlaanderen heeft de ambitie een handvol Nationale Parken met internationale uitstraling op te richten. Die gebieden, die op langere termijn een natuurkern van 10.000 hectare groot moeten worden, dienen voldoende robuust te zijn om de uitzonderlijke natuur die ze bevatten op een duurzame manier te beschermen.

De gebiedserkenningen zijn bij uitstek een stimulerend instrument dat natuurverenigingen, private landgoedeigenaars en overheden samenbrengt om gezamenlijk aan de slag te gaan met het natuur en het landschap in de regio.

Het samenwerkingsverband Kleine Nete beschouwde de oproep voor kandidaturen Landschapsparken en Nationale Parken als een zeldzame kans om de werking en dynamiek in de vallei op een structurele manier en voor de langere termijn te verankeren. Uiteraard ook omdat het werkingsgebied ruimschoots voldoet aan de selectiecriteria werd een kandidatuur uitgewerkt. Om de maturiteit en kwaliteit van het voorstel te vergroten, werden de valleien van de Kleine en Grote Nete gebundeld tot één kandidatuur.

Figuur 14: perimeter kandidaat Landschapspark Kleine en Grote Nete

Al in 1966 beseften sommigen dat de valleien van de Kleine en de Grote Nete uniek zijn in Vlaanderen. Het gebied werd niet veel later naar voren geschoven als één van de elf natuurparken (en tevens de grootste) die de ruggengraat van onze Vlaamse natuur moesten vormen. Deze natuurparken kwamen er nooit. Nu, meer dan een halve eeuw later, trachten we (een deel van) die ambitie opnieuw waar te maken door beide valleien te kandideren als één Landschapspark.

Valleien zijn één van de belangrijkste dragers van ons Vlaamse buitengebied. De valleien van de Kleine en de Grote Nete in het bijzonder zijn echte biodiversiteitshotspots – waar weinig andere Vlaamse gebieden aan kunnen tippen – met nog belangrijke relictten van het oeroude, Kempense landschap (en dit te midden van een sterk verstedelijkte omgeving). Hoewel deze combinatie uitdagingen met zich meebrengt is het tegelijkertijd ook een grote troef.

De valleien van de Kleine en Grote Nete zijn bijzonder waardevol, maar staan tegelijkertijd voor grote uitdagingen. Meer dan ooit is duidelijk dat onze riviervalleien een cruciale schakel vormen in de strijd tegen een veranderend klimaat. Daarenboven is de nood aan een beleefbaar landschap nog nooit zo groot geweest als nu. Met zijn uitgesproken beekvalleien en duinenruggen kan dit gebied verder uitgroeien tot hét uithangbord van de Kempen, zowel in binnen- als buitenland.

Tegelijk willen we deze unieke gebieden delen en op een duurzame manier ontsluiten. Men koestert enkel wat men kent. De nood aan een kwalitatief en voldoende robuust buitengebied is groter dan ooit. We gaan ervan uit dat het gebied, met het prestigieuze label van Landschapspark, krijgt wat het verdient en nodig heeft.

Gedeputeerde Jan De Haes en ikzelf dienden in naam van de gebiedscoalitie (het provinciebestuur Antwerpen, 21 Antwerpse steden en gemeenten en niet minder dan 37 private en publieke steunende partners actief in de valleien) een kandidatuur voor een *Landschapspark in de valleien van de Kleine en de Grote Nete* in. Dit toont aan dat het initiatief de steun kreeg van vele partners, waaronder bijvoorbeeld Boerenbond en Natuurpunt.

Met deze kandidatuur gaven we aan welke talrijke troeven het gebied heeft, namelijk relatief gave valleien met prachtige natuur verweven met landbouw, talrijke cultuurhistorische parels en een toeristisch-recreatieve infrastructuur. Het voorstel voldeed ruimschoots aan alle vooropgestelde criteria (zie www.vlm.be/landschapsparken). Daarbovenop toonden we vooral aan dat nagenoeg alle actoren een gemeenschappelijke visie en ambitie hebben. De conceptnota vindt u als bijlage 4 bij dit jaarverslag.

LANDSCHAPSPARK KLEINE EN GROTE NETE

Kandidatuur – conceptnota / september 2021

Figuur 15: conceptnota
Landschapspark Kleine en
Grote Nete

Na een eerste beoordeling beantwoordden we de vragen van de jury omstandig. De finale verdediging volgde op 2 december 2021, maar op 12 januari 2022 besliste bevoegd minister Zuhail Demir – op voordracht van de jury – om de kandidatuur niet te weerhouden. Onze ambitie

en ieders inspanningen om onze droom voor de Netes waar te maken, waren groot en sterk. De projecten van de 'concurrentie' werden echter als nog sterker en nog beter beoordeeld. Bijgevolg werd onze kandidatuur voor een Landschapspark Kleine en Grote Nete helaas niet toegelaten tot het vervoltraject, namelijk de opmaak van een masterplan.

Het eindoordeel van de jury luidde: *“Het gebied heeft veel natuur- en landschapswaarde binnen de voorgestelde perimeter, maar heeft volgens de jury door zijn vorm en omvang minder potentieel om uit te groeien tot een Vlaams landschapspark. De langgerekte hoefijzervorm biedt te weinig mogelijkheden voor de beleving van het gebied en om het als een samenhangend geheel internationaal op de kaart te zetten. Het opnemen van het tussengebied lijkt niet wenselijk gezien de beperkte ruimtelijke en landschappelijke kwaliteiten ervan. Hoewel de natuurwaarden voldoende zijn benadrukt, worden de landschappelijke en cultuurhistorische aspecten minder in de verf gezet. De jury wenst te benadrukken dat ze veel waardering heeft voor de inspanningen die nu al geleverd worden om de landschapswaarde te behouden of te verhogen en hoopt (en is daar ook van overtuigd) dat dit wordt verder gezet.”*

Uiteraard vinden we dit buitengewoon jammer. Het is een gemiste kans omdat we de middelen voor de opmaak van dergelijk masterplan en de grote dynamiek die ze teweeg zullen brengen, mislopen. Het is een gemiste kans omdat we daarbij ook geen kans maken op de structurele ondersteuning en financiering van de parken die wel een finale erkenning zullen krijgen. We zouden echter onszelf niet zijn, mochten we daardoor de moed laten zakken! De enthousiaste inbreng en medewerking van vele partners in beide valleien overtuigen ons dat we door kunnen en moeten op ons elan. Aan allen die onze sterke kandidatuur mee mogelijk maakten: heel veel dank voor alle inzet, de rijke inzichten en alle positieve dynamiek. We hopen dat we op u allen kunnen blijven rekenen om het project – weliswaar zonder de strik van het Landschapspark en bijhorende middelen – te blijven steunen en helpen realiseren. Op eigen kracht, maar met evenveel drive.

Landschapspark of niet, we blijven met veel gedrevenheid en enthousiasme verder werken aan de vallei. We blijven zoeken naar nieuwe evenwichten in deze uitdagende tijden. We blijven zoeken naar middelen om die ook mee op het terrein te realiseren. De uitdagingen worden er immers niet kleiner op, wel integendeel.

Figuur 16: impressie uit het aanvraag-dossier LSP Kleine & Grote Nete / bouw-kundig erfgoed in de valleien.

Figuur 17 (volgende pagina's): Pers nav de kandidatuur Landschapspark Kleine en Grote Nete (bron GvA).

REGIO

p PERS LSP KGN 1/2

Het Hof van Rameyen is een waterkasteel in Gestel (Berlaar), een van de pareltjes langs de oevers van de Grote Nete. FOTO GEMEENTE BERLAAR

Provinciegouverneur Cathy Berx gaat vol voor landschapspark in valleien van Kleine en Grote Nete

“Bewuster omgaan met het Kempense landschap”

Vlaams Minister van Omgeving Zuhair Demir lanceerde op 19 april 2021 een oproep voor 'kandidaat Landschapsparken en Nationale Parken'. Provinciegouverneur Cathy Berx en gedeputeerde Jan De Haes wisten dat het nu of nooit was: samen dienden ze in naam van het provinciebestuur en 21 Kempense gemeenten een kandidatuur in voor een landschapspark in de valleien van de Kleine en de Grote Nete.

Tien jaar geleden al vroeg de Vlaamse regering gouverneur Cathy Berx om een coördinatieopdracht te aanvaarden om de grote spanningen en conflicten die er in het vallei gebied van de Kleine Nete heersten tussen landbouwers en natuurbeschermers te ontjinnen. “We zijn toen rond de tafel gaan én blijven zitten”, zegt Berx. Het duurde een decennium, maar ze slaagde erin om de kanalen tussen de Boerenbond (BB) en Natuurpunt open te houden, en ze beide op de duur ook het gemeenschappelijk belang van een ‘landschapspark’ te laten inzien: de BB én Natuurpunt scharen zich achter de aanvraag en zetten zo samen de schouders onder het opmaken van een operationeel plan. BB steunt het initiatief weliswaar alleen ‘op voorwaarde dat er geen bijkomende ruimtelijke claims worden gelegd op landbouwgronden en dat de vergelijkbaarheid van landbouwactiviteiten niet verandert’.

“Ze hebben goede inzichten in ieders legitieme belangen”, duidt

Cathy Berx. “Dat moet ook, gezien de grote verwevenheid van natuur en landbouw in de beide Netevalleien. Ze hebben echt wel oog voor elkaar.”

De Zegge koesteren

Dat zal nodig zijn, beide valleien zijn immers hotspots inzake biodiversiteit met nog belangrijke relictten van het oeroude, Kempense landschap. Eén van de kroonjuwelen is het oudste natuurreservaat van het land, De Zegge in Geel. Dat staat aan de rand van de teloorgang door uitdroging, mee veroorzaakt door het constant wegpompen van grondwater, nodig om de landbouwers in de langsrij gelegen landbouwvolder droge voeten te laten houden.

“De Zegge is even uniek als kwetsbaar en herbergt een diversiteit aan flora en fauna van Europees topniveau”, beseft ook gouverneur Berx. “Dat gebied moeten we koesteren en beschermen. Of er nu een park komt of niet, we moeten op zoek naar nieuwe evenwichten om De Zegge in stand te houden en te versterken. We kijken daarvoor ook uit naar de eco-hydrologische studie die al even loopt. Het is een moeilijke zoektocht naar dat nieuwe evenwicht, maar we blijven het gesprek in alle openheid en met respect voeren. Het droogleggen van het moerasgebied en de start van de landbouwactiviteiten in de jaren vijftig en zestig pasten destijds in de filosofie ‘nooit meer honger’, van na de oorlog. Nu is

het anders: we hebben een overvloed aan voedsel en klimaatverandering wordt zeer tastbaar.”

Ruimte voor water

“Wat we nu nodig hebben is veel ruimte voor water. Dan kan de bodem water bufferen en bergen bij overvloedige regenval én kunnen we langdurige periodes van droogte overbruggen. Klimaatruimte dus. Zowel de natuur als de landbouw varen daar wel bij. Gesprekken met landbouwers in het Zeggegebied over wie de ambitie heeft om verder te doen, en wie niet, zijn moeilijk, maar noodzakelijk. Een opvolgingscommissie bekijkt dat nu met alle stakeholders, in overleg met de Boerenbond. Het is een participatief proces, met respect voor alle legitieme belangen zonder het finale doel uit het oog te verliezen: het in stand houden en versterken van biodiversiteit en kwetsbare natuur. Daar horen sterke flankerende maatregelen bij wanneer er een impact is voor de landbouw.

Als er iets moet wijken voor een hoger belang, dan moet dat correct gecompenseerd worden. Maar die opdracht vloeit niet voort uit de aanvraag en eventuele erkenning van het Landschapspark. Voor die opdracht staan we sowieso.”

Als er iets moet wijken voor een hoger belang, dan moet dat correct gecompenseerd worden. Maar die opdracht vloeit niet voort uit de aanvraag en eventuele erkenning van het Landschapspark. Voor die opdracht staan we sowieso.”

Inspirerend verhaal

Het landschapspark Kleine en Grote Nete zal de geschiedenis

Kaart die het aangevraagde landschapspark Kleine en Grote Nete afbakt langs beide riviervalleien. FOTO RR

GEDEPUTEERDE JAN DE HAES LYRISCH OVER VALLEI VAN DE GROTE NETE “De Loire van de Kempen”

Gedeputeerde Jan De Haes (N-VA) wordt lyrisch als hij over de vallei van de Grote Nete spreekt: “Met al die kastelen noem ik het de Loire van de Kempen.” Als inwoner van Itegem wordt Jan De Haes nostalgisch bij de beelden uit zijn jeugd. “Ik heb nog een foto van mijn moeder die in 1944 schaatste over de ondergelopen velden langs de Grote Nete. Zelf deed ik dat ook toen ik jong was. Tussen Itegem en Hulshout overstroomde de Nete elke winter. In de toekomst moeten we daar een stuk teruggeven aan de natuur en de rivier de ruimte geven om water te bufferen.” “Het park van de beide Netten gaat over een groot deel van de Kempen. Voeg daar het erfgoed aan toe, met de historische vestingstadjes Lier en Herentals, de Pallieterverhalen, de buurt van ‘t Schipke in Herenthout, de kastelen rond Gestel, ... en je heb de geschiedenis van een hele regio met de beide rivieren als de rode draad. Met de coronacrisis hebben we het potentieel van dit landschap nog eens leren kennen: natuur dicht bij huis.” (hhm)

“Met de coronacrisis hebben we het potentieel van dit landschap nog eens leren kennen: natuur dicht bij huis”, zegt Jan De Haes. FOTO JOREN DE WEERT

van die regio van de Kempen, met daarbij zijn meest iconische landschappen, perfect schetsen. “We moeten dat verhaal delen”, zegt Cathy Berx. “Het is buitengewoon inspirerend, te meer omdat eruit blijkt dat de bodem zo allesbepalend is voor de geschiedenis van het landschap. Voor de ontwikkeling en het uitzicht ervan, maar ook voor het ontstaan van een kleinstedelijk gebied tussen de riviervalleien en voor zijn bewoners.”

Zal zo'n landschapspark en de daarbij horende ontwikkeling van het toerisme de natuur niet extra belasten? Berx meent van niet. “Het is een kwestie van omzichtig een evenwicht te zoeken. Onbekend is onbemind. De toeristische ontsluiting van de Kempen zal de bezoekers er ook de waarde van laten inzien en beleven. Bovendien is de invloed van zachte recreatie zoals wandelen en fietsen gematigd. Ook de landbouwers kunnen er wel bij varen. Ook hier is er een link met het landschap: bezoekers kunnen kennismaken met de voedselproductie en de praktijk van de korte keten: kopen of consumeren bij wie het voedsel produceert. En er is het hoevetoerisme.”

Smal, maar bijzonder

Berx vindt niet dat de smalle, hoefijzervormige structuur van het potentiële landschapspark een nadeel is. “Ik vind die haarvatenstructuur van beken die terugvloeien naar de ruggengraat van de rivier prachtig. Je mag ook het erfgoed langs die riviervalleien

Cathy Berx

Provinciegouverneur

“De Zegge is even uniek als kwetsbaar en herbergt een diversiteit aan flora en fauna van Europees topniveau. Dat gebied moeten we koesteren en beschermen.”

niet vergeten. Het is boeiend om dat via zachte recreatie allemaal te verbinden. Ik zie die smalle vallei-structuur dus als iets bijzonders: rivieren die 23 Kempense gemeenten met elkaar verbinden. Ik ben optimistisch, we beantwoorden aan alle criteria én het gebied is een hotspot inzake biodiversiteit. Het biedt een antwoord op de klimaatverandering met zijn wetlands en veen. Een landschapspark zal zorgen voor een bewuster omgaan met het landschap. We doen dit voor onszelf, we hebben er alle belang bij als mens en als regio. We gaan onze biodiversiteit koesteren, een aantrekkelijke leefomgeving uitbouwen en de landbouw daarin blijven integreren.”

MARC HELSEN

Coördinator Bas Van Der Veken van vzw Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete

“De naam Kempen moet ons handelsmerk worden”

Een landschapspark in de Kempen moet voor de regio van de beide Neten de motor voor duurzame streekontwikkeling zijn. De opvolging van het dossier is gefundenes fressen voor de vzw Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete.

Voor Bas Van der Veken, de coördinator van de vzw, betekent de strijd om de titel van landschapspark dé kans om de Antwerpse Kempen definitief mee op de (internationale) kaart te zetten als waardevol natuur- en cultuurlandschap. “De erkenning van een gebied als landschapspark leidt tot de versterking van de landschappelijke identiteit en kwaliteit van het landschap, zelfs met internationale uitstraling.”

De koers is nog niet gelopen. De aanvraag moet het opnemen tegen andere kandidaten zoals de Vlaamse Ardennen en de streek van het Zwin. Na een selectieprocedure zullen er van de dertien huidige kandidaten nog maar drie over blijven.

Leg eerst eens uit wat er met een ‘landschapspark’ eigenlijk wordt bedoeld.

“Een ‘landschapspark’ is een geografisch afgebakend gebied van voldoende grote omvang, waar de langdurige wisselwerking tussen mens en natuur heeft geleid tot een specifiek landschap met een onderscheidende kwaliteit en belangrijke ecologische, biologische, landschappelijke en culturele waarden.

Wij, als vzw Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete, zien het sinds onze stichting in 2009 als onze kerntaak om die landschapskwaliteit te verzekeren, met inbreng van alle partijen die het landschap bouwen. Onze bestaansreden is projecten voor te stellen waar de Kempen beter van worden. We zoeken die op het snijvlak tussen natuur, landbouw, toerisme en erfgoed. Dat geldt ook voor een landschapspark, dat je moet zien als een gebied met een hoge wisselwerking tussen mens en natuur.”

21 Kempense gemeenten onderschreven de aanvraag. Alleen Westerlo en Laakdal doen niet mee. Waarom niet?

“Westerlo en Laakdal hebben hun aanvraag onder het label ‘Merodegebied’ gedaan. Die term is al bekend, de branding is al gebeurd. De afstemming van beide waardevolle initiatieven wordt een uitdaging tijdens het vervolg

Bas Van Der Veken, coördinator van de vzw Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete, in de Netevallei. FOTO RR

van de procedure.”

Hoe zien jullie de verdere toeristische ontwikkeling van beide riviervalleien? Vormt dat geen bedreiging voor de natuurwaarden die jullie promoten?

“We werken via het Sandford-principe. Dat is het principe dat de Britse National Park Authorities aanhouden en waarbij bescherming van de natuur en publieke toegang dankzij goed management kunnen verzoend worden. Met dien verstande dat het behoud van de natuur altijd voorrang krijgt als die twee onvereenigbaar dreigen te zijn. Het draagvlak van de natuur nemen we dus altijd als prioriteit. Dat doen ze heel goed in Limburg. Maar tegelijk vermarkten de Limburgers die mooie gebieden goed. In het Nationaal Park Hoge Kempen (*het enige nationale park in Vlaanderen, red.*) zorgt dat ervoor dat daar jaarlijks een miljoen bezoekers komen. De Hoge Kempen zorgen voor vijfduizend banen en een economische omzet van 191 miljoen euro per jaar. Dat zegt veel over het potentieel van zo'n label als motor voor een hele streek.”

In Limburg hebben ze ook een Kempen. Concurrentie?

“Wij moeten de Kempen claimen. De Limburgers zetten volop

in op het Limburg-gevoel en ze doen dat goed. Het omvat ook hun hele provincie. Maar de naam Kempen moet ons handelsmerk worden.”

Hoe verloopt de verdere procedure? En wat brengt het op als het lukt?

“Er is een jury samengesteld die de aanvragen bekijkt. In januari 2022 worden de dertien kandidaten teruggebracht tot zeven. Vanaf dan hebben we een jaar de tijd om een nota te maken, gebaseerd op een landschapsbiografie, maar wij hebben die al gedeeltelijk met het project van de Kempense Heuvelrug. We moeten dan een masterplan maken voor twintig jaar en een actieplan voor vijf jaar. De Vlaamse overheid heeft daar 100.000 euro voor veen. Na een jaar worden de zeven kandidaten dan herleid tot de finale drie. Zij krijgen een jaarlijks budget van meer dan 400.000 euro.” (hhm)

MATTI LAMMERS VAN DE BOERENBOND “Eerst rechtszekerheid”

De Boerenbond steunt een landschapspark, maar zit met veel vragen over rechtszekerheid voor hun sector. “Wij willen garanties op het weg blijven van beperkende maatregelen”, zegt Matti Lammers van BB. “Wij zien een probleem inzake het behoud van landbouwgrond, ook voor traditionele landbouw. We willen dat maximaal vrijwaren. We stellen ons constructief op, maar rechtszekerheid is voor de boer belangrijk. Waar eindigt het anders? Wat De Zegge betreft, willen we het gesprek aangaan, na de publicatie van de hydrologische studie.” (hhm)

JOS GYSELS VAN NATUURPUNT KEMPEN “Hoe meer betrokkenheid hoe beter”

Jos Gysels, voorzitter van Natuurpunt Kempen, is blij dat de BB mee getekend heeft. “Dat er ook nog andere partners betrokken zijn, zoals de Kempense Kampeerbedrijven, vind ik prima. Want als het alleen natuur tegen landbouw is, dan is dit een doodgeboren kind. Je moet alle belanghebbenden bij dit project betrekken, dan realiseren die zich dat ze er ook iets moeten doen. Dat beseft is de meerwaarde van dit project, en dat geldt net zozeer voor de Kempense gemeenten die allemaal meedoen. De rol van Natuurpunt in dit verhaal is ervoor te zorgen dat de natuur niet nog meer onder druk komt te staan. Je ziet bijvoorbeeld dat de recreatie op de Kleine Nete het maximum heeft bereikt. Maar er liggen wat betreft recreatie ook kansen in de hermeandering van de Nete en het weer onder water zetten van De Zegge.” (hhm)

3.5.2.2 Mol – Postel

In uitvoering van het kaderplan Kempense Meren werkte het provinciebestuur Antwerpen aan de opmaak van een provinciaal ruimtelijk uitvoeringsplan (PRUP). Dit moet zorgen voor de herbestemming van het Zilvermeer te Mol (van ontginningsgebied naar recreatie) en de afbakening van een vervangend ontginningsgebied. Tijdens de plenaire vergadering over dit PRUP werden enkele negatieve adviezen uitgebracht. Onder andere ANB wees op de interferentie met een mogelijke hypotheek op de realisatie van diverse Vlaamse beleidsdoelstellingen. Het Agentschap vroeg de gouverneur om in dit dossier coördinerend op te treden. Het provinciebestuur toonde zich bereid het planningsproces PRUP Kempense Meren (deel 1) tijdelijk op te schorten in afwachting van een eventueel compromis als resultaat van de coördinatieopdracht.

Het PRUP interfereert rechtstreeks en onrechtstreeks met volgende processen:

- het operationeel uitvoeringsprogramma in uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV), afbakening van het buitengebied, regio Neteland (Ruimtelijke Visie voor landbouw, natuur en bos, deelruimte 3, Grensgebied Postel, beslissing Vlaamse Regering dd. 21 december 2007), in het bijzonder de acties 30 en 31;
- de herbevestiging van agrarisch gebied middels de beslissing van de Vlaamse Regering dd. 21 december 2007 (incl. correctie zoals voorgelegd aan de Vlaamse Regering dd. 22 februari 2008);
- de specifieke instandhoudingsdoelstellingen (S-IHD's) voor het habitatrictlijngebied nr. BE2100026 Vallei van de Kleine Nete met brongebieden, moerassen en heiden en het vogelrichtlijngebied nr. BE2101639 De Ronde Put zoals principieel goedgekeurd door de Vlaamse Regering;
- het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN), GEN Nr. 324 De Maat - Den Diel – Buitengoor (Besluit van de Vlaamse Regering dd. 18 juli 2003);
- het beschermd landschap “*De bossen en de plassen van Den Del aan het Kempisch Kanaal met sluis nr. 3 en de Bailybrug*” (m.b. 22/06/2004).

In overleg met alle betrokkenen en de Vlaamse Regering werd in een startnota een plan van aanpak uitgewerkt. Het overleg in dit dossier loopt via een (ambtelijk) bureau en een brede stuurgroep. De bedoeling is om te zoeken naar afstemming tussen het provinciale planningsinitiatief m.b.t. het aanduiden van een reserve-ontginningsgebied en de hiervoor genoemde (Vlaamse) processen. In functie van de verdere besluitvorming legt de gouverneur de resultaten van de besprekingen in de stuurgroep voor aan de deputatie van Antwerpen en aan de bevoegde minister(s).

Dat dit een erg omvangrijk en arbeidsintensief proces is, dat loopt over meerdere jaren, mag niet verbazen. In 2021 kwam het bureau 4 keer samen (14/01, 15/03, 11/10 en 29/11). Er vonden diverse, bilaterale overlegmomenten plaats, onder andere met het kabinet van minister Zuhail Demir en het college van burgemeester en schepenen van Mol. De stuurgroep kwam, onder voorzitterschap van de gouverneur, in 2021 één keer samen (16/12).

Een ruimtelijk compromis werd bereikt voor de zuidelijke helft van Mol – Postel dat op dit ogenblik planologisch vertaald wordt aan de hand van een provinciaal ruimtelijk uitvoeringsplan (PRUP). Om de samenwerking een formeler karakter te geven en de effectieve uitvoering op het terrein te faciliteren, werd een gezamenlijke **Engagementsverklaring uitvoering Postel Zuid** getekend door ANB, VLM, provinciebestuur Antwerpen en Sibelco. Naast een herbestemming (via PRUP) is er vooral ook nood aan instrumenten om de transities op het terrein ook effectief te realiseren. Hiertoe werd in 2019 een concreet plan van aanpak uitgewerkt dat werd voorgelegd aan en goedgekeurd door de stuurgroep Mol – Postel. Dit plan van aanpak werd vervolgens ook voorgelegd aan en goedgekeurd door bevoegd Vlaams minister Zuhail Demir.

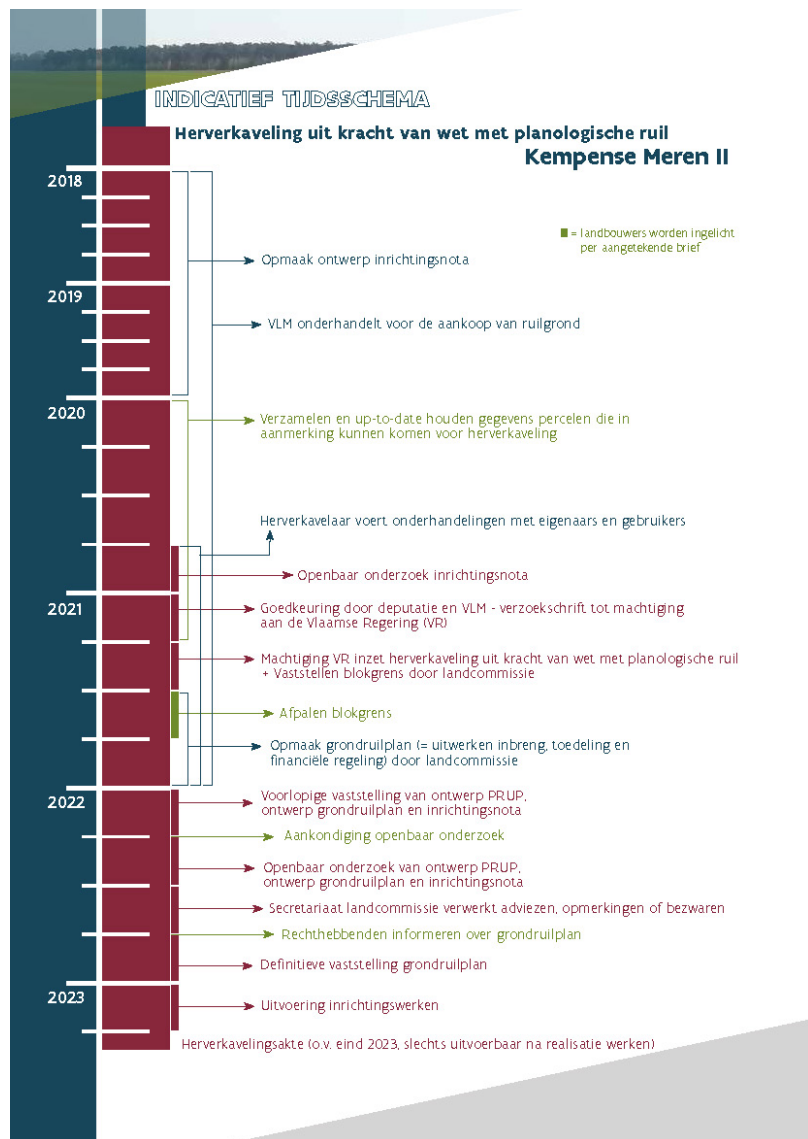
Het plan van aanpak bestaat uit volgende instrumentenmix:

- herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil
- ruilgrond via grondenbank

- natuurinrichting
- PRUP

In 2020 liep een openbaar onderzoek over de ontwerp-inrichtingsnota voor het Provinciaal Ruimtelijke Uitvoeringsplan Kempense Meren II. Om de beoogde bestemmingswijzigingen in Postel-Zuid te realiseren, zijn een aantal eigendomswissels (inclusief herinrichting) nodig tussen landbouw- en natuurgebieden. De inrichtingsnota maakt dit proces concreet. In **2021** werden volgende stappen gezet:

- verwerking resultaten openbaar onderzoek ontwerp-inrichtingsnota (voorjaar);
- goedkeuring inrichtingsnota door de deputatie van de provincie Antwerpen (24/06);
- machtiging van de Vlaamse Regering voor de inzet van de instrumenten herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil en inrichtingswerken uit kracht van wet (10/09);
- vaststelling blokgrens herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil (19/11);
- eerste besprekingen noordelijke helft Mol - Postel (stuurgroep Mol Postel dd. 16/12).

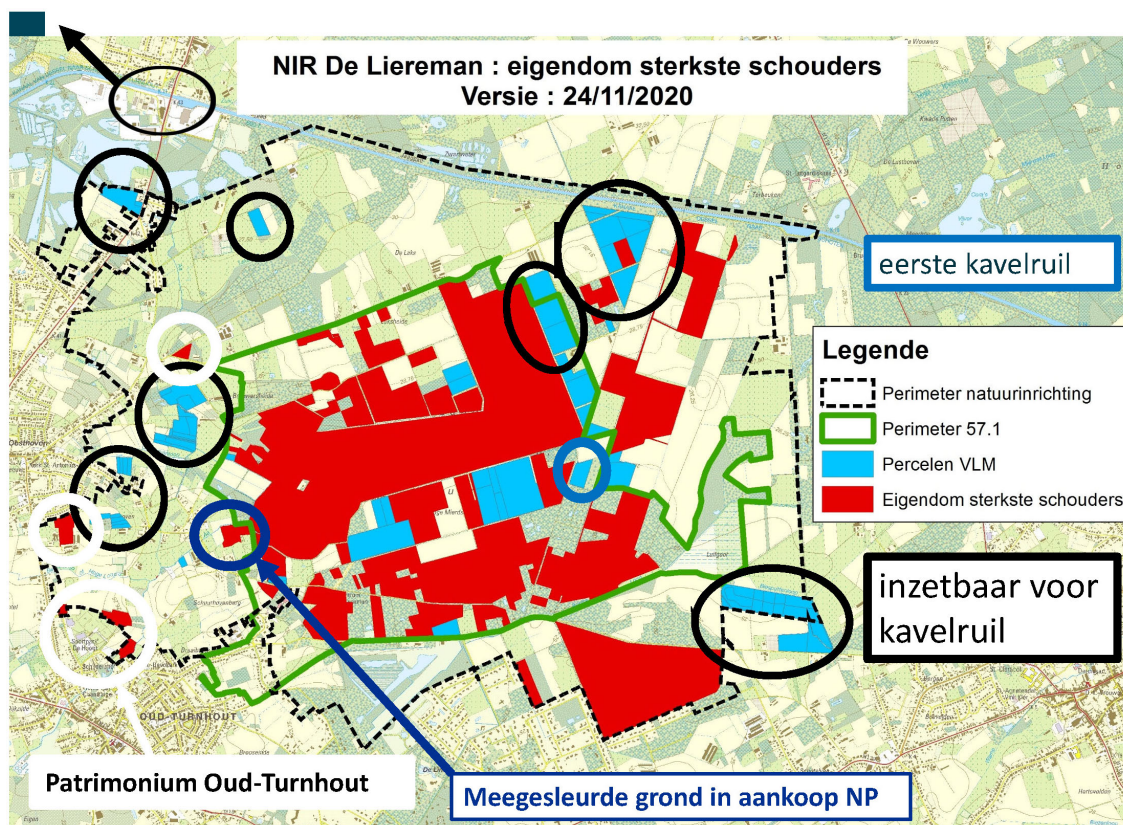
Figuur 18: Procedure herverkaveling uit kracht van wet (bron:VLM)

3.5.2.3 De Liereman

In juni 2020 vroeg Vlaams minister van Omgeving Zuhal Demir om ook de coördinatie van de uitvoering van het Raamakkoord De Liereman en het voorzitterschap van de overleggroep Liereman over te nemen van de Vlaamse Landmaatschappij (VLM). VLM blijft uiteraard – samen met de vele partners – nauw betrokken bij de verdere ontwikkeling van de Liereman, maar dan met focus op de kerntaak van de vereniging, namelijk de inrichting van het gebied. Meer info vindt u terug [via deze link](#).

Op 3 juni 2021 kwam de Overleggroep Liereman een tweede keer onder mijn voorzitterschap samen. Volgende punten stonden op de agenda:

1. verslag overleggroep dd. 30/09/2020;
2. stand van zaken lopende processen:
 - a. grondverwerving;
 - b. natuurinrichting;
 - i. stand van zaken;
 - ii. maatregelen per sector;
 - c. vallei van de Aa;
3. gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan De Liereman;
4. bespreking ideeën kandidatuur als Vlaams park (voor dit agendapunt wordt ook de stad Turnhout uitgenodigd);
5. varia.

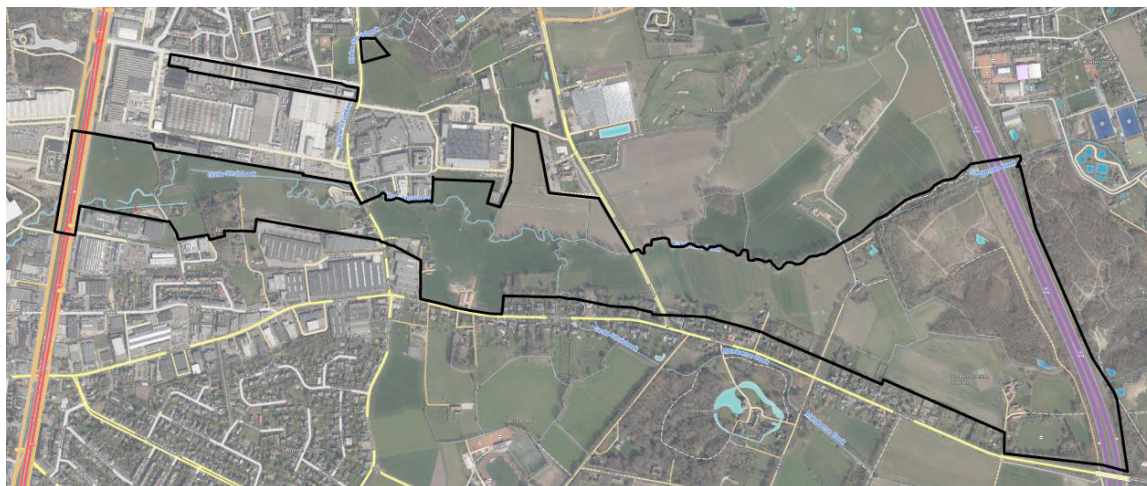

Figuur 19: Ook in het dossier Liereman is grondbeleid de sleutel tot succes (bron: VLM)

3.5.2.4 RUP Benedenvliet & Masterplan Atlas Copco (Aartselaar / Wilrijk)

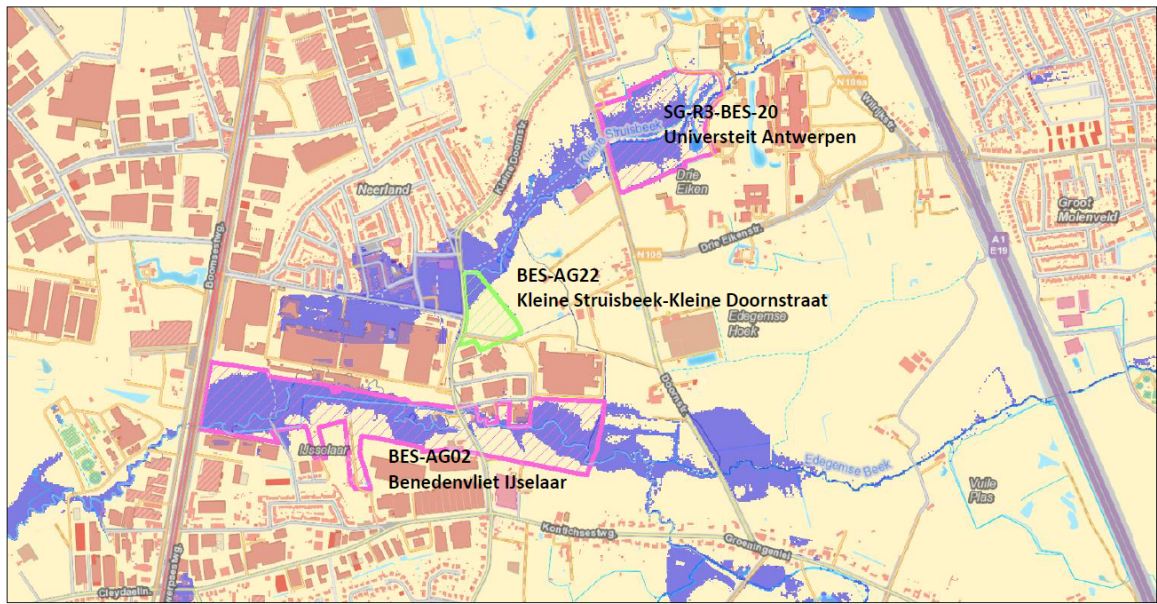
Sinds 2016 zoek ik met de werkgroep Benedenvliet, samen met de betrokken gemeenten, waterbeheerders, Vlaamse administraties en andere betrokkenen naar oplossingen voor de wateroverlastproblematiek in het stroomgebied van de Benedenvliet (zie ook 3.5.4.4).

In dit stroomgebied ligt ook signaalgebied Benedenvliet. De Vlaamse overheid werd aangeduid als initiatiefnemer voor het opmaken van een RUP om dit gebied te herbestemmen. Sinds 2018 loopt het planproces voor de opmaak van een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan (GRUP) voor de vallei van de Benedenvliet en Grote Struisbeek tussen de E19 en A12 op het grondgebied van de gemeenten Aartselaar, Kontich en Antwerpen. Binnen dit RUP wordt onder meer het signaalgebied Ijsselaar te Aartselaar herbestemd. Zo werken we volop aan de verdere ontwikkeling van één van de grootste signaalgebieden in het Benedenscheldebekken.

Figuur 20: plangebied GRUP Benedenvliet Grote Struisbeek (bron: Dept. Omgeving)

Ook het bedrijf Atlas Copco heeft gronden gelegen in dit signaalgebied en elders in het plangebied van dit RUP. Naar aanleiding van de publieke consultatie diende Atlas Copco eveneens een inspraakreactie in. Bijna simultaan nam Atlas Copco contact op met de vraag tot ondersteuning bij de ontwikkeling van windenergie voor hun bedrijf. Sindsdien brengen we verschillende actoren samen in functie van een integrale toekomstvisie op de industriële site langs de A12, en dit in afstemming met het GRUP. De Vlaamse Regering stelde het GRUP Benedenvliet op 17 december 2021 (principiële) definitief vast waarna het werd voorgelegd aan de Raad van State (de definitieve vaststelling na advies Raad van State gebeurde op 4 februari 2021).

Figuur 21: signaalgebieden in (de omgeving van) het plangebied GRUP Benedenvliet Grote Struisbeek (bron: Dept. Omgeving)

3.5.3. Mobiliteit en verkeersveiligheid

3.5.3.1 Haventracé

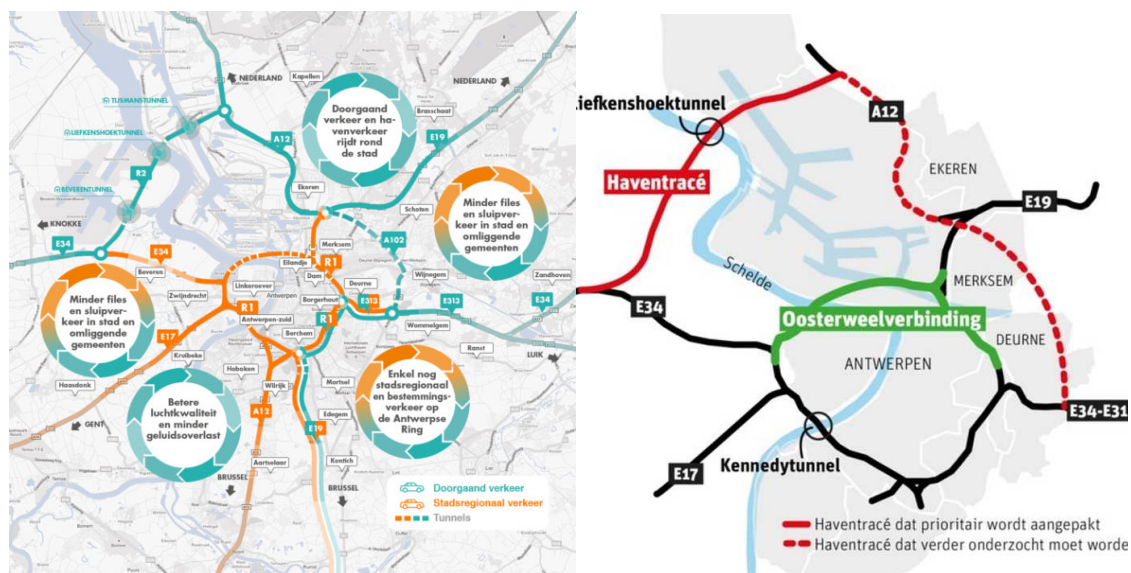
Het Haventracé maakt -samen met de Oosterweelverbinding, de herinrichting (en maximale overkapping) van de R1 en het nastreven van een modal split 50/50- deel uit van het Toekomstverbond. Dit Toekomstverbond werd afgesloten op 15 maart 2017 tussen de Vlaamse overheid, de stad Antwerpen, het Havenbedrijf Antwerpen en de burgerbewegingen stRaten-generaal, Ademloos en Ringland, met als doel een bereikbare en leefbare Antwerpse Regio.

Het Haventracé is de hoofdontsluiting van de haven van Antwerpen en de noordelijke hoofdweg om het doorgaand verkeer zoveel mogelijk om de stad te leiden. Het Haventracé is een verzameling van bestaande en nieuwe infrastructuurprojecten. Het gaat om volgende voorgenomen infrastructuurprojecten:

- de optimalisatie van de E34-West (inclusief de aanpassingen aan het complex E34-R2);
- de uitbreiding van de capaciteit van de Tijlmanstunnel;
- het verbeteren van de R2;
- de optimalisatie van de A12 en de realisatie van de Nx;
- een nieuwe verbindingsweg, de A102, tussen de E313 en de knoop A12/E19;
- de verbetering van de E313 tussen Ranst en Antwerpen-Oost (R1).

Als gouverneur van de provincie Antwerpen kreeg ik de coördinatieopdracht voor het Haventracé van de Vlaamse Regering toevertrouwd. Sinds 2018 zijn verschillende werkbanken georganiseerd. De aandacht gaat evenwel breder dan louter infrastructuur. Het project kan ook een hefboom zijn om andere doelstellingen, die belangrijk zijn voor de omwonenden, mee te realiseren.

Als de COVID-19-pandemie ons iets heeft gebracht, dan is het de waarde van nabijheid en het belang van kwaliteitsvolle open ruimte, een plek voor mentale rust (in de buurt van waar we met velen samenwonen) en menselijke kwetsbaarheid. Daarom hechten het projectteam en ik extra belang aan co-creatie, klimaatrobustheid, ruimtelijke kwaliteit en uiteraard ook verkeersveiligheid.

Figuur 22: Haventracé

3.5.3.2 'Eigen aanpak' van het oostelijk traject van het Haventracé

In de schoot van de werkbank Haventracé is een traject doorlopen om inzicht en kennis op te bouwen in de mogelijke verkeersintensiteiten op het Haventracé en diens globale rol in de robuuste dubbele ringstructuur. De resultaten van het gevoerde verkeersonderzoek gaven duidelijkheid over de betekenis, de verdere aanpak en de uitwerking van de prioritaire probleemoplossende projecten.

Dit heeft geleid tot de beslissing om de segmenten E34-West tot en met de Tijsmanstunnel in afzonderlijke processen verder uit te werken gezien er geen wederzijdse afhankelijkheid is met de andere projecten die deel uitmaken van het Haventracé. Het verkeersonderzoek toonde wel de samenhang aan tussen de A12 en A102. Het inschakelen van de A102 in het volledige Haventracé voedt de A12 in functie van het geleiden van doorgaand verkeer naar de R2. Daarom vragen noodzakelijke aanpassingen aan de A12 en het knooppunt met de E19 verdere overweging. Ook de problematiek van de E313 (van de R1 en tot en met de verkeerswisselaar te Ranst) en de Nx (een nieuwe verbinding tussen Stabroek en de A12 ten noorden van het knooppunt met de R2) hangen samen met het Haventracé.

De startbeslissing van de Vlaamse Regering stipuleert dat de oostelijke segmenten van het Haventracé verder samen onderzocht worden, aangezien uit de huidige inzichten blijkt dat hier wel wederzijdse afhankelijkheid bestaat. Het betreft de A12 tot de E313 (respectievelijk vanaf de Nederlandse grens tot en met de verkeerswisselaar in Ranst), inclusief de Nx, A102 en de E313 van de R1 tot aan het knooppunt Ranst.

Figuur 23: Oostelijke segmenten van het Haventracé

3.5.3.3 Complex project Oostelijke Verbinding⁹

Het complex project Oostelijke Verbinding bundelt vier ambitieS. Naast de infrastructurele opgave wil het concrete stappen en acties formuleren voor de realisatie van het klimaatplan, alsook van een omgevingsvisie voor de bebouwde en de onbebouwde ruimte. Dit alles zal gebeuren binnen de co-creatieve en inspirerende aanpak van de werkbank.

Voor het oostelijk onderdeel van het Haventracé is de problematiek zeer complex. De mogelijke oplossingen die verkend werden binnen de werkbanken, wekken veel en gemengde reacties op. De probleemstelling en mogelijke oplossingen zijn erg verweven met een aantal beleidsdomeinen: mobiliteit, infrastructuur, klimaat, ruimtelijke ontwikkeling, welzijn en gezondheid, en landschaps- en omgevingskwaliteit. Meerdere besturen en beleidsniveaus zijn betrokken en de problematiek bevat een veelheid aan maatschappelijke actoren.

De Vlaamse overheid voorziet voor dit type projecten de procesaanpak voor complexe projecten. Met deze procesaanpak wordt ingezet op de realisatie van projecten binnen een aanvaardbare termijn en met een zo maximaal mogelijk draagvlak.

De procesaanpak complexe projecten onderscheidt vier fases: de verkenningsfase, de onderzoeksfase, de uitwerkingsfase en de uitvoeringsfase. De fases zijn gescheiden door drie vaste beslismomenten: de startbeslissing, het voorkeursbesluit en het projectbesluit. Ter voorbereiding van het voorkeurs- en het projectbesluit vindt telkens een openbaar onderzoek plaats. In het traject van eerste idee tot en met de uitvoering zijn deze fases, beslismomenten en openbare onderzoeken de vaste ankers in het proces.

De verkenningsfase van het complexe project werd doorlopen in de schoot van de overkoepelende werkbank van het Haventracé en leidde tot de startbeslissing op 11 december 2020 waarin de probleemdefinitie en de projectdoelstellingen werden gedefinieerd¹⁰.

Meer dan enkel een infrastructuurproject

Het complex project 'Oostelijke Verbinding' heeft als algemene doelstelling het oostelijke traject van het Haventracé te realiseren met het oog op de verbetering van de hoofdontsluiting van de haven van Antwerpen. Daarnaast is het de bedoeling om langsheen de noordelijke hoofdweg het doorgaand verkeer zoveel mogelijk om de stad te leiden.

Het doel van de onderzoeksfase is evenwel niet enkel om te komen tot een duidelijke keuze over het infrastructurele oostelijke traject van het Haventracé, inclusief het verbeteren van bestaande situaties (bv. verkeershinder, barrières, verkeersveiligheid ...). Het is ook de bedoeling om de kansrijke opties na te gaan om infrastructuur voor duurzame transportmodi te integreren met deze weginfrastructuur. De inzet voor een betere modal split is een rode draad in het nadenken over het oostelijk traject van het Haventracé.

Een andere algemene doelstelling is te komen tot een geïntegreerde gebiedsvisie als kader voor het formuleren van concrete projecten die leiden tot kwalitatieve verbetering van de omgevingskwaliteit en klimaatmaatregelen in het gebied ten noorden en ten oosten van Antwerpen. De te realiseren infrastructuurprojecten zijn vormgevend voor hun omgeving, bijgevolg is het essentieel de functies en kwaliteiten van die omgeving duurzaam te versterken en klimaatrobuust uit te bouwen.

De geïntegreerde oplossingen voor het complex project 'Oostelijke Verbinding' omvatten een pakket maatregelen en ingrepen die de omgevingskwaliteit in de brede regio verbeteren. Zo onder meer de leefbaarheid, de ruimtelijke en ecologische kwaliteit en de verkeersleefbaarheid

⁹ Tekst door Annelies De Ridder (AWV), <https://www.degroteverbinding.be/nl/over-ons/media/dgv-algemeen-publicatie-5-jaar-toekomstverbond>

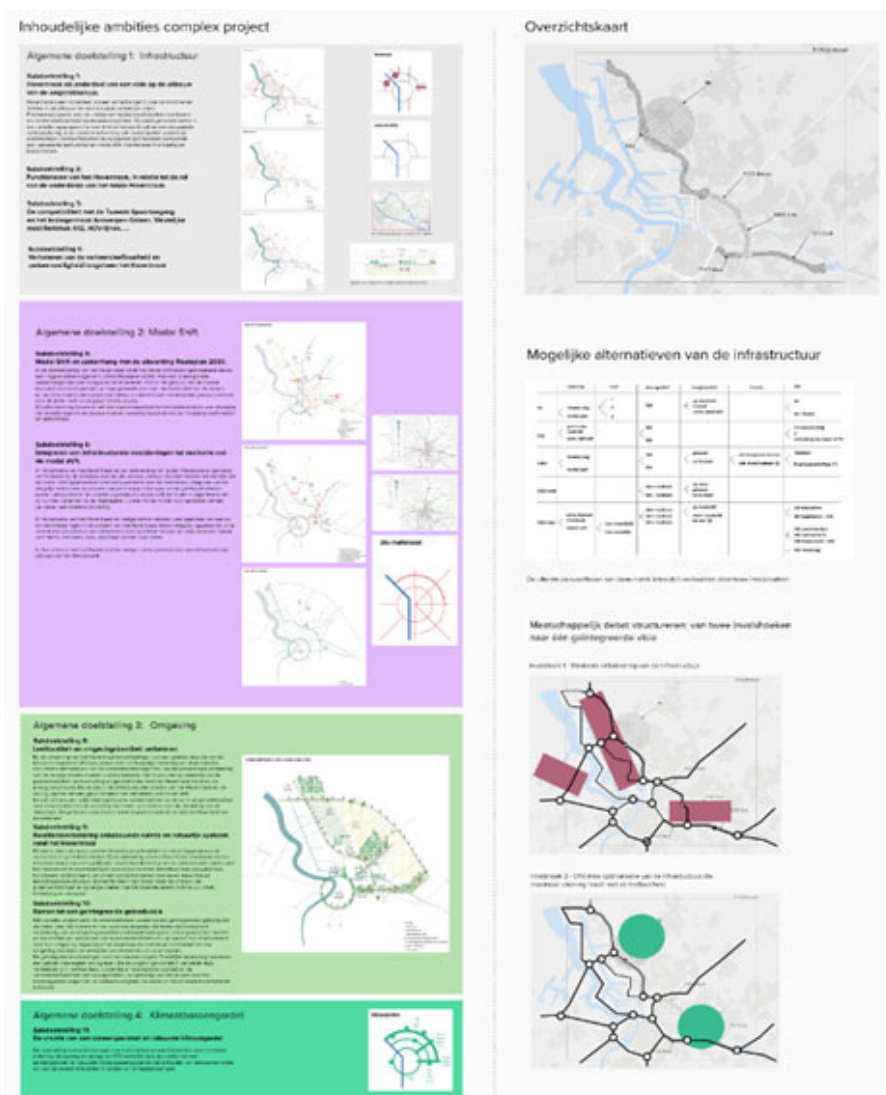
¹⁰ <https://wegenenverkeer.be/werken/complex-project-oostelijke-verbinding>

van woongebieden, de spreiding van het verkeer over het onderliggende wegennet, de verkeersveiligheid en de lokale en bovenlokale mobiliteit (niet limitatief).

De doelstelling inzake klimaat gaat over het inzetten op een klimaatrobuuste ruimtelijke ordening. Denk daarbij aan de opvang en opslag van CO₂-emissies door de creatie van een aaneengesloten en robuuste klimaatgordel, alsook het ontharden van bebouwde ruimte om ook de bodem in te zetten in functie van klimaatoplossingen.

Ambitiefase

Binnen de startbeslissing van het complex project werd een grote klemtoon gelegd op de omgevingskwaliteit en de klimaatrobuustheid. Bovendien werd ook geografisch een grotere regio in beeld gebracht dan initieel voorzien (nl. de E313 tussen R1 en Ranst werd toegevoegd). Daarom werd beslist om voorafgaand aan de onderzoeksfase een ambitiefase te doorlopen. Het doel van de ambitiefase was om een bredere en meervoudige kijk rond het project in te vullen.

Figuur 24: Voorbeeld van mural bij (digitale) werkbanken

De ambitiefase is er ook om ontbrekende informatie bij de stakeholders te verzamelen en hen verder te informeren.

Het resultaat van de ambitiefase vormt een leidraad voor de scope van de alternatievenonderzoeksnota, de eerste formele stap bij complexe projecten. Zo werd een stevig fundament gelegd voor het verdere proces. Het doel is een duidelijk beeld te krijgen van de geïntegreerde opgave en tot een breed gedragen projectdoelstelling te komen.

De ambitiefase liep gedurende gans 2021. Er werden bilaterale gesprekken gevoerd met alle betrokken lokale besturen en per deelgebied (A12 en Nx, A102 Noord, A102 Zuid, E313 Oost en E313 west, groen- geel- blauwe klimaatgordel) werden digitale werkbanken georganiseerd aan de hand van murals. Zo'n mural gaf vanuit een gebiedsgerichte analyse een beeld van alle plannen en visiedocumenten die bestaan voor het gebied, of voor onderdelen daarvan. Op deze murals brachten de leden van de werkbank digitale post-its aan. Deze dienden als input voor een breed debat.

De resultaten van de bilaterale sessies en werkbanken werden gebundeld in een samenvattende mural, die op zijn beurt zal worden vertaald in een ambitienota. De ambitienota is in opmaak en zal begin 2022 worden besproken en bediscussieerd in de werkbank van het complex project Oostelijke Verbinding. De nota geeft een antwoord op de vele reacties op de murals en is richtinggevend voor het opmaken van de alternatievenonderzoeksnota. Die nota is een formeel document in de procedure complexe projecten en beschrijft uitvoerig de scope van het geïntegreerd onderzoek: welke alternatieven worden er onderzocht / op welke wijze worden de alternatieven onderzocht.

Onderzoeksfase

Na het afronden van de ambitiefase begin 2022 start meteen de onderzoeksfase. Na de publieke raadplegings- en adviesronde over de alternatievenonderzoeksnota zal het geïntegreerd onderzoek plaatsvinden. Dit moet leiden tot een voorkeursbesluit met de bepaling van een voorkeursalternatief op strategisch niveau. Het voorkeursbesluit zal bestaan uit:

- een gebiedsgerichte en geïntegreerde visie voor het gebied ten noorden en ten oosten van Antwerpen;
- overzicht van de verschillende types van projecten (omschreven op strategisch niveau) die door verschillende bevoegde instanties opgenomen worden;
- afstemming inzake engagementen, fasering, harde en zachte koppelingen.

Doel is om de onderzoeksfase af te ronden tegen eind 2023. Dit alles gebeurt volgens een participatief en open proces. Dit wordt geborgd in de werkbank van het complex project Oostelijke Verbinding. De werkbank is te beschouwen als een veilige ruimte voor een open debat over de verschillende infrastructurele oplossingen voor het Haventracé.

Het complex project biedt de mogelijkheid om de bestaande dynamiek in dit gemeenschappelijke proces van actoren verder te zetten met uitzicht op het uitklaren en nemen van verantwoordelijkheden in een gedeeld engagement. Het voorkeursbesluit verankert de keuzes die cruciaal zijn voor de bereikbaarheid en leefbaarheid van de Antwerpse regio. Ook de parallel op te starten procedures voor snellere (deel)projecten worden binnen het proces opgevolgd.

Na de onderzoeksfase vat de uitwerkingsfase aan voor de verschillende (deel)projecten, waarna de effectieve uitvoering kan starten, ten vroegste in 2026.

3.5.3.3 Tijlmanstunnel¹¹

De Tijlmanstunnel is samen met de Liefkenshoektunnel en de Beverentunnel onderdeel van de R2 die Stabroek en Beveren met elkaar verbindt. De eerste auto's reden al in 1967 door de

¹¹ Tekst door Kasper Demol (Lantis)

tunnel, het jaar waarin ook de Antwerpse schepen Frans Tijsmans overleed. Bijgevolg werd de tunnel naar hem vernoemd.

Het Kanaaldok was reeds gegraven, maar stond droog bij de aanleg van de tunnel. Een voordeel dat er niet zal zijn voor de bouw van de tweede Tijsmantunnel. Die technische uitdaging mag echter niet verhinderen dat er een bijkomende verbinding komt tussen beide Kanaaldokoevers. Namelijk niet enkel de haven, maar ook de verkeersdrukte, groeide fors op zo'n 60 jaar tijd. Het verkeer op de R2 kende vooral een hoge vlucht na de bouw van de Liefkenshoektunnel. De twee maal twee rijstroken zonder pechstrook zijn onvoldoende om het verkeer op een veilige en vlotte manier te verwerken. Daarnaast doet de Tijsmantunnel tegelijk ook dienst als verbinding voor de lokale bedrijventerreinen en dokken. Die dubbele functie krijgt de huidige tunnel niet meer gebolwerkt.

De op- en afritten dicht bij de tunnelmonden veroorzaken ook nog eens heel wat weefbewegingen en snelheidsverschillen aan de uiteinden van de tunnel. Dit zorgt voor extra opstoppingen en ongevallen. Dit is niet het enige veiligheidsrisico. Zonder renovatie zal de tunnel niet meer geschikt zijn voor internationaal transport van gevaarlijke stoffen – het ADR-verkeer.

Tot slot is er ook geen veilige fietsverbinding om het Kanaaldok te kruisen. Niet onbelangrijk, gezien het succes van (bedrijfs)fietsen en speedpedelecs in het havengebied en de 50/50 modal shift-doelstelling uit het Toekomstverbond. Momenteel wordt daar een mouw aan gepast met pendelbussen die fietsers van de ene naar de andere oever brengen, maar dit vormt geen duurzame oplossing voor het probleem. Een nieuwe verbinding dringt zich dus op.

Brug of tunnel?

De problematische situatie stond al langer op de agenda. In het kader van het Toekomstverbond en het Haventracé kreeg de Tijsmantunnel een aparte werkbank, net als de E34-West en het Haventracé Oost. Lantis, de bouwheer van de Oosterweelverbinding, werd aangeduid om ook dit project te trekken.

In die werkbank bespraken vertegenwoordigers van verschillende stakeholders, maar ook inwoners van de naburige gemeenten, de diverse doelstellingen van het project. Het ging onder andere over een grotere capaciteit, een betere ontsluiting van de haven en een goede inpassing in de omgeving, daarbij rekening houdend met de veiligheid van zowel doorgaand als lokaal verkeer en de doorstroming van het weg-, water- en fietsverkeer.

Hoewel er al eerder sprake was van een tweede tunnel, koos men ervoor om met een brede blik de studie te starten en trechtergewijs naar de beste keuze toe te werken. Men startte met een vraag die niet voor het eerst weerklonk in het Antwerpse mobiliteitsdebat: brug of tunnel? In een eerste stap vertrok men van vier basisopties met elk nog enkele subvarianten: een nieuwe tunnel met al dan niet behoud van de bestaande Tijsmantunnel, het behoud van de bestaande tunnel voor doorgaand verkeer met een extra brug voor het lokaal verkeer, het behoud van de bestaande tunnel voor het lokaal verkeer en een brug voor het doorgaand verkeer of twee nieuwe bruggen zonder tunnel.

Na verder onderzoek vielen de opties met de bruggen af gezien de nefaste impact op de doorstroming voor zowel het weg- als het havenverkeer. Voor beide transportmodi zou een beweegbare brug voor te veel vertraging en onzekerheid zorgen. Een vaste brug zou dan weer zo hoog moeten gebouwd worden dat ze niet inpasbaar zou zijn, rekening houdend met de bestaande infrastructuur zoals de Liefkenshoektunnel.

Het draagvlak voor een brug was er niet, de keuze viel opnieuw op een tunnel. Daarbij kreeg de (sub)variant met een nieuwe tunnel voor het doorgaand verkeer en de bestaande tunnel voor het lokaal verkeer, in combinatie met halve aansluitingscomplexen, de voorkeur. Het doorgaand en lokaal verkeer kan dan maximaal van elkaar gescheiden worden. Hierdoor is de verkeersafwikkeling eenvoudiger en zijn er minder weefbewegingen, waardoor ook de veiligheid sterk toeneemt.

Finaal is het aan de Vlaamse Regering om de knoop door te hakken. Wel is het de bedoeling dat de werken klaar zijn tegen 2030, net als de werken voor de Oosterweelverbinding.

Figuur 25: 3D-model van het halve verkeerscomplex met een tweede Tijsmanstunnel (bron: Lantis)

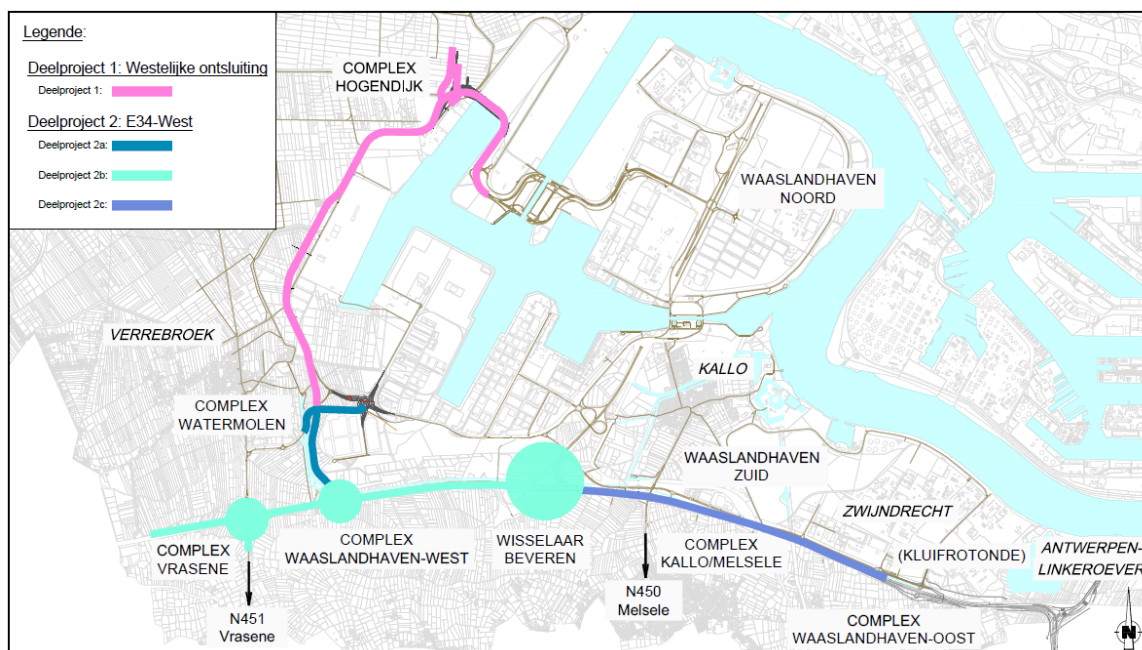
3.5.3.4 Optimalisatie E34-West ter hoogte van de Waaslandhaven¹²

De E34 ten westen van Antwerpen vervult een belangrijke rol in de ontsluiting van de Waaslandhaven. Momenteel ontbreekt een volwaardige wegaansluiting voor het zuidwestelijke gedeelte wat de belangrijkste aanleiding was van dit project. Door het afsluiten van het toekomstverbond in maart 2017 zal de as E34-R2 in de toekomst een belangrijkere rol spelen in de afwikkeling van het verkeer rondom Antwerpen. Hierdoor nam het belang van een optimalisatie van de E34 ter hoogte van de Waaslandhaven nog verder toe met als fundamenteel aandachtspunt de verkeerswisselaar E34/R2.

Plangebied

Het plangebied omvat de E34 en omgeving, startende in het westen net voor het bestaande open afrittencomplex Vrasene-Verrebroek en sluit in het oosten aan op het projectgebied van Lantis waarvan de werken in uitvoering zijn. Het betreft een traject van ongeveer 10 km hoofdweg. Ook een deel van de westelijke ontsluitingsweg en de aansluiting op de lokale havenwegen in het zuidwesten van de haven zijn opgenomen.

¹² Tekst door Els Debruyne, Departement Mobiliteit en Openbare Werken Vlaamse overheid

Figuur 26: zuid-westelijke ontsluiting van de Waaslandhaven:

- deelproject 1: Westelijke Ontsluiting Waaslandhaven (WOW-roos). Deze weg maakt onderdeel uit van het complex project "Extra Containercapaciteit Antwerpen" (ECA)
- deelproject 2: E34-West (blauw+groen)

Aanleiding

Het verkeer van en naar het westelijke deel van de Waaslandhaven sluit momenteel aan op de E341 via de Schoorhavenweg en de N451. Bij de aanleg van de Schoorhavenweg (omstreeks 1997) was deze al voorzien als een tijdelijke oplossing voor de ontsluiting van de Waaslandhaven in afwachting van de aanleg van een volwaardig op- en afrittencomplex voor het havenverkeer. De N451 is immers ook de lokale verbindingsweg tussen de dorpen Nieuwkerken-Waas, Vrasene, Verrebroek en Kieldrecht. Ter hoogte van het op- en afrittencomplex Vrasene, is er hierdoor een vermenging van haven- met lokaal verkeer, wat een verkeersonveilige situatie oplevert.

Ook de toekomstige ontwikkelingen ten gevolge van het complex project ECA noodzaken een volwaardige aansluiting van het havenverkeer op de E34. Eén van de deelprojecten binnen dat complex project is immers de nieuwe havenring- of randweg langs de westelijke rand van de Waaslandhaven, de Westelijke Ontsluiting Waaslandhaven (WOW). Omdat de WOW rechtstreeks aangesloten moet worden op het hoofdwegennet is ook het toekomstige complex Watermolen en de aansluiting op de E34 in het plangebied van de E34-west opgenomen.

In de zone van de bijkomende aansluiting voor de Westelijke Ontsluitingsweg Waaslandhaven, is er al een complexe sequentie van op- en afritten en verkeerswisselaars. Een bijkomend op- en afrittencomplex kan dan ook niet zomaar toegevoegd worden zonder het ruimere segment te betrekken. Dit om te vermijden dat de verschillende verkeersstromen met elkaar conflicteren, wat de verkeersveiligheid en/of de doorstroming in het gedrang dreigt te brengen.

Tegelijkertijd is er het project van het Haventracé, onderdeel van het Toekomstverbond, dat een rol opneemt in de afwikkeling van het verkeer rondom Antwerpen. In functie van het Haventracé wil de Vlaamse overheid de bestaande verkeerswisselaar E34-R2 opwaarderen.

Het in dit proces onderzochte segment van de E34 loopt (van west naar oost) vanaf het complex Vrasene over de verkeerswisselaar met de R2 door naar het complex Melsele. Om een goede aansluiting op het lopende Oosterwielproject te garanderen, is ook het segment tussen Melsele

en het complex Waaslandhaven-Oost (de grens van het Oosterweel-project) opgenomen in het plangebied. Een verruiming van het plangebied laat toe ook voor andere bestaande aandachtspunten een overkoepelende visie op te maken.

Meer dan een infrastructuurproject

Via een participatief ontwerpproces onder het toezicht van de Werkbank Haventracé heeft de Vlaamse Regering het ontwerpproces van de E34 ter hoogte van de Waaslandhaven opnieuw opgenomen. De afdeling Maritieme Toegang van het departement Openbare Werken trekt het project.

Het project wordt niet opgevat als een zuiver verhaal van infrastructuuroptimalisatie maar als een geïntegreerd ontwerpproces waarvan landschap, natuur, erfgoed,... deel uitmaken. Er wordt onderzoek gedaan naar mogelijke opportuniteiten in de nabije omgeving inclusief het fietsnetwerk. Het doel is om de barrièrewerking van de E34 voor fietsers op te heffen zowel voor het woon-werkverkeer richting Waaslandhaven, als het fietsverkeer tussen de verschillende omliggende kernen. Er liggen verschillende locaties voor fietsersbruggen op tafel die samen met het fietsnetwerk zullen besproken worden in een participatief proces.

Momenteel is het GRUP in opmaak dat voor de nodige bestemmingswijzigingen zal zorgen. Het doel is om tegen 2029 het westelijk gedeelte van het project inclusief de verkeerswisselaar Beveren en de fietsersbrug(-gen) gerealiseerd te hebben.

3.5.3.2 Verkeersveiligheid

3.5.3.2.1 Vlaams Forum Verkeersveiligheid

Sinds april 2019 heb ik de eer om het Vlaams Forum Verkeersveiligheid voor te zitten. Dit forum is een overlegplatform waarin alle betrokkenen op het gebied van verkeersveiligheid in Vlaanderen zetelen. Het forum heeft enerzijds een overlegfunctie: de deelnemende organisaties zoeken naar afstemming en wisselen kennis en ervaring uit. Anderzijds formuleert het adviezen aan de Vlaamse of federale Regering om de verkeersveiligheid op de wegen te verbeteren.

Samen met het Forum probeer ik –in de brede context van de 4 E's: education, engineering, enforcement en evaluatie- o.m. van de strijd tegen rijden onder invloed- een topprioriteit te maken in het federale en Vlaamse verkeersveiligheidsbeleid. Een speerpunt in dit pleidooi is de nultolerantie voor alcohol (en smartphones) achter het stuur. Voorts gaat veel aandacht naar opleiding en vorming, duurzame(re) mobiliteit, de introductie van nieuwe verkeersveilige technologieën, vergevingsgezinde wegen en een betere handhaving. Het doel: samen naar nul verkeersdoden en zwaargewonden in en door het verkeer tegen 2030. Meer info: www.vlaamsforumverkeersveiligheid.be.

In 2021 kwam het Vlaams Forum Verkeersveiligheid 4 keer samen:

- 12/02/21 (online);
- 11/06/21 (online, gouverneur verontschuldigd);
- 17/09/21;
- 10/12/21 (online).

3.5.3.2.2 Project Verkeersveilige gemeente

Nul slachtoffers in en door het verkeer... Voor provincie Antwerpen, de Federale Diensten van de gouverneur, Ouders van Verongelukte Kinderen vzw (OVK) en de Vlaamse Stichting Verkeerskunde (VSV) is dit dé doelstelling van een goed verkeersveiligheidsbeleid. Met het oog op een ingrijpende daling van het aantal verkeersslachtoffers lanceerden ik en gedeputeerde

voor Mobiliteit Luk Lemmens een oproep aan alle gemeenten om deel te nemen aan het traject Verkeersveilige Gemeente.

Het traject is het resultaat van een unieke samenwerking tussen de Federale Diensten van de Gouverneur, de dienst Mobiliteit van provincie Antwerpen, VSV en OVK. Zolang er één dode of zwaargewonde valt in en door het verkeer, is euforie misplaatst. Een doelstelling die 'streeft' naar maximum 200 verkeersdoden in 2020 blijft verbazen. Na de Veiligheidsconferentie van 2016 (met als thema verkeersveiligheid en innovatie), de goed ingeburgerde WODCA-controles en twee openingsredes over dit thema, is het hoog tijd voor meer concrete actie.

Het traject Verkeersveilige Gemeente in de provincie Antwerpen komt daaraan tegemoet. Het gaat nog een stap verder dan de reeds bestaande en overigens sterke verkeersveiligheidsinitiatieven van VSV en het SAVE-charter van OVK. Deelnemende gemeenten gaan een inspanningsverbintenis op lange termijn aan. Bij alle medewerkers en beleidsverantwoordelijken in onze gemeenten willen we een verkeersveiligheidsreflex ontwikkelen en versterken. Het is belangrijk dat alle niveaus de verkeersveilige visie uitdragen en daarbij nauw samenwerken met de lokale politie en alle maatschappelijke actoren.

Maar bovenal telt het resultaat: geen slachtoffers meer in en door het verkeer. Dit is wat ons allen zou moeten verbinden en sterken in onze gezamenlijke ambitie.

Al 58 van de 69 Antwerpse gemeenten stelden zich kandidaat voor deelname aan het traject, 51 van hen zijn ondertussen effectief gestart (zie de tabel hieronder voor een overzicht per gemeente).

Aartselaar Opstart 2023	Geel Uitvoeren plan	Malle Uitvoeren plan	Schilde Geen kandidaat
Antwerpen Geen kandidaat	Grobbendonk Opstart 2022	Mechelen Geen kandidaat	Schoten Geen kandidaat
Arendonk Uitvoeren plan	Heist-op-den-Berg Opstart 2023	Meerhout Uitvoeren plan	Sint-Katelijne-Waver Opstart 2023
Baarle-Hertog Opstart 2022	Hemiksem Uitvoeren plan	Merksplas Geen kandidaat	Stabroek Opstart 2023
Balen Uitvoeren plan	Herentals Opstart 2022	Mol Uitvoeren plan	Turnhout Opstart 2023
Beerse Uitvoeren plan	Herenthout Uitvoeren plan	Mortsel Geen kandidaat	Vorselaar Uitvoeren plan
Berlaar Uitvoeren plan	Herselt Uitvoeren plan	Niel Geen kandidaat	Vosselaar Uitvoeren plan
Boechout Uitvoeren plan	Hoogstraten Uitvoeren plan	Nijlen Uitvoeren plan	Westerlo Uitvoeren plan
Bonheiden Uitvoeren plan	Hove Uitvoeren plan	Olen Opstart 2022	Wijnegem Uitvoeren plan
Boom Opstart 2022	Hulshout Opstart 2023	Oud-Turnhout Uitvoeren plan	Willebroek Opstart 2022

Bornem Uitvoeren plan	Kalmthout Uitvoeren plan	Putte Geen kandidaat	Wommelgem Opstart 2022
Borsbeek Uitvoeren plan	Kapellen Uitvoeren plan	Puurs Sint-Amands Uitvoeren plan	Wuustwezel Uitvoeren plan
Brasschaat Uitvoeren plan	Kasterlee Uitvoeren plan	Ranst Uitvoeren plan	Zandhoven Uitvoeren plan
Brecht Uitvoeren plan	Kontich Uitvoeren plan	Ravels Uitvoeren plan	Zoersel Uitvoeren plan
Dessel Opstart 2022	Laakdal Geen Kandidaat	Retie Opstart 2023	Zwijndrecht Geen kandidaat
Duffel Opstart 2022	Lier Geen kandidaat	Rijkevorsel Uitvoeren plan	
Edegem Uitvoeren plan	Lille Uitvoeren plan	Rumst Uitvoeren plan	
Essen Uitvoeren plan	Lint Uitvoeren plan	Schelle Uitvoeren plan	

Samen met de deelnemende gemeenten streeft de provincie Antwerpen met het traject Verkeersveilige Gemeente naar een beter lokaal verkeersveiligheidsbeleid. We stellen per deelnemende gemeente een actieplan op met als doel nul doden of zwaargewonden in en door het verkeer.

Trajectstappen:

1. Ondertekening van het SAVE-charter (OVK): een intentieverklaring om aan de verkeersveiligheid te werken. De gemeente streeft zeven doelstellingen na, waaronder de afstemming van het beleid op kinderen en de opvang van verkeersslachtoffers.
2. Coachingstraject (provincie Antwerpen, FDG, VSV en OVK): een diepgaande en integrale analyse van het verkeersveiligheidsbeleid van de gemeente op vijf gebieden: Engagement, Educatie en communicatie, Infrastructuur, Handhaving en Monitoring en evaluatie.
3. Het coachingstraject resulteert in een actieplan dat ruimer is dan de OVK-doelstellingen. Het bevat concrete verbeterpunten en nieuwe initiatieven.
4. Begeleiding en ondersteuning bij het uitvoeren van het actieplan (provincie, OVK en FDG): intensieve begeleiding om de geselecteerde actiepunten concreet vorm te geven en te komen tot meetbare resultaten.

De provincie Antwerpen neemt een coördinerende rol op maar gaat tegelijkertijd nog een stap verder: ze biedt een kosteloos coaching- en begeleidingstraject voor gemeenten aan om samen met de eerdergenoemde partners verder te werken aan meer en betere verkeersveiligheid. Daarbij gaat zij voor meetbare resultaten. Met de mobiliteitsstudies en de fietsbarometer heeft de provincie hierin een grote expertise opgebouwd. De vergaarde kennis gebruikt de provincie Antwerpen nu graag voor het traject Verkeersveilige Gemeente, samen met de waardevolle kennis van de Federale diensten van de Gouverneur, OVK en VSV.

3.5.3.2.3 Provinciale Adviescommissie Verkeersveiligheid provincie Antwerpen (PAVA)

In april 2012 startte ik met een provinciaal forum rond verkeersveiligheid : de Provinciale Adviescommissie Verkeersveiligheid provincie Antwerpen (kortweg: PAVA).

PAVA komt tweemaal per jaar samen en brengt alle stakeholders die te maken hebben met mobiliteit en verkeersveiligheid samen. Deze partners zijn o.m. de procureur des Konings, DirCo, gemandateerde korpschefs, de wegpolie, het Vias Institute, departement Mobiliteit en Openbare Werken, beheerders van de weginfrastructuur, De Lijn, provinciebestuur van Antwerpen (departement Ruimte, Erfgoed en Mobiliteit), Ouders van Verongelukte Kinderen, Rondpunt vzw en de Vlaamse Stichting Verkeerskunde. PAVA buigt zich voornamelijk over af te stemmen wetgeving, verkeersveiligheidsacties en infrastructuuringrepen met het oog op een verkeersveilige omgeving en het terugdringen van het aantal verkeersslachtoffers.

In 2021 kwam de PAVA 2 keer samen, namelijk op 29 april en 18 november. Volgende punten stonden op de agenda.

Vergadering 29 april 2021:

- kruispuntbank rijbewijzen – project Mercurius
- bevel tot betalen – project Crossborder
- uniformisering tolerantiegrenzen snelheidsregimes ProvAnt
- gemachtigde opzichters
- GAS 5
- ANPR-AMS
- verkeerveilige gemeente
- Vlaams Forum Verkeersveiligheid
 - o terugkoppeling vergadering 12.02.2021
 - o terugkoppeling hoorzitting Vlaams Parlement “30km/u als norm binnen de bebouwde kom” 25.03.2021
- vrachtwagensluizen – gemeente Schelle

Vergadering 18 november 2021:

- kruispuntbank rijbewijzen – project Mercurius
- bevel tot betalen – project Crossborder
- uniformisering tolerantiegrenzen snelheidsregimes ProvAnt
- gemachtigde opzichters
- analyse verkeersongevallen
 - o voorstelling project Antwerpen
 - o aankoop ORBIT door provincie
- ANPR –AMS
- GAS 5
 - o problematiek
 - o voorstel tot oplossing/ verbetering
- traject Verkeersveilige Gemeente
- geïntegreerde controleacties datums 2022
- afleiding in het verkeer
- Vlaams Forum Verkeersveiligheid:
 - o terugkoppeling vergadering 11.06.2021
 - o terugkoppeling vergadering 17.09.2021

3.5.3.2.4 WODCA

WODCA staat voor WeekendOngevallen Door Controles Aanpakken. Al meer dan 25 jaar vinden er in de provincie Antwerpen elke weekendnacht WODCA-controles plaats. Zoveel mogelijk bestuurders controleren op overdreven snelheid evenals op alcohol- en druggebruik is de inzet. (Zware) Weekendongevallen terugdringen door intensieve controles en een navenant hoge

pakkans, blijft het belangrijkste doel van de WODCA-acties. Gemiddeld zijn er elk weekend in de provincie Antwerpen 140 politiemensen op de been voor deze controles.

In het kader van het WODCA-project vonden in de nacht van 13-14 maart 2021 en 16-17 oktober 2021 grootschalige provinciale WODCA-acties plaats in de provincie Antwerpen. Aan deze grootschalige provinciale WODCA-acties namen in 2021 in totaal een 400-tal politiemensen deel.

Hierbij werd beroep gedaan op een helikopter, speurhonden en drughondgeleiders. Op zaterdag 16 oktober bezocht gouverneur Cathy Berx een controlepost van de Politiezone Zwijndrecht, in het gezelschap van André Van de Vyver, burgemeester van Zwijndrecht en Marc Snels, korpschef van de Politiezone Zwijndrecht. De gouverneur bracht uitzonderlijk geen bezoek aan een dispositief tijdens de actie op 13-14 maart 2021.

3.5.3.3 Diverse mobiliteitsdossiers

<i>Dossier</i>	Kanaalzone Beerse – strategisch project Stadsregio
<i>Initiatief</i>	Gemeente Beerse, stadsregio Turnhout
<i>Actoren</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Aurubis Beerse - Campine - Wienerberger - Agentschap Natuur en Bos - Agentschap voor Wegen en Verkeer - De Vlaamse Waterweg - Gemeente Beerse - Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) - Provincie Antwerpen - Stadsregio Turnhout/Regio in Transitie - Agentschap Innoveren en Ondernemen - Vlaams Departement Omgeving - Vlaams Departement Mobiliteit en Openbare Werken - Vlaamse Milieumaatschappij - VOKA Mechelen-Kempen
<i>Probleem</i>	<p>Gebrek aan voortgang in een strategisch project van/voor de Stadsregio Turnhout, met name de ontsluiting van de kanaalzone in Beerse.</p> <p>De westelijke rand van de stadsregio heeft een groen karakter, met grote en kleine vlekken van wonen en bedrijvigheid. De Vlaamse Regering keurde in 2004 het Gewestelijk Ruimtelijk Uitvoeringsplan goed voor de afbakening van het Regionaal Stedelijk Gebied Turnhout. Daarin bevestigde ze de bedrijvigheid langs het kanaal en voorzag ze een uitbreiding van het bedrijventerrein aan de kanaalzone van 18 ha en 50 ha in Beerse-Zuid. Er is echter geen consensus over de ontsluiting van die bedrijventerzones. Daardoor denderen de vrachtwagens doorheen woongebieden, kernen, langs schoolpoorten, ... wat een grote druk legt op de leefbaarheid. Ook de economische activiteiten in de zones kunnen moeilijk optimaal ontwikkeld worden. Langs het kanaal komen de belangen van de verschillende gebruikersgroepen met elkaar in conflict. Vooruitgang in dit dossier is niet enkel belangrijk voor de toekomst van de gemeente, het is cruciaal voor de ontwikkeling van de hele regio. De ontsluiting van de kanaalzone, en breder de ontsluiting van de bedrijventerreinen van Beerse, is één van de cruciale strategische projecten voor de vier gemeenten van Stadsregio Turnhout. Op</p>

	vraag van de Stadsregio Turnhout zet ook de gouverneur van de provincie Antwerpen haar schouders onder dit project.
<i>Actie</i>	<ul style="list-style-type: none"> - ondertekening engagementsverklaring door alle partners in 2018; - 5 samenkomsten validatiegroep (beslissingsorgaan binnen de projectstructuur); - 30 samenkomsten met alle betrokken partners binnen vijf verschillende werkpakketten: <ul style="list-style-type: none"> o ontsluitingsweg voor zwaar verkeer; o stimuleren transport over water; o realiseren van milderende maatregelen; o fietsvriendelijke zone; o kosten-baten van het project. - bilaterale gesprekken met projectpartners in functie van het uitklaren van de verdeling van kosten van het project; - faciliteren gesprek met inwoners langsheen tracé ontsluitingsweg.
<i>Resultaat</i>	<p>Dossier is opgestart in 2017. Aanvankelijk voor twee jaren maar werd verlengd.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Werkpakket ontsluitingsweg voor zwaar verkeer: Consensus over wegtracé. - Werkpakket stimuleren van transport over water: Workshop watergebonden transport waaraan 20 bedrijven deelnamen uit de regio. Opvolging door DVW in individuele trajecten waarbij materiaalstroomanalyses uitgevoerd worden en de goederenflows binnen het bedrijf bekeken worden. - Werkpakket realiseren van milderende maatregelen: natuurnota met akkoord over alle milderende maatregelen + bodemonderzoek - Werkpakket fietsvriendelijke zone: mobiliteitsstudie met aanbevelingen over de rol van de nieuwe ontsluitingsweg in functie van duurzame mobiliteit in Beerse. Resultaten zijn geïntegreerd in stadsregionaal mobiliteitsplan. Opstart tracéstudie fietsostrade. Beslissing over tracé wordt verwacht in juni '22. - Werkpakket kosten-baten: met alle relevante partners werd een traject doorlopen om de kosten en de baten van het project uit te klaren. Dit is lopende. - Opstart traject om te komen tot een convenant tussen inwoners Nieuwe Dreef en gemeente Beerse, waarin concrete engagementen opgenomen worden om leefbaarheid van de straat in de toekomst te helpen garanderen. - Positief advies van plenaire vergadering over voorontwerp gemeentelijk RUP in december 2018. Voorlopige vaststelling door de gemeenteraad op 28 november 2019. Openbaar onderzoek van 7 januari tot 7 maart 2020. Definitieve vaststelling RUP op 27 augustus 2020. RUP is van kracht sinds 30 november 2020. Twee partijen dienden bezwaar in bij de Raad van State. Uitspraak van RvS wordt verwacht in 2022.

Krachtenbundeling loont

De gouverneur over samenwerken in het strategisch project Westrand

Hoe blik je in het algemeen terug op het proces dat we doorlopen hebben in het project Westrand? Wat zijn opvallende dingen? Goede en minder goede zaken?

Het proces was uiteraard niet makkelijk, maar ik kijk er toch vooral tevreden en met waardering voor de inzet van zeer velen op terug. Wat meest van al opviel was de uitmuntende voorbereiding en begeleiding door alle administratieve medewerkers en krachten: Magali, Bruno en Marc en de inzet van de burgemeester en schepen. Elke vergadering was tot in de puntjes voorbereid. Steeds zaten de juiste mensen rond de tafel. Iedereen was en bleef overtuigd van de inzet van het dossier: verkeersveilige kern, iedereen bleef geduldig luisteren zelfs al leek het erop dat geen echte meters werden gemaakt. Iedereen kreeg alle ruimte om zorgen uit te spreken. Dit alles droeg sterk bij tot de sereniteit van de gesprekken het uiteindelijk slagen van het zeer complexe traject. Ook de publieke overlegmomenten: zowel met de bewoners van de Nieuwe Dreef als de bredere bevolking waren nuttig en noodzakelijk.

Was dit een goede aanpak, gezien de complexiteit van de materie en hoe dit alles interbestuurlijk op elkaar inhaakt? Waar zijn er verbeterpunten?

Mijns inziens was de aanpak niet enkel goed, maar ook noodzakelijk om tot het uiteindelijke resultaat:

een goedgekeurd RUP te komen. De interbestuurlijke aanpak en de blijvende zoektocht naar oplossingen van soms steeds herhaalde problemen, getuigen van veel respect en ook wel geduld. Ik zie niet meteen verbeterpunten.

Als je de rol die je opneemt in het project vergelijkt met jouw rol in andere projecten, zie je dan veel gelijkenissen? Of niet? Waar zit het (eventuele) verschil?

Ik zie veel gelijkenissen: veel betrokken partners en een multilevel of gelaagde aanpak. Dit zowel in de verticale zin, namelijk tussen verschillende bestuurs- en beleidsniveaus en alle betrokken departementen van het lokale bestuur, over de gouverneur tot diverse Vlaamse departementen, als in horizontale zin tussen overheden en private spelers. Ook voor andere processen en trajecten geldt dat alles staat of valt met een gedeelde probleemanalyse, volharding, goed blijven luisteren en een perfecte voorbereiding. Wat het niet altijd makkelijk maakte, was de gevraagde mate van zekerheid door sommige partners en de afhankelijkheid van een beslissingsbevoegdheid door een buitenlandse zetel waar we moeilijker hoogte van konden krijgen.

Hoe kijk jij naar de rol van de projectvereniging en de samenwerking tussen de vier besturen van de stadsregio?

Ik heb vooral kunnen ervaren en mogen beleven dat die werkt, mede

door de uitstekende wisselwerking en het grote vertrouwen tussen politiek en administratie.

Kunnen we hier lessen uit trekken voor de regiovorming die bezig is?

Doorgaan op dit elan en steeds oog hebben voor een sterke visuele voorstelling van een aantrekkelijk toekomstbeeld. Mensen zo correct mogelijk zicht en inzicht geven in waaraan ze zich mogen verwachten en dat toekomstbeeld op een waarachtige manier co-creatief vorm en inhoud geven met zicht op mogelijkheden en eerlijkheid over beperkingen, is en blijft de beste manier om samen vooruit

te gaan. Ik hoop dat de stadsregio daarin blijft lukken. Soms met vallen en opstaan. Maar in elk geval met een sterk team, en sterke tandems. Ik kijk in elk geval uit naar de uiteindelijke realisatie van wat nu juridisch-technisch mogelijk is gemaakt, zodat de kern van Beerse ook effectief verkeersveilig (er) wordt. Overigens, dat er steeds ook oog was voor de impact van voorgestelde ingrepen op de ruimere regio droeg bij tot de kracht van het dossier en het proces. Kortom, ik vond het een buitengewoon dankbare 'opdracht' en ben blij dat ik ook dankzij dit proces boeiende, toegewijde, hyperprofessionele personen heb leren kennen.

Figuur 27: interview over het dossier Kanaalzone Beerse (bron: Stadsregio Turnhout).

3.5.4. Integraal waterbeleid en droogte

Integraal waterbeleid vormt een belangrijk onderdeel van het takenpakket, niet alleen door de talrijke dossiers die deel uitmaken van de coördinatieopdracht, maar evenzeer vanwege de specifieke, decretale rol die gouverneurs kregen (bekkenbesturen) en niet in het minst de uitdagingen op vlak van waterbeleid en –beheer die de afgelopen jaren pijnlijk tastbaar werden (zie ook het voorwoord bij dit jaarverslag).

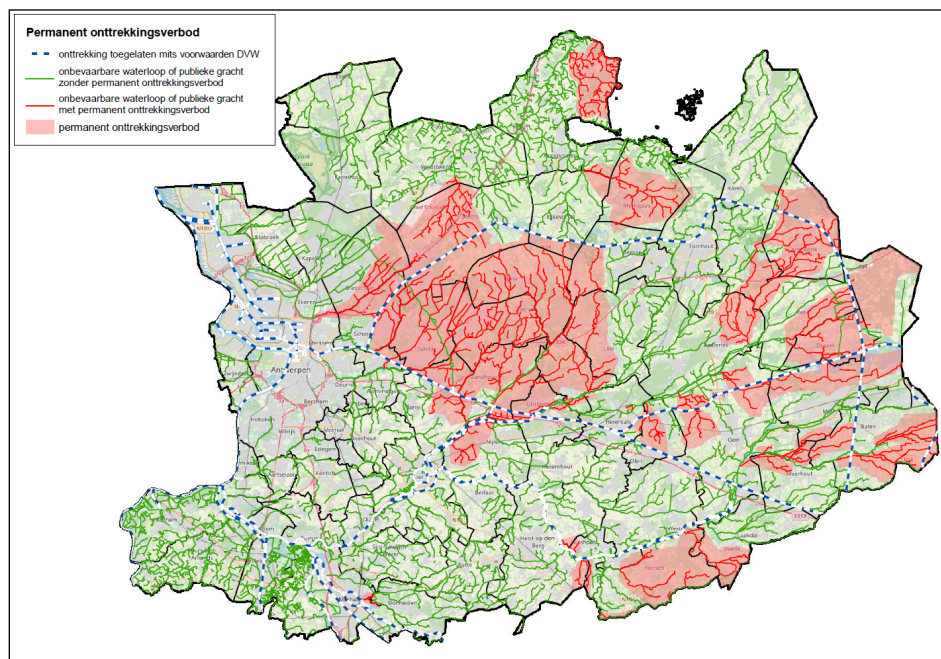
Op Vlaams niveau vertegenwoordig ik de Vlaamse gouverneurs in de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW, zie www.integraalwaterbeleid.be) en de High Level Taskforce Droogte van minister Zuhal Demir (Blue Deal). Mijn diensten werken actief mee in verschillende sub-werkgroepen. Op deze manier maken we de noodzakelijke brug tussen de uitvoering op het terrein enerzijds en de beleidsmatige sturing anderzijds.

3.5.4.1 Droogte

Na 3 zeer droge jaren (2018-2020), zal 2021 nog lange tijd gekend zijn als het jaar van de grote waterellende in Wallonië. Ook de provincie Antwerpen (en andere delen in Vlaanderen) werden geconfronteerd met wateroverlast (zie 3.5.4.2). De overvloedige neerslag in 2021 zorgde evenwel ook voor de hoognodige aanvulling van de grondwaterstanden. Het provinciaal droogteoverleg kwam in 2021 één keer samen om de aanbeveling van de CIW - een permanent onttrekkingsverbod op de kleine, ecologische kwetsbare waterlopen – te realiseren.

De reikwijdte en de modaliteiten van een onttrekkingsverbod werden besproken tijdens dit overleg. Het eigenlijke (permanente) onttrekkingsverbod ging in op 1 januari 2022¹³. Tijdelijke captatieverboden werden in 2021 niet uitgevaardigd.

Op 14 juni 2021 zat ik een [digitale infosessie over het afwegingskader voor prioritair watergebruik tijdens waterschaarste](#) voor. Dit afwegingskader werd uitgewerkt in de schoot van de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW).

Figuur 28: situering permanente onttrekkingsverboden in de provincie Antwerpen

¹³ <https://www.provincieantwerpen.be/aanbod/dlm/dienst-integraal-waterbeleid/droogte/onttrekkingsverbod.html>.

3.5.4.2 Wateroverlast

Van 29 juni t.e.m. 28 juli 2021 trokken verschillende hevige neerslagzones over Vlaanderen met wateroverlast tot gevolg. De meest extreme neerslagperiode, die ook de meeste schade veroorzaakte, deed zich voor van 12 tot 16 juli 2021. De overlast en schade waren uiteraard niet te vergelijken met de waterbom die Wallonië trof, maar niettemin was er ook in Vlaanderen aanzienlijke schade. Ook in de provincie Antwerpen waren er problemen, zoals in Turnhout en in de landbouwpolder De Zegge (zie figuur hieronder).

GEEL, KASTERLEE

Bijkomende pompen moeten oogst redden

Waterpeil Kleine Nete zakt veel trager dan verwacht

De landbouwers in de Roerdompstraat proberen met eigen materiaal hun velden droog te pompen. FOTO HANS OTTEN

De brandweerzones Kempen en Taxandria gaan opnieuw pompen in de omgeving van de Kleine Nete in Kasterlee en Geel. Dat moet de maïsakkers sneller droog krijgen. Het waterpeil zakt intussen tergend traag.

Provinciegouverneur Cathy Berx bracht maandagochtend een bezoek aan het getroffen gebied in de omgeving van de Roerdompstraat en Arkstraat op de grens van Geel en Kasterlee-Lichtaart en sprak er met getroffen landbouwers. Daar zette het water van de Kleine Nete eind vorige week enorme oppervlaktes aan landbouwgrond blank. Door de dijken in allerijl op te hogen met behulp van kranen en zandzakken, kon vermeden worden dat de situatie uit de hand zou lopen. De situatie is sinds vrijdagavond gunstig gekeerd, maar de problemen zijn nog lang niet van de baan.

“Een groot binnengebied tussen de Roerdompstraat en de Kleine Nete staat nog altijd blank”, zegt de Geelse burgemeester Vera Cellis (N-VA). “De betrokken boer zegt dat maïs het één dag lang kan verdragen dat het met de voe-

Brandweercommandanten Eddy Goossens, Luc Faes en Koen Bollen stellen vast dat de Kleine Nete veel trager zakt dan zou moeten.

ten in het water staat, maar intussen zijn we al vier dagen ver. Daarom gaat de brandweer bijkomende pompen plaatsen om het water versneld weg te krijgen.”

Veel trager

Het waterpeil in de Kleine Nete is sinds vrijdagochtend weer beginnen te zakken, maar dat gebeurt niet aan het tempo dat verwacht werd. “Dat gaat echt veel trager dan experts hebben berekend. We zitten nu (maandagochtend, red.) pas op het peil dat de Nete zaterdag al had moeten bereiken. Er

moet ergens iets zijn dat dit proces tegenhoudt, maar we hebben geen idee wat. Het is ook opvallend dat de Nete alleen hier voor problemen heeft gezorgd en bijvoorbeeld niet verder stroomafwaarts”, zeggen de commandanten Luc Faes van brandweerzone Taxandria en Koen Bollen en Eddy Goossens van brandweerzone Kempen. De Kleine Nete vormt niet alleen de grens tussen Kasterlee en Geel, maar ook tussen de twee hulpverleningszones. De gronden rond de Kleine Nete zijn voorlopig nog altijd volledig ver-

zadigd. Een van de landbouwers toonde de gouverneur de landerijen achter zijn stal. Hoewel die er deels weer groen als gras uitzien, gaat het volgens de boer om gevaarlijk gezichtsbedrog. “Het is nog altijd een grote watervlakte waaruit het gras toevallig weer komt piepen”.

Angst voor zaterdag

De omgeving houdt intussen het hart vast om wat komen gaat. “Voor zaterdag voorspellen de weerdiensten buien en mogelijk onweer”, zegt burgemeester Cellis. “Met al die verzadigde gronden zouden grote hoeveelheden water opnieuw voor problemen kunnen zorgen. Maar volgens de deskundigen zou het peil van de Nete tegen die tijd voldoende gezakt moeten zijn om dat aan te kunnen.”

Bij de Ark Van Noë werkten vrijwilligers het afgelopen weekend met vereende krachten om de ondergelopen terreinen weer water-vrij te krijgen. “Tonnen respect, want dankzij hun hulp kan onze Ark Camping weer opstarten”, klinkt het bij de uitbaters.

HANS OTTEN

Figuur 29: Wateroverlast in de media (bron: GvA)

Op 20 juli 2021 bezocht ik samen met de brandweer, de burgemeesters van Geel en Kasterlee en enkele experts het getroffen landbouwgebied en sprak ik met enkele getroffen landbouwers. Het is evident dat we de problemen in samenhang met de globale verdrogingsproblematiek in het gebied moeten aanpakken. Meer info over de wateroverlast in juli 2021: zie [hier](#) en [hier](#).

Een gevolg van de ernstige overstromingen in de Demervallei was een significante daling van de kwaliteit van het Demerwater. De rivier bevatte zo goed als geen zuurstof meer, wat nefast is voor de ecologie in de waterloop en wat leidde tot massale vissterfte. Ook in de provincie Antwerpen waren de gevolgen daarvan waarneembaar (Dijle). De Vlaamse Waterweg en de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) gingen tot het uiterste om de ecologische schade te beperken. Aan de provinciegouverneurs werd gevraagd coördinerend op te treden om de vissterfte maximaal te remediëren, het ruimen te organiseren en de beschikbare middelen zo maximaal en zo optimaal mogelijk in te zetten.

We zorgden – in nauwe samenwerking met VMM en de Vlaamse Waterweg – voor de briefing van de betrokken lokale besturen en de eerstelijnszone (30 juli). In de daaropvolgende week volgden verschillende (digitale) overlegmomenten en terugkoppelingen. Er werd volop ingezet op beluchting van de waterloop in de hoop het zuurstofgehalte te doen stijgen en verdere vissterfte te vermijden. Zowel beluchters van Aquafin, Air Liquide als van ANB werden ingezet. Op enkele cruciale plaatsen werd de brandweer ingezet (zie onderstaande figuur)¹⁴. Op 5 augustus 2021 beëindigde de gouverneur de coördinatie. .

Figuur 30: Beluchting van de Dijle door brandweer Rivierenland (bron: brandweer Rivierenland)

¹⁴ Meer info: <https://www.vmm.be/nieuws/archief/opvolging-vissterfte-demer-en-dijlebekken>.

De hoge waterstanden in het bijzonder op de Kleine Nete hadden ook nog andere gevolgen. Waterrecreatie zoals kanoën en kajaks bleek te onveilig. Op 16 juli vaardigde de gouverneur een politiebepsluit uit dat recreatie op de Kleine Nete verbod. Het verbod werd op 20 juli opgeven nadat de waterstanden voldoende waren gedaald.

KEMPEN

KEMPEN | 13
VRIJDAG 23 JULI 2021

LICHTAART

Stormloop op kajaks Kleine Nete na opheffing van vaarverbod

Het was donderdagochtend meteen weer gezellig druk op de Kleine Nete in de Kempen. Het kajak- en kanoverbod dat vorige vrijdag werd ingevoerd, is weer opgevoelen. "Maar het was net topweer in het hoogseizoen."

"Het was nog heel rustig op het water, we hebben niet veel andere toegen gezien. Wel heel veel takken in het water, dat nog altijd heel hoog staat." Vriendinnen Ellen en Marilien hebben er net een kano-rochje met de kinderen Mila en Leon opflitsen wanneer ze samen met de steiger van de Ark van Noë in Lichtaart (Kasterlee).

Die relatieve rust op de Kleine Nete is van korte duur, want bij het recreatiedomein gaat nadien een constante stroom van pleziervarenders het boorje in. "We zijn vandaag meteen volgeboekt", zegt nachtoeufhoer Nick Smets van de Ark van Noë. "We hebben voldoende kajaks en kano's om hier 150 mensen te water te laten. Het kajakverbod kwam op het slechtst denkbare moment: vanaf het weekend was het prachtig weer, we zitten midden in het toeristseizoen. Het is een kille streep door de rekening als je dan zes dagen lang al je boekingen moet annuleren."

Voor alle duidelijkheid: de drie Kempense kajakverhuurders op de Kleine Nete – naast De Wimpje bij de Ark van Noë ook Kempen Kajak met verhuurplaat in Rietie en De Wintrial met verhuurplaat in Herentals – hebben er alle begrip voor dat de overheden vorige vrijdag het vaarverbod afkondigden.

"Het is niet zo dat de stroming te gevaarlijk was, want dat viel nog goed mee. Het probleem was vooral dat het waterpeil in de Nete zo laag stond dat je niet eens onder de bruggen door kon varen. Dat is gewoon niet veilig. En dan te bedenken dat er in de zomer veel vaker een tijdelijk kajakverbod wordt opgelegd, maar dat is dan omdat

Het water staat nog vrij hoog in de Kleine Nete, maar dat mag de pret niet drukken. foto's: Bert de Geest

het water te laag staat! In de winter hebben we het al meegemaakt dat het waterpeil tot de oeverrand reikt, maar nog nooit in volle zomer", zegt Nick Smets.

Nieuwe steiger
Naast de gedeeltelijke inkomsten uit de saligevallen bevoorrechtare breed de Ark van Noë nog schade. "Het water staat nog altijd zo hoog dat onze Vlaamse aangelegsteiger niet meer aan de kante geraakt. We hebben met pallets en balken een nieuwe steiger moeten bouwen. Je moet weten dat zowat zeven van de tien klanten die in Rietie vertrekken, tot hier varen en nadien op het terras van onze brasserie eten komen drinken. Ook die opbrengsten hebben we tijdens de voorbije toezomerweek moeten missen", zegt Smets.

Bovendien liep vorige week de glampingcamping onder water. "We hebben drie dagen leidend geveikt om die weer droog te krijgen, maar in die drie dagen moesten we ook alle boekingen annuleren. De materiele schade viel nog al mee."

Vader en dochter André en Lieve Van Gorp uit Kasterlee stappen inrusen behendig in hun kano. Ze hebben voldoende kajakervaring om een goede vergelijking te kunnen maken. "Ik ben enkele veldten geleden nog met de leerlingen komen varen", vertelt Lieve. "Vandaag maken we er een familieuitstap van. Maar roen stond het water in de Kleine Nete nog heel laag. Wandlang schiedt het niet veel, of je kan over de rand van de oevers naar het landschap rondom kijken."

André vult met een lachje aan: "De stroming is door die enorme watermassa ook wat sterker dan normaal. Als je nu stroomopwaars richting Kasterlee en Rietie moet peddelen, is het hard werken. Wij varen gelukkig richting Grobbendonk, het mooiste stuk van de Nete. We moeten nu niet eens roeien en kunnen ons gewoon laten meedrijven."

HANS OTTEN
www.kano.be, www.dewater-ral.be, www.kempenkajak.be

Nick Smets
Ark van Noë

"Het kajakverbod kwam op het slechtst denkbare moment: een toezomerweek in het hoogseizoen."

Het water staat nog vrij hoog in de Kleine Nete, maar dat mag de pret niet drukken. foto's: Bert de Geest

De twee vriendinnen Ellen en Marilien gaan varen met de kinderen Mila en Leon. foto: Bert de Geest

André Van Gorp en zijn dochter Lieve vertrekken voor een familietoetjje naar Grobbendonk. foto: Bert de Geest

Figuur 31: Het recreatieverbod in de media (bron: GvA)

3.5.4.3 Rook- en vuurverboden

Ook in 2020 kenden we in de provincie Antwerpen een periode met een sterk verhoogd brandgevaar. Tussen 24 april en 5 mei 2021 stelde de gouverneur middels een politiebepsluit een rook- en vuurverbod in.

3.5.4.4 Bekkenwerking

Als voorzitters van de bekkenstructuren staan gouverneurs op het kruispunt van de verschillende overheden en betrokken beleidsdomeinen. Het is het voorbeeld bij uitstek van een cruciale afstemming tussen een veelheid aan partners met eigen doelstellingen en (soms tegenstrijdige) belangen maar evenzeer met een gemeenschappelijk doel en gedeelde beleidsdoelstellingen. Deze aanpak kan een voorbeeld zijn voor andere beleidsdomeinen waar meer afstemming en coördinatie een meerwaarde kunnen betekenen (mobiliteit, Ruimtelijke ordening ...). Voor een

uitgebreid verslag van de activiteiten in het kader van integraal waterbeleid verwijs ik naar de jaarlijkse wateruitvoeringsprogramma's (WUP) (zie o.a. www.netebekken.be, www.maasbekken.be en www.benedenscheldebekken.be). Hieronder volgt een niet-limitatief overzicht van de in 2021 behandelde dossiers:

Netebekken

In juni 2021 keurde het (online) bekkenbestuur onder mijn voorzitterschap het overwegingsdocument bij de bezwaren in het kader van het Openbaar Onderzoek van het stroomgebiedbeheerplan 2022-2027 goed, en zodoende ook het bekkenspecifieke deel Netebekken. Verder werd ook de stand van zaken van de acties uit het bekkenspecifieke deel Nete (SGBP 2016-2021) besproken als input voor het Wateruitvoeringsprogramma 2020.

Benedenscheldebekken

Het bekkenbestuur keurde in 2021 het overwegingsdocument bij het openbaar onderzoek van het bekkenspecifiek deel Benedenscheldebekken goed. Dit overwegingsdocument bevat de adviezen en bezwaren van het openbaar onderzoek, samen met een voorstel van hoe hiermee wordt omgegaan. De ontwerpplannen zijn terug te vinden [via deze link](#). Zodra de definitieve plannen goedgekeurd zijn worden ze [hier](#) gepubliceerd.

Daarnaast werd het bekkenspecifieke deel van het wateruitvoeringsprogramma Benedenscheldebekken (WUP 2020) goedgekeurd. De waterloopbeheerders lichtten in dit kader de lopende en geplande projecten toe. Verder werd ook de bevraging van de CIW expertenwerkgroep Gebiedsgerichte Werking Water besproken.

Op 5 juni en 18 november 2021 zat ik de werkgroep Benedenvliet voor. Deze werkgroep zoekt samen met de gemeenten, waterbeheerders en andere betrokkenen naar oplossingen voor de wateroverlastproblematiek in het stroomgebied van de Benedenvliet. Een aantal projecten zijn al uitgevoerd, andere zijn nog in volle voorbereiding (*zie figuur met stand van zaken 2021*). Ook de waterkwaliteits- en droogteproblemen in het stroomgebied worden aangepakt. De werkgroep Benedenvliet vormt een belangrijke katalysator voor wat betreft realisaties op het terrein.

Tijdens de werkgroep van 5 juni werden volgende dossiers besproken:

- vuilrooster en pompstation Schelle;
- herinrichting kruispunten A12;
- stand van zaken projecten in Benedenvliet;
- varia, met overstort Kruisbeemd, fietsostrades omgeving Benedenvliet, signaalgebied Benedenvliet-IJsselaar.

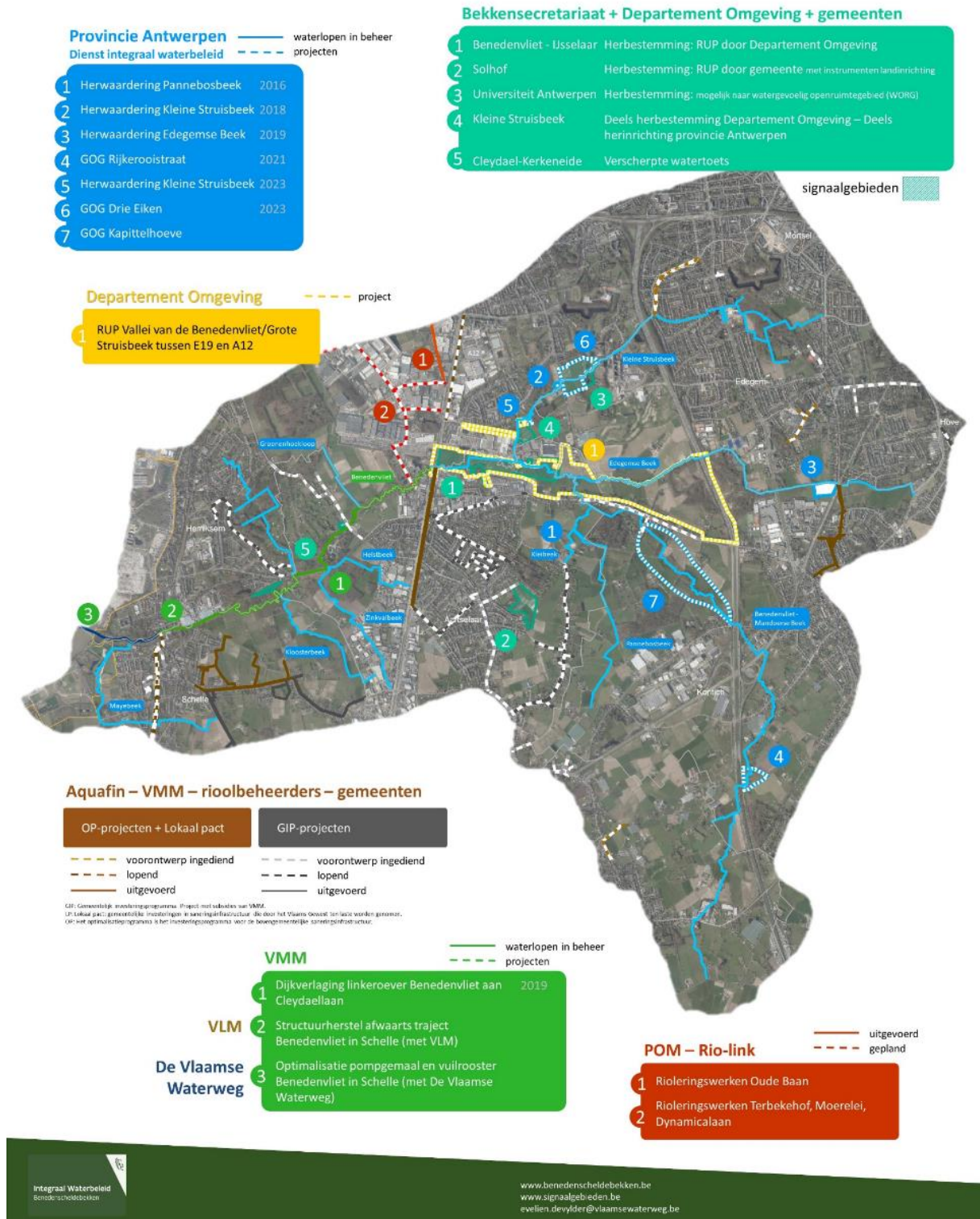
In november stonden volgende punten op de agenda:

- omgekeerd werkende overstorten en impact op collectorenstelsel en RWZI Aartselaar;
- herinrichting A12 + verbindingsweg Edegem-Kontich;
- stand van zaken sub-werkgroep Kruisbeemd;
- varia met stand van zaken zuidelijke fietsring, RUP Benedenvliet, LIP.

WERKGROEP BENEDENVLIET

In de werkgroep Benedenvliet werken de betrokkenen samen aan de waterkwaliteit en waterkwaliteit in het stroomgebied.

Geplande projecten in het stroomgebied van de Benedenvliet

Figuur 32: Stand van zaken Werkgroep Benedenvliet

Maasbekken

De Bestuursgroep Maasbekken Noord werd in juni 2021 op een schriftelijke manier georganiseerd. Op de agenda stond de goedkeuring van het overwegingsdocument bij de bezwaren in het kader van het Openbaar Onderzoek van de stroomgebiedplannen 2022-2027. Verder werd ook de stand van zaken van de acties uit het bekkenspecifieke deel Maas (SGBP 2016-2021) besproken alsook de input voor het Wateruitvoeringsprogramma 2020.

Naar aanleiding van een actie uit de actielijst van het Integraal Waterproject van het Merkske, stelde het bekkensecretariaat, samen met de stad Hoogstraten en VMM in het najaar van 2021 een brief op i.v.m. de afvalwaterproblematiek van de strafinrichting Wortel-Kolonie. Deze brief, gericht aan Staatssecretaris Mathieu Michel en de Regie der Gebouwen, werd mee ondertekend door de gouverneur. Naar aanleiding van deze brief kregen we eindelijk het uitstekende nieuws dat het jaarlijks investeringsprogramma 2022 van de Regie der Gebouwen een bedrag voorziet voor een studie overeen gescheiden rioleringsstelsel voor de gevangenis van Wortel.

3.5.4.5. Klimaatplassen

In eerdere jaarverslagen rapporteerden we al over het project Klimaatplassen dat werd toegevoegd aan het *Actieplan Droogte en Wateroverlast 2019-2021* van de Vlaamse Regering. Het doel: een onderzoek naar de beschikbaarheid en gebruiksmogelijkheden van water in de zandontginningsplassen in de Kempen.

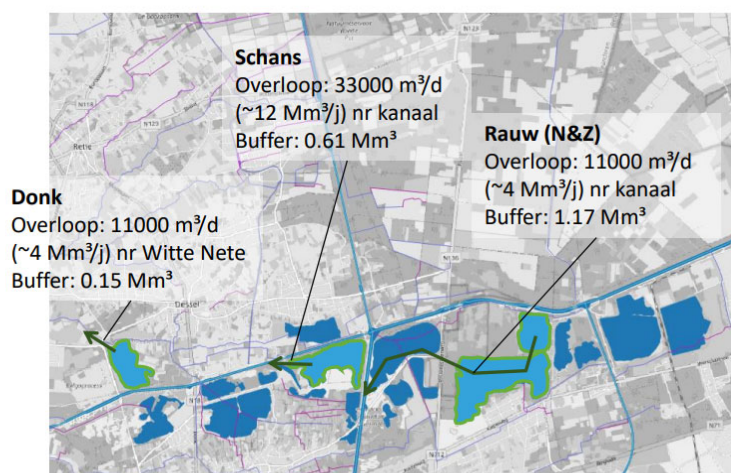
Het project werd ingekanteld in het project “*Vlaanderen WaterProof*” (een initiatief van minister Zuhal Demir en VITO in kader van de Blue Deal, zie vlaanderenwaterproof.be). In 2021 werden volgende stappen gezet:

- ondertekening samenwerkingsovereenkomst met de betrokken actoren: gouverneur, Sibelco, Vito, Voka, VWW, VMM, ANB (20/04/2021)
- start haalbaarheidsstudie
 - o stuurgroep (25/05/2021, 14/09/2021, 07/12/2021)
 - o klankbordgroep (23/09/2021)

VORDERING HAALBAARHEIDSSTUDIE

- ‘Wateraanbod’ vanuit KlimaatPlassen

4/07/2022
©VITO – Not for distribution

5

Figuur 33: Klimaatplassen

3.5.5. Diverse

Niet alle dossiers zijn onder te brengen onder de voorgaande thematieken. Hieronder volgt een overzicht van andere maar daarom niet minder boeiende en relevante dossiers waaraan we in 2021 onze bijdrage en steun verleenden.

Dossier	PFOS / PFAS
Initiatief	Vlaamse overheid
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> - PFAS-intendant - Vlaamse overheid - Gemeentebesturen - Provinciebestuur - Agentschap Zorg en Gezondheid (AZG)
Actie	Als gouverneur had ik geen formele coördinatieopdracht in het PFOS/PFAS dossier. De gouverneurs werden initieel wel betrokken bij de informatie- en overlegvergaderingen die het Agentschap Zorg & Gezondheid organiseerde voor alle lokale besturen. Vervolgens kregen de gouverneurs de opdracht om, in overleg met de Hulpverleningszones op hun grondgebied, een overzicht te maken van de plaatsen waar sprake kan zijn van een verhoogd risico op PFOS/PFAS vervuiling. Meer in het concreet droegen we bij tot een zo globaal mogelijk overzicht van alle bedrijfsbranden en incidenten die allicht zijn bestreden met PFOS-houdend schuim, van oefeningen, oefensites en locaties van oude kazernes. Met het oog op de ondersteuning van de Vlaamse PFAS-intendant, Karl Vrancken, maakte ik 1 VTE vrij op het kabinet (Stephanie Van Loock). Dit had bovendien als voordeel dat we permanent op de hoogte waren van de stand van zaken van het onderzoek en ook antwoorden konden bieden op de vele vragen van de gemeenten.
Resultaat	Dossier is lopende

Dossier	Woonwagengewoners, doortrekkersterreinen en pleisterplaatsen
Initiatief	Voormalig Vlaams minister-president Geert Bourgeois
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> - Gemeentebesturen - Provinciebestuur - Agentschap Integratie en Inburgering
Probleem	In opdracht van voormalig minister-president Geert Bourgeois vervult de gouverneur een coördinerende rol (inventarisatie, bemiddeling en doorverwijzing met weliswaar beperkte slagkracht) in de aanpak van doortrekkers. Via diverse kanalen sensibiliseren we burgemeesters en gemeentebesturen. Coördineren en verwijzen is immers pas mogelijk als gemeentebesturen rondtrekkenden op hun grondgebied toelaten, de problematiek erkennen, er niet bewust de ogen voor sluiten en al zeker niet doorschuiven naar een aanpalende gemeente. Het uiteindelijke doel is om voldoende pleisterplaatsen en doortrekkersterreinen op het grondgebied van de provincie Antwerpen te voorzien in geval doortrekkers er neerstrijken. Een evenwichtige spreiding door onderlinge solidariteit is waar we uiteindelijk naartoe willen. Bij specifieke problemen en in geval van meningsverschillen of twistpunten tussen gemeenten, neemt de gouverneur een bemiddelende taak op.
Actie	De gouverneur ontving in 2021 geen enkele vraag tot bemiddeling voor een

	pleisterplaats.
Resultaat	Dossier loopt permanent

<i>Dossier</i>	Ontharding Essen
<i>Initiatief</i>	gemeente
<i>Actoren</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Gemeente Essen - Dept. Omgeving, Vlaamse overheid - Provinciebestuur - Agentschap Wegen en Verkeer - Vlaamse Landmaatschappij
<i>Probleem</i>	<p>Het gemeentebestuur wil werken aan ontharding door een overbodige rijstrook en een aanzienlijke verharding op een voormalige douanekantoor / grenspost op te breken. Dit gaat niet op eigen kracht dus het gemeentebestuur zoekt samenwerking met andere partners om dit project te realiseren.</p> <p><u>Figuur 34</u>: de te ontharden grenssite in Essen</p>
<i>Actie</i>	Diverse bilaterale contacten. Het is nu wachten op het finaliseren van de gebiedsvisie (gemeente ism Roosendaal) om verdere afspraken te maken.
<i>Resultaat</i>	Dit dossier is lopende.

<i>Dossier</i>	Umicore Hoboken
<i>Initiatief</i>	gouverneur
<i>Actoren</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Umicore - Dienst Noodplanning gouverneur - Dienst Noodplanning Stad Antwerpen - Brandweer Zone Antwerpen

<i>Probleem</i>	<p>Umicore Hoboken is een hogedrempel Sevesobedrijf dat zware metalen verwerkt. De vestiging bevindt zich midden in een woonwijk waar veel gezinnen met kinderen wonen. Verschillende incidenten tijdens de voorbije jaren leidden tot conflicten met en onbegrip bij de buurtbewoners. In de periode september 2018 en juli 2020 (dus in minder dan 2 jaar tijd) brak er op de terreinen van Umicore in Hoboken maar liefst 6 keer een brand uit.</p> <p>Omdat de werkzaamheden bij Umicore gevaarlijk kunnen zijn én omdat het bedrijf midden in een woonwijk is gevestigd, moet de lat extra hoog liggen voor wat betreft veiligheid en milieuzorg. Indien er zich toch een incident voordoet, moet het bedrijf hier op een correcte manier mee omgaan. Dit omvat een state-of-the art noodplan, transparantie naar de overheid en duidelijke en snelle communicatie naar de buurtbewoners. Op al deze vlakken presteerde Umicore Hoboken in het verleden onvoldoende.</p>
<i>Actie</i>	<p>Naar aanleiding van de grote brand in maart 2020, nam de gouverneur het initiatief om de directie van Umicore uit te nodigen voor een gesprek. Doel van deze vergadering was om meer uitleg te krijgen over wat er fout ging maar vooral om na te gaan hoe het in de toekomst beter kan. Tijdens dit overlegmoment in juli 2020 kwamen o.a. volgende vragen aan bod:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe komt het dat er telkens brand kon ontstaan? Welke preventieve maatregelen werden ondertussen (niet) genomen door het bedrijf om incidenten te voorkomen? Is er een probleem in de veiligheidscultuur? - Welke maatregelen werden genomen om toekomstige incidenten beter aan te pakken? - Welke andere maatregelen plannen zij nog te nemen om incidenten te voorkomen / beter te reageren bij toekomstige incidenten? Op welke termijn? <p>Sinds de eerste vergadering in juli 2020 werden er reeds elf opvolgmomenten georganiseerd door de dienst Noodplanning gouverneur Antwerpen. Aan deze werkgroep m.b.t. veiligheid en noodplanning nemen volgende organisaties deel:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Umicore - Dienst noodplanning gouverneur Antwerpen - Dienst noodplanning stad Antwerpen - Brandweer Zone Antwerpen <p>Tijdens deze overlegmomenten geeft Umicore toelichting bij de stappen die er genomen zijn, waarop de andere actoren feedback geven en bijsturen indien nodig.</p> <p>Daarnaast heeft de gouverneur ook zelf een stand van zaken overlopen met de bedrijfsleiding en neemt de dienst Noodplanning gouverneur Antwerpen deel aan het coördinatieoverleg dat de Stad Antwerpen organiseert om het dossier op te volgen. Tijdens dit coördinatieoverleg zijn naast de klassieke actoren bijvoorbeeld ook het Agentschap Zorg en Gezondheid, het kabinet van minister Demir en de VMM vertegenwoordigd.</p>
<i>Resultaat</i>	<p>Umicore blijft initiatieven nemen om de veiligheid op en rond de site te verbeteren.</p> <p>Het bedrijf blijft ook sterk inzetten op de verbetering van de interne veiligheidscultuur. Zo werden er verschillende medewerkers aangeworven om het veiligheidsbeleid mee uit te dragen en te implementeren. Zo werd er een crisismanager Fire Prevention & Protection aangesteld, en werd ook de bedrijfsbrandweer uitgebreid met extra personeel. Ook wordt er professionele opvolging georganiseerd voor de brandweermannen (fysieke proeven, ondersteuningstraject,...). Tevens worden bijkomende opleidingen georganiseerd</p>

	<p>voor wie binnen het bedrijf een veiligheidsfunctie uitvoert.</p> <p>Alle afdelingen worden doorgelicht door een expert brandanalyse, die een rapport opmaakt met aanbevelingen om de (brand)veiligheid te verbeteren. Verder worden er ook opleidingen georganiseerd voor het interne crisisteam zodat ook zij zich kunnen verbeteren.</p> <p>Umicore Hoboken maakt dus volop werk van een betere veiligheidscultuur. In tussentijd blijven de opvolgvergaderingen plaatsvinden.</p>
--	---

Dossier	Synagoge Heide (Kalmthout)
Initiatief	Voormalig Vlaams minister-president Geert Bourgeois
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> - vzw Synagoge Heide (vzw) (met vertegenwoordiging Shomre Hadas) - Israëlitische Orthodoxe Gemeente Machsike Hadas van Antwerpen - Gemeente Kalmthout - vzw Kempens Landschap Beheerder Koen Maenhout
Probleem	In mei 2012 werd door minister Geert Bourgeois, bevoegd voor het beleidsdomein Onroerend Erfgoed, de vraag gesteld om te bemiddelen in het dossier van de synagoge in Kalmthout-Heide. Dit gebouw, beschermd als monument sinds 2007, verkeert in zeer slechte staat. Een grondige renovatie is noodzakelijk. Maar omwille van de zeer complexe eigenaarssituatie is een samenstelling en indiening van een restauratiedossier niet eenvoudig. Op dit ogenblik zijn er minstens 68 eigenaars, waarvan een groot deel in het buitenland verblijft.
Actie	<p>In december 2020 verlengde de Voorzitter van de Rechtbank het mandaat van beheerder Koen Maenhout opnieuw met een jaar (2021). De beheerder werd ook gemachtigd om een overeenkomst met vzw Kempens Landschap te tekenen. Daarbij zal de beheerder optreden als vertegenwoordiger van alle eigenaars.</p> <p>Gelet op hun specifieke expertise en kennis, werd vzw Kempens Landschap op vraag van de gemeente Kalmthout betrokken bij het dossier van de Synagoge in Heide. Doel is om tot restauratie, oprichting en ontsluiting van de synagoge over te gaan en de aanwezige erfgoedwaarden van de synagoge op lange termijn te bewaren. Kempens Landschap kan als erfgoedvereniging hierin op vele vlakken een meerwaarde betekenen, onder andere via de aanvullende premie van 10 % die vanuit het Agentschap Onroerend Erfgoed kan worden bekomen voor het bekostigen van de nodige werken.</p> <p>In het voorjaar van 2021 wordt deze overeenkomst –tussen gemeente Kalmthout en vzw Kempens Landschap - opgemaakt en voorgelegd aan alle partners Gouverneur Cathy Berx organiseert een overleg met alle partijen (28/04/21) om de overeenkomst te bespreken en goed te keuren. Beknopte inhoud overeenkomst en afspraken:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De gemeente Kalmthout engageert zich om financieel bij te dragen met een bedrag van 100.000 € waarmee de opmaak van het restauratiedossier bekostigd wordt. Dit bedrag moet beschouwd worden als een pre-financiering. - De beheerder verklaart garant te staan voor de eigen inbreng van de werkzaamheden (inclusief erelonen) die via Kempens Landschap worden uitgevoerd. Het volledige benodigde budget voor de werkzaamheden wordt

vastgelegd in de begroting en voorafgaan aan de werkzaamheden aan Kempens Landschap overgemaakt.

- Kempens Landschap verbindt zich ertoe dat alle werkzaamheden aan de synagoge met de daaraan gekoppelde financiering enkel kunnen uitgevoerd worden, na voorafgaande schriftelijke goedkeuring van de beheerder en de gemeente Kalmthout en binnen de vastgestelde budgetten; de huidige raming voor de restauratie wordt ingeschat op 950.000 € incl. BTW. Dit budget is benaderend en omvat alle uit te voeren werken en erelonen.

Tijdens dat overleg werd ook de nieuwe premiereregeling voor erfgoedpremies toegelicht door architectenbureau Erfgoed en Visie. De bijzondere erfgoedpremie werd afgeschaft, nieuw is de erfgoedpremie Open Erfgoed. Er wordt gewacht op verdere verduidelijking door bevoegd minister Diependaele over de werking en toepassing van de nieuwe regeling.

De beheersovereenkomst werd op 1 juni 2021 ondertekend door de beheerder Koen Maenhout (namens de eigenaars), door de gemeente Kalmthout en vzw Kempens Landschap

Op 28 juni komen de partners opnieuw bijeen om de financiering 'eigen inbreng' te bespreken. Vooralsnog wordt de restauratie van de synagoge geschat op anderhalf miljoen euro inclusief het plaatsen van een lift (toegankelijkheid) en de volledige afwerking van de binnenruimte. De financiering van het ereloon van de architecten zal door de gemeente Kalmthout gebeuren.

Ook het restauratiedossier werd voorbereid. Bij de subsidiëringsaanvraag moet de totale projectfinanciering gekend zijn. Er moet dus naast de subsidie door de Vlaamse overheid nog bijkomende financiering worden gezocht.

In september 2021 werd er daarom een brochure gelanceerd door de gemeente Kalmthout, in samenwerking met vzw Kempens Landschap, met daarin een korte historiek alsook de toekomstige uitdagingen op vlak van restauratie en financiering, met de oproep voor ondersteuning.

Op 29 oktober 2021 werd het kandidaatsdossier voor de Synagoge overgemaakt aan het Agentschap Onroerend Erfgoed en dit binnen de thema-oproep "kerken. Na de ontvankelijkheidsverklaring zal het dossier aan een jury worden voorgelegd binnen de themaoproep 'Open Kerken'. Deze jury zal oordelen of het dossier in aanmerking zal komen voor een premie binnen deze themaoproep. Die beslissing wordt in het voorjaar van 2022 verwacht.

100 JAAR OUD GEBOUW STAAT AL JAREN TE VERKOMMEREN

Redding nabij voor vervallen synagoge

KALMTHOUT

De redding van de synagoge in Kalmthout lijkt eindelijk realiteit te worden. De bijna 100 jaar oude synagoge staat al jaren te verkommeren. Er is nu een beheersovereenkomst opgesteld waardoor het Agentschap Onroerend Erfgoed de totale restauratie moet coördineren. Een eerste voorzichtige raming wijst op 950.000 euro.

TOON VERHEIJEN

De synagoge in Heide is de enige platte-landsynagoge die België rijk is. Het gebouw werd in 1928 opgetrokken en een jaar later in gebruik genomen. De synagoge kwam er omdat Heide in die jaren ontdekt werd door de joodse gemeenschap die volop actief was/is in de Antwerpse diamantindustrie. Tot 1942 waren er zelfs 700 Joden ingeschreven in Kalmthout. Na de oorlogsjaren was dat veel minder, maar toch werd het gebouw nog tot midden jaren '90 gebruikt voor de erediensten. In 2007 werd het beschermd als monument.

Eigenaars

Het is de complexe eigenaarsituatie van het gebouw die al de voorbije jaren voor heel wat vertragingen heeft gezorgd. In totaal zijn er immers 60 eigenaars die letterlijk verspreid over de hele wereld zitten. De Vlaamse regering besliste om in 2012 gouverneur Cathy Berx het restauratieproject te laten leiden. Dat gebeurde enerzijds in overleg met de gemeente en de vzw Synagoge Heide en de Israëlische Orthodoxe Gemeente Machsike Hadas van Antwerpen. Later kwam ook nog de Israëlische Orthodoxe Gemeente Shomre Hadas mee aan tafel. Een eerste stap in de goede richting kwam er toen de rechtbank in 2017 een voorlopig bewindvoerder aanstelde. Vo-

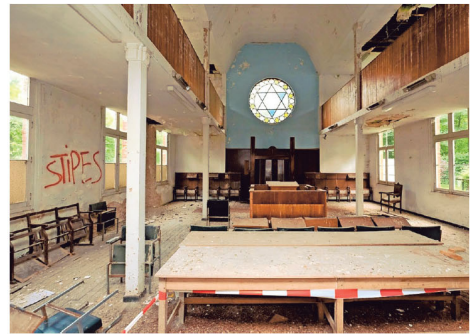
rig jaar werd er nog een beheersplan opgesteld. Nu volgt opnieuw een belangrijke stap door Stichting Kempens Landschap bij het dossier te betrekken. «Op deze manier kunnen wie via het Agentschap Onroerend Erfgoed een premie van 10 procent krijgen voor de restauratie», zegt Jan De Haes, voorzitter van Kempens Landschap. «Kempens Landschap gaat het dossier nu coördineren in samenwerking met de beheerder en de gemeente.»

Doorbraak

Burgemeester Lukas Jacobs (CD&V) is alvast tevreden dat er een doorbraak lijkt te komen. De gemeente voorziet ook al 100.000 euro om het restauratiedossier op te starten. «De restauratie van deze bijzondere synagoge komt eindelijk weer een stapje dichterbij. Er zijn echter wel nog enkele stappen te zetten. Nu het studie bureau is aangesteld, kunnen we overgaan tot de opmaak van het restauratiedossier en vervolgens medingen voor het bekomen van een restauratiepremie. In de geresatureerde synagoge zal op termijn ruimte voor zowel socioculturele als religieuze activiteiten. Alle activiteiten moeten beantwoorden aan of raakvlakken hebben met het doel van het gebouw.»

Een beeld van de synagoge uit 2014. Foto Laenen

Een beeld van de binnenkant uit 2017. Foto Laenen

Figuur 35: de synagoge in de pers (bron: Het Laatste Nieuws)

Resultaat	Dit dossier is lopende.
------------------	-------------------------

Dossier	Militair domein Groot Schietveld – afrastering
Initiatief	Burgemeesters Brecht en Wuustwezel
Actoren	(diensten van) de gouverneur, defensie, burgemeesters Brecht en Wuustwezel, ANB
Probleem	De volledige afrastering van het militaire domein Groot Schietveld, ingegeven door veiligheidsoverwegingen, roept vragen op m.b.t. de decennialange gedoogde, beperkte toegang voor joggers en wandelaars en m.b.t. de mogelijks negatieve effecten inzake de versnippering van natuurgebieden in Vlaanderen.
Actie	Overleg met defensie, burgemeesters Brecht en Wuustwezel en ANB (31/5)
Resultaat	<ul style="list-style-type: none"> - Defensie heeft een veiligheidsanalyse laten uitvoeren door DOVO. - Defensie bekijkt de mogelijkheid van een aparte afrastering van één van de transversalen op het militaire domein, rekening houdend met de veiligheidsvereisten en een billijke verdeling van de kosten.

3.6. Jacht

In juli 2014 besliste de Vlaamse Regering om de administratieve afhandeling van de jachtverloven en de jachtplannen van het Agentschap voor Binnenlands Bestuur over te hevelen naar de Vlaamse Dienst van de gouverneur. Hieronder vindt u een gedetailleerde verslaggeving van de werkzaamheden in 2021. De werkzaamheden van de dienst jacht zijn op hoofdlijnen onder te brengen in volgende categorieën:

- jachtverloven;
- jachtplannen;
 - o goedkeuring;
 - o uitkleuringen;
- bemiddeling in jachtconflicten.

Jachtverloven

Ook in thuiswerkmodus (COVID-19) verwerkte de Dienst Jacht in 2021 alle aanvragen tijdig en correct. Hieronder vindt u een overzicht van de behandelde **aanvragen jachtverlof** (laatste 5 jaar) in de provincie Antwerpen.

<u>Jaar (01/01 tem 31/12)</u> <u>Jachtseizoen (01/07 tem 30/06)</u>	Jaar 2021	Jaar 2020	Jaar 2019	Jaar 2018	Jaar 2017
Jachtverloven – alle dagen	2662 Waarvan 26 in jachtseizoen 2020-2021	2586 Waarvan 11 in jachtseizoen 2019-2020	2705 Waarvan 28 in jachtseizoen 2018-2019	2729 Waarvan 11 in jachtseizoen 2017-2018	2724 Waarvan 16 in jachtseizoen 2016-2017
Jachtverloven - zondag	41 Waarvan 2 in jachtseizoen 2020-2021	35 Waarvan 5 in jachtseizoen 2019-2020	40 Waarvan 0 in jachtseizoen 2018-2019	33 Waarvan 3 in jachtseizoen 2017-2018	30 Waarvan 5 in jachtseizoen 2016-2017
Jachtverloven - geweigerd	17 Waarvan 3 in jachtseizoen 2020-2021	17 Waarvan 0 in jachtseizoen 2019-2020	30 Waarvan 8 in jachtseizoen 2018-2019	33 Waarvan 3 in jachtseizoen 2017-2018	16 Waarvan 1 in jachtseizoen 2016-2017
Jachtverloven - ingetrokken	3 Waarvan 0 in jachtseizoen 2020-2021	8 Waarvan 0 in jachtseizoen 2019-2020	2 Waarvan 0 in jachtseizoen 2018-2019	0	10
Jachtvergunningen	70 Waarvan 7 in jachtseizoen 2020-2021	43 Waarvan 11 in jachtseizoen 2019-2020	104 Waarvan 5 in jachtseizoen 2018-2019	129 Waarvan 17 in jachtseizoen 2017-2018	103 Waarvan 16 in jachtseizoen 2016-2017

Tabel 4: Overzicht jachtverloven

Zoals blijkt uit bovenstaande tabel werden er in 2021 3 jachtverloven ingetrokken. De reden voor intrekking is in sommige gevallen een vaststelling van drieste jachtinbreuken die helaas anno

2021 nog steeds voorkomen. Een betreurenswaardig voorbeeld vindt u in onderstaand krantenartikel.

BALEN

Natuurinspectie betrapt jagers met zeven illegaal geschoten houtsnippen

De natuurinspectie van het Agentschap Natuur en Bos heeft afgelopen weekend in Balen drie jagers betrapt met zeven illegaal geschoten houtsnippen. Bij huiszoekingen werd verboden wapentuig gevonden. "Al dertig jaar heeft de houtsnip een beschermde status", weet Jeroen Denaeghel, woordvoerder van het ANB.

De jagers werden afgelopen zaterdag betrapt in Balen. Waar precies, kan het Agentschap Natuur en Bos (ANB) in belang van het onderzoek niet bekendmaken.

"De natuurinspectie betrapt de drie jagers met zeven vers geschoten houtsnippen", vertelt ANB-woordvoerder Jeroen Denaeghel. "Al dertig jaar heeft de houtsnip een beschermde status en mag er niet meer op deze vogelsoort worden gejaagd. De houtsnip is een vrij schuwe vogel die zich verschuilt in het struikgewas. Wie er eentje in de natuur tegenkomt, heeft dus veel geluk."

"Vroeger werd er veel op de vogel gejaagd. Doordat de houtsnip in een zigzagpatroon vliegt, werd het zelfs als een uitdaging gezien om de vogel te raken", weet De-

Sinds 1991 is het jagen op de houtsnip verboden. FOTO RR

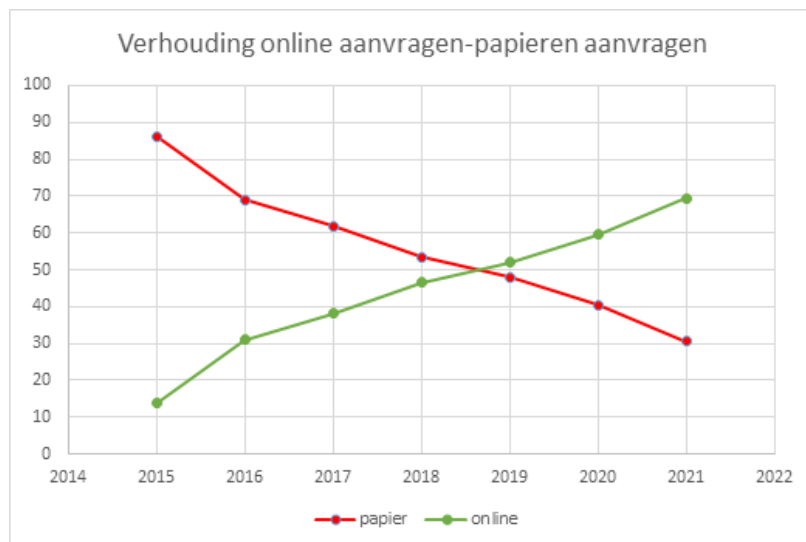
naeghel. "Zo werden de 'schildevoren' van de houtsnip als trofee op de jagershoed gestoken. Sinds 1991 is de houtsnip een beschermde vogelsoort in Vlaanderen. Niet alleen het doden, maar ook iedere vorm van handel en consumptie van de houtsnip is uitdrukkelijk verboden."

Op de betrapting volgden huiszoekingen bij de jagers. Daar werden niet alleen enkele verboden wapens in beslag genomen, maar

ook gif en illegale jachtuigen. De natuurinspectie stelde een proces-verbaal op dat werd overgemaakt aan de Procureur des Konings. "Of het tot een rechtszaak of een administratieve afhandeling komt, ligt in handen van de Procureur des Konings. Bij een veroordeling mogen de jagers zich aan een fikse boete verwachten", zegt Denaeghel. (mto) https://www.gva.be/cnt/dmf20211214_94728084

Figuur 36: Drieste jachtinbreuken in de pers (bron: GvA).

Dienst jacht zet volop in op de verdere digitalisatie van de jachtadministratie. Jagers worden gesensibiliseerd om aanvragen voor een jachtverlof digitaal te doen. De grafiek rechts toont aan dat deze aanpak werkt.

Grafiek 1: evolutie verhouding digitale versus analoge aanvragen jachtverlof.

Jachtplannen

De verwerking van de jachtplannen gebeurt rechtstreeks in het geoloket en dit in eigen beheer. De jachtplannen moeten worden ingediend vóór 1 april waarna de dienst de plannen controleert op mogelijke overlappingsen. Deze controles blijken nodig. Zo stelde de dienst de volgende overlappingsen vast voor de jachtplannen 2021-2022:

- 21 overlappings met onafhankelijk jachtplan Agentschap Natuur en Bos en verschillende Wildbeheereenheden;
 - o 197 percelen – 213,71 ha
- 6 overlappings met een onafhankelijke jachtplan en een Wildbeheereenheid;
 - o 61 percelen – 47,27 ha
- 1 overlapping met 2 onafhankelijke jachtplannen.
 - o 17 percelen – 19 ha

83 jachtplannen werden op 18/06/2020 door de arrondissementscommissaris goedgekeurd en op 23/06/2020 verstuurd naar de indieners. 2 jachtplannen werden op 7 juli 2021 goedgekeurd en bezorgd aan de indieners. De goedgekeurde jachtplannen werden op 26 november 2021 gepubliceerd op www.geopunt.be, de website die iedere burger kan raadplegen.

Indiening jachtplannen	Totaal aantal jachtplannen	Ongewijzigd jachtplan	Gewijzigd jachtplan	Geschrapd jachtplan	Nieuw jachtplan
Onafh. jager	48	33	6	5	4
WBE	42	18	24	0	0
	90	51	30	5	4

Tabel 5: Overzicht jachtplannen

De Dienst Jacht behandelt ook de aanvragen tot uitkleuring van een eigendom uit een jachtplan. Nieuw in 2021 is de digitale aanvraag in het e-loket hiervoor. In de onderstaande tabel de registratie van deze aanvragen (stavaza 14 januari 2022).

Jaar	Aantal aanvragen	Aantal percelen verwijderd	Aantal percelen verwijderd Opp. (ha)	Aantal percelen opnieuw toegevoegd	Aantal percelen opnieuw toegevoegd Opp. (ha)	Aantal percelen dat niet meer was ingekleurd maar wel op de aanvraag werd genoteerd	Opp. (ha)
2015	22 (waarvan 1 onvolledig)	127	77,67	0	0	0	0
2016	2	7	9,57	0	0	0	0
2017	500 (waarvan 71 onvolledig)	1345	516,98	9	6,76	117	42,22
2018	372 (waarvan 28 onvolledig)	918	481,42	2	1,72	674	254,35
2019	356 (waarvan 44 onvolledig)	1146	522,75	33	15,43	411	154,75
2020	285 (waarvan 35 onvolledig)	1390	1496,25	3	2,48	275	199,82
2021	217 (waarvan 31 onvolledig)	623	302,48	16	7,11	27	5,17
TOT	1754 (waarvan 210 onvolledig)	5556	3407,12	63	33,5	1504	656,31

Tabel 6: Overzicht (aanvragen) uitkleuringen

3.7 Regiovorming

Het Vlaams Regeerakkoord 2019 – 2024 stelt dat:

We zetten in op regiovorming. Deze regiovorming moet van onderuit worden opgebouwd en gedragen door de lokale besturen. De burgemeesters van de betrokken lokale besturen vormen de spil van deze regiovorming. Om tot een grotere coherentie te komen en deze regiovorming te stimuleren, zal de Vlaamse Regering, verder bouwend op de reeds uitgevoerde regioscreening, vaste regio's afbakenen waarbinnen alle vormen van intergemeentelijke samenwerking, zowel de bestaande als nieuwe, moeten plaatsvinden (behoudens zij die op een hogere schaal georganiseerd zijn). Dit moet de huidige verrommeling tegengaan en leiden tot minder mandaten. We werken bestaande drempels weg die verhinderen dat samenwerkingsverbanden fuseren. De Vlaamse overheid zal de eigen regionale afbakeningen afstemmen op deze regio's. Er wordt een kader uitgewerkt dat bijkomende instrumenten bevat om de regiovorming te ondersteunen (bv. rond herverdelingsproblematieken tussen de betrokken lokale besturen).

Om invulling te geven aan dit voornemen, keurde de Vlaamse Regering op 9 oktober 2020 een nota goed met de nadere visie op en het kader voor de verdere aanpak van de regiovorming. In het jaarverslag 2020 informeerden we al over hoe ik – op vraag van de Vlaamse Regering – onder andere de gemeentebesturen betrok in een adviestraject.

Begin 2021 werd het advies gefinaliseerd en overgemaakt aan de bevoegde minister. Voor meer info: [klik hier](#).

3.8 Machtiging gebruik explosieven

De gouverneur is bevoegd voor het geven van een (tijdelijke) machtiging voor het houden en het gebruik van springstoffen. In het verleden ontbrak (structureel) overleg met relevante actoren (hulpdiensten, beheerders van naburige infrastructuren, ...) wat kan leiden tot:

- gemiste kansen om relevante randvoorwaarden op te nemen in de machtiging van de gouverneur;
- een gebrek aan draagvlak voor de machtiging en/of ongenoegen over het gebrek aan betrokkenheid.

Omwille van die redenen werkten we een eigen werkwijze uit waarbij we streven naar maximale afstemming en draagvlak en waar nodig randvoorwaarden voor de uitvoering.

De ervaring die we de voorbije jaren opbouwden, leert immers dat minstens het opleggen van randvoorwaarden een noodzaak is. Randvoorwaarden kunnen zijn:

- afstemmend overleg met hulpdiensten;
- communicatie (op voorhand, onmiddellijk na de explosie, ...);
- afstemming met nabije infrastructuren (Infrabel, ...) en gevoelige locaties (RVT, ...);
- timing explosie;
- ...

Deze aanpak moet de verschillende betrokken overheden toelaten om de impact van de werkzaamheden te beoordelen en de nodige voorzorgsmaatregelen binnen hun bevoegdheden te nemen.

Dossiers behandeld in 2021:

- MLSPR-2020-0010: nv Fluxys Belgium - 2990 Wuustwezel, Vorssingersweg 1 - ondergrondse aardgasopslagplaats: dichten 2 putten met springstoffen.

4. Openingsrede 2021

Ieder jaar spreek ik de provincieraadsleden toe na afloop van de begrotingsbesprekingen. Meer info over de openingsredes vindt u [hier](#). De ambitie van mijn openingsrede is om telkens in te spelen op concrete, actuele en maatschappelijk relevante uitdagingen en opportuniteiten. Evenzeer tracht ik ook steeds ook de veelal Vlaamse beleidsdoelstellingen verder te vertalen naar concrete maatregelen die haalbaar en realiseerbaar zijn..

Openingsrede 2021: Machtig vuur: over de kracht van vuur en de beheersing ervan in sterk verander(en)de tijden

Inleiding openingsrede “Op 4 december vieren de hulpdiensten in principe, en heel in het bijzonder de Brandweer, Heilige Barbara: beschermster tegen brand en bliksem. Aan de vooravond van haar naamdag schenk ik u een nieuwe openingsrede. Dit jaar staat vuur centraal: ‘Machtig vuur: over de kracht van vuur en de beheersing ervan in sterk verander(en)de tijden’. Daarmee gaan we voort op de vier elementen, na Lucht (2019) en Bodem (2020).

Vuur geeft en neemt. Vuur boeit, inspireert, verwoest en discrimineert, al vele eeuwen lang. Sinds de mens er als eerste en enige op aarde erin slaagde vuur te creëren en te beheersen, fascineert de dualiteit die zo eigen is aan vuur. Vuur is bron van energie. Vuur –en wat is de zon anders dan vuur en bron van schier eindeloze energie- geeft hitte, kracht en energie om ons te verwarmen, ons in beweging te krijgen en te houden, om processen en machines aan te drijven, om huishoudtoestellen en lampen te doen branden. Kortom, zonder vuur geen vooruitgang. Maar vuur kan ook zo genadeloos, verwoestend en vernietigend zijn.

Met deze rede wilde ik vooral inzoomen op de betekenis, impact, risico's en gevaren, de innovatieve kracht, het beheer én de beheersing van vuur in en voor provincie Antwerpen. Net als vorig jaar biedt deze rede een forum aan diverse stemmen die reflecteren over, of elke dag in de weer zijn met vuur in al zijn diversiteit: als bron van kracht, als te bestrijden incident of ramp. Ik dank hen allen meest hartelijk voor hun bijdrage aan de teksten en de toelichting in de provincieraad.”

Verschillende co-auteurs leverden een waardevolle bijdrage aan de publicatie van de openingsrede:

- Professor Anne Bergmans, verbonden aan het Instituut voor Milieu en Duurzame Ontwikkeling (IMDO) en van de master Veiligheidswetenschappen aan de Universiteit Antwerpen;
- de zonecommandanten van de 5 hulpverleningszones van provincie Antwerpen;
- Ralf Bruyninckx, CEO FPC Risk;
- Maya Gijsselaer, projectleider cartografie FDG dienst Noodplanning;
- Niels Vanlaer, Business Continuity Manager van Havenbedrijf Antwerpen;
- Professor Dr. Hugo Marynissen, verbonden aan Universiteit Antwerpen en Antwerp Management School;
- Steven Van den Oord, verbonden aan Universiteit Antwerpen, Antwerp Management School en Avans University of Applied Sciences.

Tijdens de voorstelling van de openingsrede voor de provincieraad namen zowel ikzelf als verschillende interessante sprekers het woord:

- Professor Ignaas Devisch, filosoof en auteur van het boek Vuur. Een vergeten hoofdstuk;
- Professor Geert De Blust, ecooloog en landschapsecoloog, verbonden aan Universiteit Antwerpen;
- Niels Vanlaer, Business Continuity Manager van Havenbedrijf Antwerpen;
- Panelgesprek met de vertegenwoordigers van de 5 hulpverleningszones van provincie Antwerpen;
- Maya Gijsselaer, projectleider cartografie FDG dienst Noodplanning.

Net zoals andere jaren stelde ik enkele aanbevelingen en doelstellingen op om de komende jaren mee aan de slag te gaan:

1. We ondersteunen en versterken samen met lokale besturen sensibiliseringscampagnes, bijvoorbeeld om woningeigenaars, huurders resp. buurtbewoners van natuurgebieden te wijzen op brandgevaar en de impact ervan op aanpalende gevoelige infrastructuur resp. natuurgebied.
2. Vergunningsaanvragen voor nieuwe gebouwen en eventuele ontwikkelingsinitiatieven in het bijzonder in de buurt van gevoelige infrastructuur en/of natuurgebieden worden onderworpen aan een verscherpt brandweeraadvies.
3. Tegen ten laatste 2025 zijn alle appartementsgebouwen en sociale woningen waar de brandveiligheid het gewenste niveau (nog) niet of onvoldoende bereikt in kaart gebracht.
4. Vanaf 2025 voeren de hulpverleningszones er de nodige veiligheidsaudits uit. Ze maken concrete afspraken om de brandveiligheid van deze gebouwen te verhogen.
5. Politiereglementen kunnen opnemen dat (in bepaalde periodes) het gebruik van vuur in de tuin wordt verboden.
6. Om ervoor te zorgen dat natuurbranden zo snel mogelijk onder controle geraken, is het van cruciaal belang om te werken met duidelijke en uniforme kaarten.
7. De vijf hulpverleningszones in provincie Antwerpen borgen de bestaande goede samenwerking op een structurele wijze.
8. Er is een noodzaak van een eengemaakte operationele bevelsstructuur bij grootschalige noodsituaties.
9. De hulpverleningszones versterken de structurele en geïntegreerde samenwerking tussen de hulpverleningszones en bedrijfsbrandweereenheden.

U kan de voorstellen alsook de uitgebreide tekst, de toespraak en de presentatie van de openingsrede raadplegen via [deze link](#).

Ik blijf buitengewoon geïnteresseerd in uw nuttige aanvullingen, kritische bedenkingen en suggesties bij de tekst. Die blijven welkom op: kabinet.gouverneur@provincieantwerpen.be.

Machtig vuur:

over de kracht van vuur en de beheersing ervan
in sterk verander(en)de tijden.

Gouverneur
Provincie Antwerpen
Cathy Berx

Figuur 37: Rede 2021

5. Bijlagen

Bijlage 1: [Rapportage Bestuurlijk Toezicht 2021 \(ABB\)](#)

Bijlage 2: [Eindrapportage strategisch project Kleine Nete I](#)

Bijlage 3: [Voortgangsrapportage strategisch project Kleine Nete II](#)

Bijlage 4: [Conceptnota kandidatuur Landschapspark Kleine en Grote Nete](#)